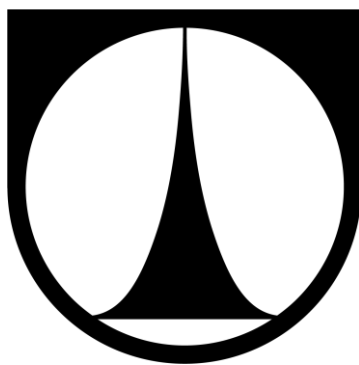

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2013

Bc. Pavlína Šulcová

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: N 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

Dluhová krize v členských státech EU – makroekonomické a mikroekonomické souvislosti s dopadem na podnikatelské subjekty

Debt Crisis in the Member Countries of the EU – Macroeconomic and Microeconomic Consequences with Impact on Business Subjects

DP-EF-KEK-2013-77

Bc. Pavlína Šulcová

Vedoucí práce: PhDr. Ing. Pavla Bednářová, Ph.D., katedra ekonomie

Konzultant: Ing. Jana Šímanová, Ph.D., katedra ekonomie

Počet stran: 115

Počet příloh: 3

Datum odevzdání: 7. ledna 2013

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. O právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci, 16. 12. 2012

Podpis:.....

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí této práce PhDr. Ing. Pavle Bednářové, Ph.D. za odborné vedení a podporu v průběhu psaní diplomové práce.

Anotace

Tato diplomová práce je zaměřena na dopady dluhové krize na členské země EU, eurozóny a na jejich podnikatelské subjekty. Úkolem je dokázat, že oblast eurozóny je dluhovou krizí zasažena více než zbytek Evropy a stejně tak všechny subjekty v této oblasti hospodařící.

Celá práce se skládá z několika částí. V první, teoretické části, je popisována historie a vývoj eurozóny. Tato část také seznamuje čtenáře se základními pojmy s EU a eurozónou souvisejícími. Další část textu se věnuje samotnému vzniku dluhové krize, jejím příčinám, možným scénářům či řešením, která je nezbytné pro záchranu eura provést. Ve druhé části je také kladen důraz na vývoj veřejných financí zemí eurozóny v porovnání s ostatními zeměmi EU a na samotné dopady dluhové krize na podnikatelské subjekty. Třetí a zároveň poslední část diplomové práce zahrnuje pozorování založené na zjišťování rozdílů v příspěvcích podnikatelských subjektů eurozóny a zbytku EU do státních rozpočtů a jejich změn způsobených dluhovou krizí.

Klíčová slova

dluhová krize, euro, eurozóna, veřejné finance, deficit veřejných rozpočtů, veřejný dluh

Annotation

This Diploma Thesis is focused on impact of the debt crisis on member states of the EU, member states of the euro area and business subjects. The main target is to demonstrate that the debt crisis affected the euro area and its companies more than the rest of the EU.

The whole Thesis consists of several parts. The first (theoretic) part describes the history and development of the Eurozone. This part also introduces main terms related to EU and euro area. The next part includes the emergence of the debt crisis, causes, consequences and necessary solutions. In second part is emphasized the development of public finances in member states of the EU and euro area. This part also consists of impact of the debt crisis on business subjects. The last part of the Thesis includes detection of differences between tax payments from businesses in the euro area and businesses outside the euro area.

Key words

Debt crisis, Euro, Eurozone (euro area), Publice finances, Government deficit, Government debt

Obsah

Prohlášení.....	5
Anotace	7
Annotation.....	8
Seznam obrázků.....	11
Seznam tabulek.....	12
Seznam zkratk.....	13
Úvod.....	14
1 Eurozóna – historie, vývoj.....	16
1.1 Historie měnové spolupráce v Evropě.....	18
1.1.1 Počátky měnové integrace.....	19
1.1.2 Zavádění jednotné měny.....	20
1.1.3 Pakt stability a růstu	24
1.2 Členské státy eurozóny	25
1.2.1 Maastrichtská konvergenční kritéria	26
1.3 Přínosy a náklady spojené se členstvím v měnové unii.....	27
1.3.1 Přínosy měnové unie	28
1.3.2 Náklady měnové unie	32
1.4 Fungování eurozóny	32
2 Krize veřejných financí v členských státech EU	34
2.1 Dluhová krize eurozóny v kostce	35
2.1.1 Příčiny vzniku dluhové krize.....	36
2.1.2 Zadlužená Evropa.....	37
2.1.3 Jak z toho ven	43
2.2 Stav veřejných financí států eurozóny	53
2.2.1 Řecko.....	54

2.2.2	Německo	62
2.3	Vývoj veřejných financí České republiky	69
2.3.1	Vliv dluhové krize na hospodaření českých podniků.....	75
2.4	Euro neplní svůj cíl.....	77
2.4.1	Rozdíly v hospodářském vývoji eurozóny a EU	79
3	Dopady dluhové krize na podnikatelské subjekty	85
3.1	Příjmy státního rozpočtu z daní z příjmů právnických osob v ČR.....	85
3.2	Dluhová krize a podniky eurozóny.....	90
3.2.1	Příspěvky podniků do státního rozpočtu Slovenska.....	91
3.2.2	Příspěvky podniků do státního rozpočtu Německa	93
3.3	Srovnání vývoje příjmů státního rozpočtu Česka, Slovenska a Německa získaných z daní z příjmů právnických osob	95
	Závěr	99
	Seznam literatury	102
	Seznam příloh	110

Seznam obrázků

Obrázek 1	Eurozóna	17
Obrázek 2	Příspěvky členských zemí eurozóny do ESM.....	48
Obrázek 3	Vývoj veřejného dluhu Řecka v letech 2001–2012	56
Obrázek 4	Vývoj deficitu veřejných rozpočtů Řecka v letech 2001–2012.....	57
Obrázek 5	Přírůstky reálného HDP v Řecku 2001–2012.....	60
Obrázek 6	Meziroční přírůstky inflace v Řecku, 2001–2012.....	61
Obrázek 7	Míra nezaměstnanosti v Řecku v letech 2001–2012.....	62
Obrázek 8	Vývoj veřejného dluhu Německa v letech 2001–2012	64
Obrázek 9	Vývoj deficitu veřejných rozpočtů Německa v letech 2001–2011	65
Obrázek 10	Meziroční přírůstky reálného HDP Německa v letech 2001–2012	67
Obrázek 11	Meziroční přírůstky inflace v Německu v letech 2001–2012	68
Obrázek 12	Míra nezaměstnanosti v Německu v letech 2001–2012	69
Obrázek 13	Vývoj veřejného dluhu v ČR v letech 2001–2012.....	71
Obrázek 14	Vývoj deficitu veřejných rozpočtů v ČR v letech 2001–2011.....	72
Obrázek 15	Meziroční přírůstky reálného HDP v ČR v letech 2001–2012	73
Obrázek 16	Meziroční přírůstky inflace v ČR v letech 2001–2012.....	74
Obrázek 17	Míra nezaměstnanosti v ČR v letech 2001–2012	75
Obrázek 18	Podíl průmyslové výroby zemí EU na HDP v %.....	82
Obrázek 19	Meziroční růst průmyslové výroby EU a eurozóny v září 2012 v %.....	83
Obrázek 20	Příjmy státního rozpočtu ČR z DPPO v letech 2008–2012	88
Obrázek 21	Příjmy státního rozpočtu SR z daní z příjmů PO v letech 2008–2012	92
Obrázek 22	Příjmy a výdaje státního rozpočtu Německa v letech 2008–2012.....	94
Obrázek 23	Meziroční změny příjmů z DPPO SR v letech 2009–2012 v ČR, SRN a SR v %	97

Seznam tabulek

Tabulka 1	Maastrichtská konvergenční kritéria.....	22
Tabulka 2	Přepočítací koeficienty mezi měnami zemí HMU a eurem	23
Tabulka 3	Porovnání vládního dluhu eurozóny a Evropské unie v letech 2011 a 2012	38
Tabulka 4	Vývoj vládních dluhů vybraných zemí eurozóny v letech 2008–2012.....	39
Tabulka 5	Salda veřejných rozpočtů vybraných zemí eurozóny v letech 2008–2011..	41
Tabulka 6	Meziroční růst průmyslové výroby v EU a eurozóně v roce 2012 v %	81
Tabulka 7	Příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR v letech 2008–2012 v miliardách Kč..	86
Tabulka 8	Příjmy a výdaje státního rozpočtu Slovenska v letech 2008–2012 v tisících EUR.....	91
Tabulka 9	Příjmy a výdaje státního rozpočtu Německa v letech 2008–2012 v milionech EUR.....	93
Tabulka 10	Meziroční změny příjmů z DPPO a deficitu SR v letech 2009–2012 v ČR, SRN a SR v %	96

Seznam zkratek

ECB	Evropská centrální banka
ECU	European Currency Unit
EFSF	European Financial Stability Facility
EHS	Evropské hospodářské společenství
EMI	Evropský měnový institut
EMS	Evropský měnový systém
EMU	Evropská měnová unie
ERM	European Exchange Rate Mechanism
ESCB	Evropský systém centrálních bank
ESM	Evropský stabilizační mechanismus
HMU	Hospodářská a měnová unie
MMF	Mezinárodní měnový fond
OCA	Optimum Currency Area
OMT	Outright Monetary Transaction
SR	státní rozpočet

Úvod

Novodobá historie si prošla již celou řadou hospodářských krizí. Některé se podařilo překonat, důsledky jiných si s sebou neseme dodnes. Moderní svět se zrovna nachází v takzvané globální krizi. Její první fází byla finanční krize, která se poprvé projevila na podzim roku 2008 na hypotečním trhu USA a okamžitě pokračovala do celého světa. V důsledku předešlých událostí na sebe nenechala dlouho čekat krize ekonomická, v jejímž důsledku došlo k propadu HDP v mnoha zemích EU či k obrovskému růstu nezaměstnanosti. Dnes zažíváme další rozměr globální krize, který je označován jako krize veřejných financí či dluhová krize.

Do dluhové krize již zabředlo velké množství zemí z celého světa. Krizí veřejných rozpočtů je ale nejvíce zasažena Evropa. EU se s problémem vysokého zadlužení, které v některých případech několikanásobně překračuje hranice stanovené evropskými smlouvami, potýká již od roku 2009. Za hlavního viníka vzniku nelichotivé situace v podobě balancování nad dluhovou propastí je považováno Řecko, které se jako první ze států EU platících eurem přiblížilo státnímu bankrotu. Vysoké zadlužování postupně dolehlo i na ostatní členské státy „sedmnáctky“ platící eurem a proto se zcela oprávněně stala eurozóna v očích zbytku světa hlavním zdrojem nákazy dluhové nemoci.

Vysoké dluhy netvoří vrásky na čele pouze představitelům jednotlivých zasažených zemí, ale také subjektům podnikové sféry. S příchodem dluhové krize pocítila velká část podniků zemí eurozóny ale i EU strach o svou existenci. Pokles výkonnosti některých odvětví se projevil v menším počtu zakázek, nižších ziscích a celkově v menší podnikatelské pohodě firem. S většími problémy se opět potýkají podniky zemí platících eurem. Paradoxem zůstává, že s prohlubováním dluhové krize se prohlubují i problémy podniků přinášející nižší výnosy což znamená nižší odvody daní do státních pokladen a zpětně přispívá k dalšímu nárůstu deficitů státních rozpočtů.

Začarovaný kruh dluhové krize se bude muset ještě nějakou dobu rozplétat. Země, které zatím zůstávají vně eurozóny, ale svým vstupem do EU se zavázaly k přijetí společné měny, se v tomto okamžiku do zavádění eura příliš nehrnou. Sledovat připravenost zbylých států EU na jejich vstup do eurozóny ale není předmětem práce.

Problematika dluhové krize je v současnosti stále ještě velice aktuálním tématem a přináší spoustu nevyřešených otázek a neuspokojivých odpovědí. Nejzákladnější neznámou zůstává, zda příčinou vzniku krize veřejných financí je skutečně společná měna. Cílem této diplomové práce je tuto skutečnost dokázat nebo alespoň potvrdit, že kvůli užívání eura jsou ekonomiky zemí eurozóny napadeny oproti zbytku Evropy dluhovou krizí výrazněji. Zkoumání bylo prováděno porovnáváním velikosti příspěvků podnikatelských subjektů zemí eurozóny a zbylých členů EU do státních rozpočtů v podobě daní z jejich příjmů.

Diplomová práce je zaměřena na dopady dluhové krize na státy eurozóny a EU včetně dopadů na evropské podnikatelské subjekty. Je sledován vznik a vývoj eurozóny jako možného zárodku krize. Práce se rovněž zabývá počátky a průběhem dluhové krize včetně jejích možných scénářů a řešení. V druhé části textu jsou zkoumány rozdíly v ukazatelích veřejných financí a makroekonomického vývoje členských států EU a eurozóny. Na závěr je provedeno pozorování hospodářského vývoje podnikatelských subjektů a jejich nerovné přispívání do státních rozpočtů sledovaných zemí.

1 Eurozóna – historie, vývoj

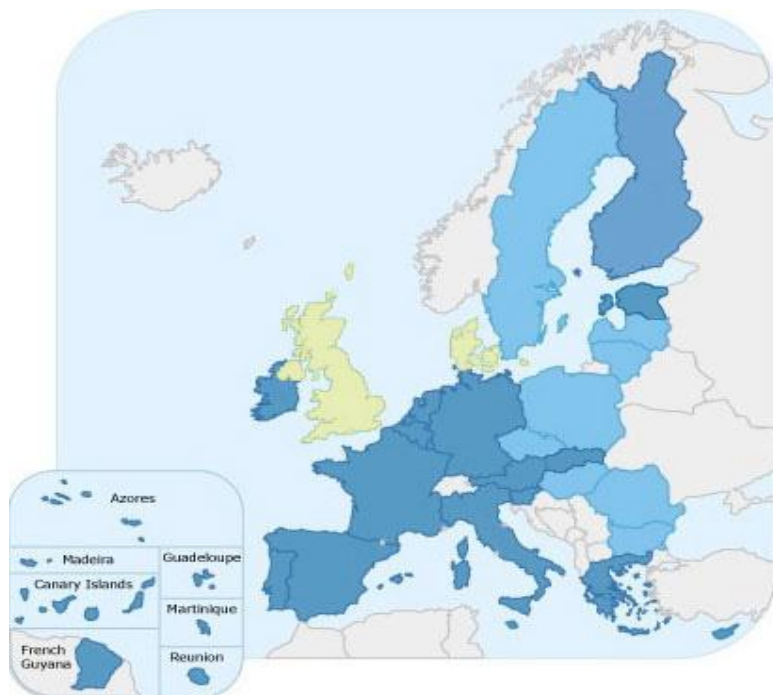
První kapitola celé práce je zaměřena především na vývoj měnové unie. Od úplných počátků měnové integrace, přes postupné zdokonalování fungování společné měny a cestu evropských států za vstupem do eurozóny až po samotné zavedení eura v některých zemích. Přijetí nové měnové jednotky přineslo členským státům včetně jejich domácností a firem jak přínosy, tak náklady se vstupem do eurozóny související. I o výhodách a nevýhodách vstupu do měnové unie je v této kapitole zmínka.

Eurozóna je název pro členské státy Evropské unie (EU), které používají společnou měnu euro. Členy eurozóny jsou tedy státy, které vstoupily do poslední fáze Evropské měnové unie. V současné době patří do eurozóny 17 států – Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Španělsko, Řecko, Slovinsko, Kypr, Malta, Slovensko a Estonsko. Z původních států EU zůstaly mimo území eurozóny Velká Británie a Dánsko, kterým byla ve smlouvě o EU udělena výjimka, díky které se nemusely zúčastnit třetí fáze realizace Hospodářské a měnové unie (HMU). Ostatní státy, které se staly členy EU v roce 1995 (Finsko, Rakousko, Švédsko), 2004 (Česká republika, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Kypr, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko) a 2007 (Bulharsko, Rumunsko) musí po splnění konvergenčních kritérií euro přijmout. V celé eurozóně funguje jednotná měnová politika, na kterou dohlíží Evropská centrální banka (ECB) (online, Zavedení eura, 2010).

Být členem eurozóny znamená pro jednotlivé státy upevňování míry vzájemné hospodářské závislosti. Z důvodu této vzájemné provázanosti se členové eurozóny potýkají s různými společnými hospodářskými problémy. Proto byla vytvořena tzv. Euroskupina, která se skládá z ministrů financí členských států eurozóny. Jejím úkolem je jednat o záležitostech, které jsou spojené s odpovědností za společnou měnu. Správné a bezproblémové fungování eurozóny je žádoucí, jak z hlediska zúčastněných ekonomik, tak i z hlediska celé EU. Důvodem náležitého fungování eurozóny je fakt, že úspěšnost jejího fungování výrazně určuje hospodářskou výkonnost celé EU. Základním požadavkem

tedy je, aby se eurozóna stala „kotvou“ hospodářské stability v Evropě a zároveň hnací silou reforem v členských státech EU (online, Evropská komise a), 2011).

- Členské státy eurozóny
- Členské státy s ustanovením o výjimce
- Členské státy EU s trvalou výjimkou na zavedení eura (tzv. „opt-out“)

Obrázek 1 Eurozóna

Zdroj: Evropská komise: Hospodářské a finanční věci [online], 2011 [vid. 2011-11-24]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/index_cs.htm#top

Bezproblémové fungování eurozóny je důležité nejen z pohledu jednotlivých členských států EU nebo eurozóny, ale velký zájem na hladkém průběhu veškerých událostí probíhajících v měnové unii mají také samotní obyvatelé evropských zemí a v neposlední řadě všechny podnikatelské subjekty. Hospodářský vývoj v EU ať už ovlivněný problémy eura či jakýmkoliv jinými skutečnostmi se totiž přímo odráží v hospodářských výsledcích podniků a celkově v jejich životaschopnosti. Dá se tedy konstatovat, že na hospodářském vývoji celé unie je závislé velké množství subjektů a tím pádem nesou představitelé EU

a eurozóny na svých bedrech velkou zodpovědnost, protože jejich rozhodnutí se v konečném součtu dotýkají kompletně všech.

1.1 Historie měnové spolupráce v Evropě

Měnová integrace je proces, jehož cílem je sjednocení měnové politiky všech zemí společenství a vytvoření společné měny. Zavedení jednotné měny trvalo evropským státům více než čtyřicet let (Lacina, 2007, s. 191).

„Evropskou měnovou integraci můžeme rozdělit na čtyři základní etapy:

- 1. Období mezivládní spolupráce (1958–1970), kdy docházelo pouze ke koordinaci měnových politik v rámci fungování Bretton-woodského měnového systému.*
- 2. Období užší kooperace (1971–1990), kdy došlo k novým integračním aktivitám – návrhu prvního plánu na vytvoření společné měny a vytvoření Evropského měnového systému.*
- 3. Období přípravy na zavedení jednotné evropské měny (1990–1998), charakteristické definováním základní koncepce celého projektu HMU a následně jeho postupnou, ale rychlou realizaci.*
- 4. Období vzniku HMU a dovršení měnové integrace (1999–dosud), kdy byla zavedena jednotná měna nejprve bezhotovostně, následně jako platidlo a veškeré kompetence ohledně měnové politiky členských států HMU převzala Evropská centrální banka (Lacina, 2007, s. 192).“*

1.1.1 Počátky měnové integrace

Zakládajících šest států Evropského hospodářského společenství (EHS)¹ zpočátku používalo systém pevných měnových kurzů z Bretton Woods z roku 1944, ale po jeho rozpadu v roce 1971 začaly podnikat různé pokusy o vytvoření fungující měnové unie (Lacina, 2007, s. 192).

Prvním plánem, který měl vést k vytvoření měnové unie, byla Wernerova zpráva z počátku 70. let. Wernerův plán se vyznačoval opatrností. Jeho cílem bylo například sjednotit měnové a fiskální politiky či omezit výkyvy měn evropských zemí vůči dolaru. Wernerova zpráva přes všechny snahy nakonec neuspěla a to i díky ztroskotání systému kurzové politiky nazývané Had v tunelu. Ten určoval hodnoty jednotlivých měnových kurzů ve vazbě na americký dolar (Lacina, 2007, s. 196).

Dalším pokusem o integraci byl v roce 1978 vznik Evropského měnového systému (EMS). Cílem EMS bylo hlavně vytvoření měnové stability v Evropě. Mezi základní prvky, které tvořily EMS, patří společná bezhotovostní měna – Evropská měnová jednotka (ECU), mechanismus měnových kurzů a úvěrový mechanismus (Lacina, 2007, s. 201-202).

ECU byla tvořena měnovým košem zúčastněných států. Tato měnová jednotka měla stanovenou fixní hodnotu, která se skládala z podílů daných měn. ECU měla pouze bezhotovostní podobu a plnila funkci rezervní měny Společenství (Kučerová, 2006, s. 196).

Mechanismus měnových kurzů (ERM) byl nejdůležitější součástí EMS. Tento mechanismus fungoval tak, že měny jednotlivých zemí byly svázané ve dvojicích a tvořily tzv. paritní mřížku. Paritní mřížka je tabulka směnných kurzů zúčastněných zemí, kde se měny mohly pohybovat v rozpětí $\pm 2,25$ % od centrální parity kurzu ECU (Lacina, 2007, s. 203).

---

¹ V roce 1957 byly podepsány tzv. Římské smlouvy zakládající Evropské hospodářské společenství. Mezi zakládající státy patřily Francie, SRN, Belgie, Nizozemí, Lucembursko a Itálie.

Třetí a zároveň poslední částí EMS byl úvěrový mechanismus, kterým se evropské země chtěly chránit proti možným problémům. Sloužil k poskytování úvěrů za různých podmínek. Tento nástroj například pokrýval náklady z devizových intervencí anebo sloužil jako pomoc v případě deficitu platební bilance (Lacina, 2007, s. 203).

Vývoj EMS byl zpočátku poměrně úspěšný, což bylo důkazem, že hlubší integrace opravdu může fungovat. I když byl EMS do té doby nejúspěšnějším pokusem o měnovou integraci, jeho dlouhodobé fungování nebylo možné a to z důvodu masivního přesouvání kapitálu či neschopnosti členských států udržet kurz měny ve flukтуаčním pásmu (Kučerová, 2006, s. 198-200).

Snaha o hospodářskou a měnovou integraci nepolevila ani po nezdaru EMS. V dubnu 1989 byla komisi ES předložena Delorova zpráva. Tento dokument obsahoval zhodnocení situace okolo vzniku hospodářské a měnové unie, analýzu poslední fáze vytvoření unie a dále pak konkrétní návrhy, kterých by mělo být v budoucnu dosaženo (Lacina, 2007, s. 209).

1.1.2 Zavádění jednotné měny

S přijetím Smlouvy o EU 7. února 1992² se stala HMU jedním ze základních cílů nově vzniklé Evropské unie. Dle smlouvy obsahuje HMU „*neodvolatelné stanovení měnových kurzů vedoucí k zavedení jednotné měny – ECU, jakož i vymezení a provádění jednotné měnové a devizové politiky, jejímž prvořadým cílem je udržet cenovou stabilitu, a aniž je dotčen tento cíl, podporovat obecnou hospodářskou politiku ve Společenství v souladu se zásadou otevřeného tržního hospodářství s volnou soutěží*“ (Lacina, 2007, s. 211).

Budování HMU je ve Smlouvě o EU označeno jako vícestupňový proces, který má tři etapy obsahující konkrétní postupy vedoucí k vytvoření HMU. Jednotlivé etapy byly různě dlouhé i obsáhlé. Nejdůležitější fází pro zavedení společné měny je poslední třetí etapa

---

² Smlouva o EU vstoupila v platnost až 1. listopadu 1993.

HMU, kdy byly fixovány měnové kurzy jednotlivých měn, než je nahradila oficiální společná měna (Lacina, 2007, s. 211-213).

Etapy HMU:

1. etapa – přípravná a startovací fáze

První etapa zahrnovala období od 1. července 1990 do 31. prosince 1993. Startovací fáze započala ještě před vznikem EU. Zahrnovala přípravné kroky pro vznik HMU. Do tohoto období spadá dokončení jednotného vnitřního trhu, konvergence hospodářských politik, koordinace rozpočtových politik jednotlivých států, vstup do ERM I. či zmrazení měnového koše ECU (Lacina, 2007, s. 215).

2. etapa – přechodná a klíčová fáze

Druhá etapa začala 1. ledna 1994 a skončila 31. prosince 1998. Etapa konsolidace byla velice důležitá a zároveň nejnáročnější fází přechodu k HMU. Na počátku této fáze byl vytvořen Evropský měnový institut (EMI) jako přípravný orgán Evropské centrální banky. EMI byl založen jako organizace, která měla na starosti spoustu úkolů centrální banky, ale zároveň byl obdařen jen minimálními kompetencemi. Hlavní povinností EMI byla příprava na zahájení EMU, což znamenalo jednak stabilizaci ECU, stabilizaci měnových vztahů, ale i kontrolu konvergenčních procesů členských států, vytváření pravidel pro činnost národních centrálních bank či dohled nad přípravou bankovek evropské měny (Kučerová, 2006, s. 202).

Dále klíčová fáze zahrnovala vytvoření ESCB, což je označení pro Evropský systém centrálních bank, jehož součástí byly národní centrální banky členských států EU a Evropská centrální banka. Úkolem ESCB bylo provádět měnovou politiku, uskutečňovat devizové operace, starat se o oficiální rezervy cizích měn a kontrolovat hladký chod platebních systémů. Vznikl také nový mechanismus měnových kurzů ERM II, který se týkal zemí nezahrnutých do eurozóny (Lacina, 2007, s. 215).

Na konci druhé etapy bylo na základě plnění maastrichtských konvergenčních kritérií (viz *Tabulka 1*) rozhodnuto, že k 1. lednu 1999 do HMU vstoupí jedenáct členů: Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko a Španělsko. Mimo eurozónu zůstaly dobrovolně Velká Británie a Dánsko, které přestože plnily konvergenční kritéria, využily možnosti výjimky (opt-out) ve Smlouvě o EU a společnou měnu odmítly (Lacina, 2007, s. 218).

Tabulka 1 Maastrichtská konvergenční kritéria³

KRITÉRIUM	POPIS
Fiskální	nízký deficit veřejných rozpočtů,
	nízká míra celkového veřejného dluhu,
Měnové	udržení cenové stability,
	stabilita dlouhodobé nominální úrokové sazby,
	schopnost udržet stabilitu měnového kurzu.

Zdroj: vlastní

3. etapa – závěrečná a cílová fáze

Třetí etapa začala 1. ledna 1999 a pokračovala do 30. června 2002. Rozhodování o měnové politice na sebe konečně převzala ECB. Byla zahájena tvorba bankovek a mincí společně s tvorbou plánu pro budoucí fungování bankovního a finančního sektoru. Postupně byla ECU v bezhotovostním styku nahrazena eurem a všechny bankovní a finanční instituce se začaly nové měně přizpůsobovat. Na příchod eura se připravovaly i všechny podnikatelské subjekty, které musely řešit spoustu administrativních otázek souvisejících s obchodováním v nové jednotné měně (Kučerová, 2006, s. 205).

Se začátkem třetí etapy došlo ke vzniku HMU a vznikly pevné vztahy mezi měnovými kurzy národních měn a eurem. Hodnoty zafixovaných kurzů ilustruje tabulka *Tabulka 2*.

³ Konkrétní charakteristiky kritérií jsou popsány v podkapitole 1.2.1 Maastrichtská konvergenční kritéria.

Od 1. ledna 2002 bylo zavedeno euro v hotovostní formě a současně byly stahovány všechny národní bankovky a mince členských států (Lacina, 2007, s. 217 – 220).

Tabulka 2 Přepočítací koeficienty mezi měnami zemí HMU a eurem

Země	Měna		Koeficient
Irsko	IEP	irská libra	0,787564
Německo	DEM	německá marka	1,955830
Nizozemí	NLG	gulden	2,203710
Finsko	FIM	finská marka	5,945730
Francie	FRF	francouzský frank	6,559570
Rakousko	ATS	šilink	13,760300
Belgie/Lucembursko	BEF/LUF	belgický/lucemburský frank	40,339900
Španělsko	ESP	peseta	166,386000
Portugalsko	PTE	escudo	200,482000
Itálie	ITL	italská lira	1936,270000

Zdroj: LACINA, L., Měnová integrace: Náklady a přínosy členství v měnové unii, s. 219.

Na přijetí eura se členské státy eurozóny připravovaly, jak z uvedeného vyplývá, řadu let. Musely dosáhnout žádaných hodnot konvergenčních kritérií, přeorientovat centrální banky na novou měnu a celkově zajistit hladký přechod na euro ve všech aspektech. Jak se ale na přijetí nové měny chystaly podniky a jak se s přijetím nové měny vypořádaly?

Firmy, stejně jako členské státy eurozóny, musí připravám na přechod na novou měnu věnovat dost času, protože jak se říká, štěstí přeje připraveným. Cílem všech podnikatelských subjektů začínajících používat euro je samozřejmě bezproblémový a rychlý přechod s minimálním vlivem na jejich podnikání a s maximální efektivitou nákladů. Při včasném provedení příprav mohou podniky rychle čerpat výhody plynoucí z rychlého zavedení jednotné měny. Před samotným zavedením eura musely podniky podstoupit mnoho přípravných kroků. Nejprve plánovaly všechny postupy nutné k přechodu na novou měnu, dále prováděly potřebné interní úpravy související se změnou měny a v neposlední řadě musely poupravit obchodní strategie a cenové politiky vztahující

se k obchodování se zákazníky a dodavateli. Pokud firmy zvládnou včas naplánovat bezproblémovou cestu vedoucí k zavedení nové měny, potom samotný začátek jejího používání pro ně nemusí představovat žádné riziko (online, Evropská komise, 2008).

1.1.3 Pakt stability a růstu

Fiskální politika států, které vstoupili do závěrečné fáze HMU, i nadále zůstává v kompetenci národních vlád. Z toho důvodu hrozilo velké nebezpečí neovladatelného zhoršování fiskálních kritérií a případné negativní dopady na další makroekonomické ukazatele. Proto, pro zajištění plnění fiskálních kritérií i po vstupu do eurozóny, byl vytvořen Pakt stability a růstu. Pakt stability a růstu byl přijat v Amsterdamu v červnu 1997. Na základě ustanovení Paktu předkládají členské státy roční programy ukazující, jak chtějí v blízké době dosáhnout zdravé fiskální politiky. Tento nástroj zabezpečuje, že při překročení povolené hranice dostane daná země peněžní pokutu (Lacina, 2007, s. 217–220).

Dle Evropské komise má Pakt stability a růstu v zásadě dvě funkce:

- **preventivní systém včasného varování**, což znamená, že díky prováděnému dohledu lze zjistit a odstranit nedostatky dříve, než stačí vzniknout schodek rozpočtu,
- **varovná opatření s odrazujícím účinkem**, jelikož je Pakt stability a růstu závazný, lze členské státy přinutit k rychlým opatřením nutným k odstranění schodku nebo nadměrného zadlužení.

Pakt musí dodržovat všichni členové EU, nejen členové EMU. Pokud se některá ze zemí EU dostane pod hranici doporučených hodnot, bude jí na základě programů stability a konvergenčních programů poskytnuta pomoc v podobě doporučení od Rady. Často se stává, že členové eurozóny Pakt opakovaně porušují a naproti tomu státy EU, které euro nemají, rozpočtové ukazatele dodržují (Velká Británie, Dánsko, Švédsko). Země, které pravidla poruší, mají možnost Radě vysvětlit důvody vzniku jejich deficitu. V průběhu

fungování Paktu stability a růstu došlo na popud některých zemí (Francie, Německo) ke zmírnění pravidel. Upravená verze Paktu dovoluje členským zemím provést nutné strukturální reformy, aniž by jim hrozil jakýkoliv postih. Otázkou zůstává, jestli této možnosti budou členské státy využívat nebo se jejich fiskální kázeň ještě zhorší (Hamerníková a Maaytová, 2007, s. 305–308).

1.2 Členské státy eurozóny

Všechny členské země EU mají povinnost zavést euro, jakmile budou splňovat maastrichtská kritéria. Díky splnění těchto kritérií státy prokazují vysoký stupeň udržitelné hospodářské konvergence s hospodařením celé eurozóny (online, Evropská komise b), 2011).

Evropská rada 3. května 1998 rozhodla, že maastrichtská konvergenční kritéria splňuje jedenáct členských zemí Evropské unie. Od 1. ledna 1999 se stalo všech těchto jedenáct států členy eurozóny. Jednalo se o státy: Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko a Španělsko. V současné době má eurozóna 17 členů (online, Business Info, 2008).

Prvním státem, který rozšířil eurozónu, bylo Řecko v roce 2001, což je rok před zavedením eura v hotovostní podobě do oběhu. Třináctým členským státem se stalo Slovinsko a to pouhé tři roky po jeho vstupu do EU. Původní slovinská měna byla nahrazena eurem 1. ledna 2007. O rok později, tj. v roce 2008 do eurozóny přistoupily Kypr a Malta. V roce 2009 se eurozóna rozrostla ještě o Slovensko. Posledním, sedmnáctým členem eurozóny se stalo v roce 2011 Estonsko (online, Zavedení eura v ČR, 2011).

Při přechodu na jednotnou evropskou měnu se musí nová členská země držet národního plánu zavedení eura. Tento dokument obsahuje konkrétní opatření, která musí být v souvislosti s přijímáním eura splněny. Pro bezproblémový přechod na společnou měnu jsou v dokumentu zpracovány plány jednotlivých technických, organizačních a legislativních kroků. Národní plán zavedení eura si každá země zpracovává sama. Kromě

tohoto dokumentu existují i další plány, které řeší specifické oblasti jako např. zaokrouhlování peněžních částek či přechod malých a středních podniků na zavedení eura a další (online, Zavedení eura v ČR, 2011).

1.2.1 Maastrichtská konvergenční kritéria

Maastrichtská smlouva určuje pět kritérií, která je nutné splnit, aby členská země EU mohla vstoupit do eurozóny. Zmíněná kritéria se nazývají konvergenční kritéria a jsou rozdělena na dvě fiskální a tři měnová. Jejich hlavním cílem je zajistit, aby různý vývoj v jednotlivých členských zemích neohrožoval měnovou stabilitu měnové unie. Plnění kritérií má za následek sblížení ekonomik států EU a jejich hospodářských politik, přispívá k tvorbě stabilního ekonomického prostředí, které vede k dlouhodobému hospodářskému růstu. Pokud se členským státům EU podaří tato kritéria splnit, mohou podle Smlouvy o EU vstoupit do poslední etapy HMU a zavést společnou měnu euro (Urban, 2000, s. 122).

1. Fiskální konvergenční kritéria

Stát splňující fiskální kritéria, nedosahuje nadměrného rozpočtového deficitu a nadměrného veřejného dluhu. Základním smyslem těchto kritérií je udržet veřejné finance na přijatelné úrovni schodku, aby nebyla ohrožena cenová stabilita v dané zemi a tím i v celé EU (Urban, 2000, s. 122).

Charakteristika jednotlivých fiskálních konvergenčních kritérií:

- **Deficit veřejných rozpočtů** – Rozpočtové deficity v tržních cenách nesmí podle Maastrichtské smlouvy překročit 3 % HDP.
Do veřejných financí se zahrnují ústřední vláda, regionální či místní vláda a fondy sociálního zabezpečení.

- **Veřejný dluh** – Celkový veřejný dluh nesmí dlouhodobě překročit 60 % HDP. Veřejným dluhem je konsolidovaný dluh daných odvětví státního sektoru uvedený v nominálních hodnotách ke konci roku (Baldwin a Wyplosz, 2008, s. 399).

2. Měnová konvergenční kritéria

Aby evropská země mohla vstoupit do eurozóny, musí plnit i následující tři měnová konvergenční kritéria:

- **Cenová stabilita** – Míra inflace členského státu nesmí přesáhnout během jednoho roku před rozhodnutím o jeho vstupu do poslední fáze HMU průměr tří nejnižších měr inflace členských států o více než 1,5 procentního bodu.
- **Stabilita dlouhodobých úrokových sazeb** – Dlouhodobá úroková sazba nesmí převyšovat během jednoho roku průměr ve třech nejstabilnějších členských zemích o více než 2 procentní body.
- **Stabilita měnového kurzu** – Měna musí být udržována ve stanoveném rozpětí mechanismu měnových kurzů (ERM) a to bez devalvace vůči jiným měnám po dobu posledních dvou let před vstupem do HMU (Baldwin a Wyplosz, 2008, s. 398-399).

1.3 Přínosy a náklady spojené se členstvím v měnové unii

Zavedením jednotné měny vzniká členským zemím mnoho přínosů, ale také nákladů. Změna na euro potřebuje rozsáhlou přípravu ze strany bank, ale i v oblasti služeb a produktu. Euro je výhodnější pro podniky než pro banky. To co podniky ušetří díky vyšší efektivnosti výroby, na snížení provozního kapitálu či na nákladech za kurzové rozdíly, banky nevydělají (Drdla a Rais, 1999, s. 96).

Všechny přínosy a náklady spojené s měnovou unií nejde přesně kvantifikovat. Existují však názory, které tvrdí, že v delším časovém období převládají přínosy. Ve většině

členských zemí HMU se totiž snižuje míra inflace, odpadávají spekulace o měnách členských států a mizí také negativní důsledky kolísání směnných kurzů měn členů eurozóny (Urban, 2000, s. 123).

1.3.1 Přínosy měnové unie

Analýza přínosů spojených se zavedením eura vychází oproti nákladům z mikroekonomické úrovně.

Existují dva důležité faktory představující přínosy:

- odstranění transakčních nákladů, které jsou spojené s existencí národních měn,
- snížení nejistoty spojené s neočekávaným kolísáním měnových kurzů (kurzové riziko).

Přijetí jednotné měny je pozitivní především pro podnikatelské subjekty, které obchodují na jednotném vnitřním trhu a také pro občany členských zemí eurozóny. Za výhodou plynoucí z přechodu na společnou měnu se u podnikatelských subjektů považuje například neexistence kurzovních rozdílů při podnikání se zahraničními podnikatelskými subjekty (Lacina, 2007, s. 71).

Kromě přínosů plynoucích z mikroekonomické roviny existují i přínosy měnové unie na makroekonomické úrovni. Mezi takové patří např. zvyšování vzájemného obchodování, růst přílivu přímých zahraničních investic či zprostředkovaně vyšší dynamika ekonomického růstu. Zmíněné přínosy na mikroekonomické a makroekonomické úrovni jsou ovšem úzce propojeny. Samotná klasifikace jednotlivých přínosů členství v měnové unii není vůbec jednoduchá. Důležité je také brát v úvahu, jak rychle se daří naplňování očekávaných přínosů v čase (Lacina, 2007, s. 71).

V roce 1990 vznikla z podnětu Evropské komise studie *Jeden trh, jedna měna*, která shrnuje potenciální přínosy a možná rizika spojená se zavedením jednotné měny (Lacina, 2007, s. 71).

Mezi nejdůležitější přínosy spojené se členstvím v eurozóně patří:

1. Odstranění transakčních nákladů

Výhodou pro podnikatele obchodující v rámci HMU je, že jim odpadají náklady spojené s převodem měn. Další pozitivum pro podniky působící v rámci měnové unie je odstranění nákladů na vedení vnitropodnikového účetnictví v několika měnách a také nemusejí udržovat pohotovou zásobu měn vázaných na euro (Urban, 2000, s. 123).

Úspora vzniklá díky zavedení společné měny není ve všech zemích stejná. Přínosy spojené s přijetím jednotné měny budou vyšší u malých otevřených ekonomik (Belgie, Lucembursko, Dánsko atd.) a také u ekonomik s méně rozvinutými finančními trhy (Řecko, Portugalsko, Španělsko). Výše přínosů z eliminace transakčních poplatků je závislá na objemu použití národní měny jako mezinárodní platební jednotky, otevřenosti ekonomiky, efektivnosti směnárenských služeb a v neposlední řadě na variabilitě měnového kurzu národní měny. U velkých ekonomik se podle odhadů hovoří o úsporách v rozpětí 0,1 až 0,2 % HDP a u malých otevřených a méně rozvinutých ekonomik až o 0,9 % HDP (Lacina, 2007, s. 75).

Eliminace transakčních poplatků sice znamená ušetření nákladů, jak obyvatel, tak podnikatelských subjektů, ale banky tak přijdou o jeden ze zdrojů svých příjmů. Logicky se banky těchto finančních prostředků nechtějí vzdát. Snaží se proto ušlý zdroj příjmů nahradit příjmem jiným anebo transakční poplatky udržet co nejdéle (Lacina, 2007, s. 77).

2. Transparentnost cen

Celková transparentnost cen a nákladů je značným přínosem pro členské země eurozóny. Pro srovnávání cen identického výrobku spotřebitel už nemusí znát hodnotu měnového

kurzu, což představuje velké zjednodušení. Vyjadřování cen v jednotné měně usnadňuje jejich mezinárodní srovnatelnost a má pozitivní účinky na zdravou hospodářskou soutěž v Unii (Urban, 2000, s. 123).

I když zavedení jednotné měny přináší zjednodušení v podobě snadnějšího porovnávání cen, nedokáže odstranit některá významná omezení, která pocházejí z národních ekonomik a s tím spojených tržních specifíků. Mezi taková specifika může patřit neochota spotřebitelů měnit své nákupní zvyklosti (například preferují přímý nákup před nákupem v internetovém obchodě). Proto přínosy z této oblasti jsou oproti očekávání poněkud omezené (Lacina, 2007, s. 81-82).

Při přechodu na novou měnu mají podnikatelské subjekty po určitou dobu povinnost uvádět ceny nejen v eurech ale i v měně staré. Převedení všech peněžních částek na novou měnu podle oficiálního přepočítacího koeficientu přináší podnikům samozřejmě nějaké související náklady. Firmy musí zvážit, jak vhodně upravit ceny svého zboží a služeb a přitom si nesmí dovolit poškodit své zákazníky. Naopak podniky mohou využít této příležitosti ke zlepšení své marketingové strategie a ceny upravit ve prospěch zákazníka. Oznámení o takto upravených cenách ve vhodných reklamních prostředcích můžou přinést podniku určitou konkurenční výhodu (online, Zavedení eura, 2012).

3. Přínosy spojené s odstraněním kurzového rizika

Za další přínos spojený se vznikem měnové unie je považována eliminace kurzového rizika. Tím, že se v některých členských zemích EU zavedla společná měna, definitivně skončilo vzájemné kolísání směnných kurzů měn. Díky tomu podnikům nevznikají náklady na zajištění vůči neočekávanému pohybu směnných kurzů. Podnikatelským subjektům se rovněž zlepšují možnosti investovat i v zemích mimo eurozónu. Při definitivním stanovení směnných kurzů mizí prostor pro spekulace se směnnými kurzy (Urban, 2000, s. 123).

Odstranění kurzového rizika podporuje vzájemný obchod a zprostředkovaně i ekonomický růst. Vytvořením měnové unie lze odstranit jenom variabilitu nominálních kurzů, vývoj reálného kurzu je ovlivněn pouze z části (Lacina, 2007, s. 86).

Riziko není spojené pouze s nečekanými změnami měnových kurzů, ale také s dlouhodobým zhodnocováním či znehodnocováním jednotné měny vůči americkému dolaru. Pokud dochází ke zhodnocování, potom se projevuje ztráta konkurenceschopnosti evropských vývozců na trhy, u kterých probíhají platby v USD nebo v měnách na USD vázaných. V případě znehodnocování eura k USD narůstají ceny importů, což dále působí na růst nákladů firem, které jsou členy HMU (Lacina, 2007, s. 89).

4. Růst vzájemného obchodu a ekonomický růst

Díky členství v měnové unii sledují členové nárůst vzájemného obchodu až o 100 % oproti zemím, které zůstávají vně unie. Ovšem podle některých studií se tento efekt v eurozóně projevuje pouze částečně, např.: *Micco et al.* (2003), *Willett, Permpoon, Wihlorg* (2006), *Tavlas* (2004), *Baldvin* (2006) (Lacina, 2007, s. 92-93).

Většina přínosů se projevuje až po samotném přijetí společné měny a významně souvisí s jejím užíváním. Tento proces je nazýván procesem endogenity a výrazně působí na velikost přínosů spojených s přijetím jednotné měny (Lacina, 2007, s. 95).

Vliv na velikost přínosů má také míra otevřenosti ekonomiky. Ekonomika s vysokou mírou otevřenosti dosáhne výraznějších úspor transakčních nákladů a i nákladů spojených s kurzovým rizikem, protože provádí velký objem transakcí v jiné než domácí měně. Výsledkem růstu vzájemného obchodu je posílení obchodu uvnitř eurozóny, snížení investičních rizik, efektivnější alokace zdrojů, příliv přímých zahraničních investic a vyšší dynamika ekonomického růstu. I když se zavedením společné měny přichází mnoho přínosů, celá řada z nich se zatím v eurozóně plně neprojevila (Lacina, 2007, s. 96-99).

1.3.2 Náklady měnové unie

Při vstupu do HMU vznikají členským zemím samozřejmě také určité „náklady“. Jako náklady měnové unie jsou označovány negativní dopady na ekonomiku vyvolané zavedením společné měny. Se vstupem do HMU hrozí prohlubování regionálních rozdílů v rámci EU. Vlády členských zemí s přijetím společné měny ztrácejí nástroj k ovlivňování domácí měnové politiky či možnost použít devalvaci měny ke zlepšování konkurenceschopnosti země. Dále se objevuje riziko přesouvání finančních zdrojů ze zemí s nižší produktivitou a nižšími výnosy do zemí s vyšší produktivitou, a to kvůli neomezené mobilitě kapitálu. Dalším negativním dopadem jsou i administrativní a technické náklady přechodu na jednotnou měnu euro. Přijetí eura přináší podnikům i náklady spojené s adaptací na novou měnu a to včetně nákladů na zaškolení managementu a zaměstnanců, na informování klientů, náklady na informační materiály či zpracování dat (Urban, 2000, s. 123).

1.4 Fungování eurozóny

Poslední podkapitola první části bude stručně analyzovat, co se po zavedení eura pro členské státy změnilo a jak si nově vzniklá eurozóna vedla.

Samotné zavedení jednotné měny proběhlo bez větších problémů jak v obchodní a finanční oblasti, tak pro jednotlivce. Ovšem co se týče ekonomického růstu, ten se ve většině zemí eurozóny po roce 2001 výrazně zpomalil. Se stejným problémem se potýkal i růst celkové produktivity výrobních faktorů. Inflace v členských státech eurozóny se držela blízko cíle stanoveného Evropskou centrální bankou. Všechny velké země eurozóny se potýkaly s významně zhoršenou fiskální pozicí, naopak malým státům se jejich fiskální pozice zlepšila. Je nutno připomenout, že zhoršování hospodářského růstu a některých dalších charakteristik mohly společně se změnou měny zapříčinit i další faktory (Lacina a Rusek, 2007, s. 66).

Po vzniku eurozóny rovněž pokračovala integrace finančních trhů, ale velmi pomalým tempem. Konkurence v bankovním sektoru vzrostla a to díky domácím a přeshraničním fúzím, ale také v důsledku růstu přeshraničního úvěru. Velice důležitou oblastí pro fungování eurozóny je vývoj vnitřní konkurenceschopnosti. Tento faktor ovlivňuje, zda se eurozóna v dalších letech přiblíží směrem k OCA (společné měnové oblasti) nebo jestli budou narůstat její vnitřní problémy (Lacina a Rusek, 2007, s. 69-71).

Krátce po zavedení eura v členských státech eurozóny se tamním podnikatelským subjektům dařilo relativně dobře. Obchodování uvnitř trhu s jednotnou měnou je pro firmy výrazně jednodušší. Se zavedením eura spousta podnikatelských subjektů získala příznivější podmínky dodávek. Lepší cenová průhlednost a odstranění kurzových rizik pomohly řadě firem nalézt nové a i levnější alternativy. Zároveň se začala rozšiřovat i jejich zákaznická základna. Tento zvrat k lepšímu ovšem trval pouze prvních několik let, v dalších letech se na hospodaření podniků sídlících v eurozóně podepsala krize v Evropě probíhající (online, Evropská komise, 2008).

Výše zmíněné charakteristiky eurozóny se týkají období do roku 2007. Jak se daří členským státům HMU a samotné eurozóně dnes bude podrobněji rozebírat následující kapitola.

2 Krize veřejných financí v členských státech EU

Členské státy EU dnes zažívají krizi, která je nazývána krizí veřejných financí či krizí dluhovou. Ohniskem dluhové krize se staly jižní státy eurozóny, které jako první začaly vykazovat výsledky o příliš vysokém zadlužení a hlubokých deficitech.

Krize veřejných financí nabývá ve státech Evropy velkých rozměrů a je zapříčiněna kombinací několika faktorů:

- dlouhodobá neudržitelnost dosavadních systémů veřejných financí,
  - náklady (vynaložené v minulosti, současnosti i budoucnosti) na boj s finanční a ekonomickou krizí a jejich dopady, léčení nadměrného dluhového břemene různých ekonomických subjektů,
  - zeštíhlování veřejných příjmů v období krize,
  - nechuť vlád a obyvatel přijmout nezbytně nutná, i když bolestivá opatření
- (Malý a Nemeč, 2011, s. 9).

Jak z uvedeného vyplývá, eurozóna již nějakou dobu prochází velmi nestabilním obdobím a budoucnost měnové jednotky euro je poněkud nejistá. Jak se potvrdilo, hned první opravdová zkouška eura ukázala, že eurozóna není natolik stabilní, aby byla schopná obstát bez krizových opatření, záchranných balíčků či zásadních změn v samotných pravidlech jejího fungování. Dluhová krize probíhající v eurozóně negativně působí nejen na země Evropy, ale také na její obyvatele a dopady krize silně pociťují také podnikatelské subjekty.

Tato kapitola pojednává o tom, jak krize veřejných financí vznikla, jak pokračuje, které státy zasáhla či jaká opatření musí být jednotlivými zeměmi a celou EU přijata, aby se eurozóna od nynějších problémů odprostila a dalším dluhovým krizím předešla. Ve druhé

kapitole se již podrobněji zabředne i do problematiky podnikové sféry, kdy je věnována pozornost dopadům dluhové krize na podniky.

2.1 Dluhová krize eurozóny v kostce

Eurozóna se potýká s dluhovou krizí již od roku 2009. Hlavní podstatou těchto problémů je velký veřejný dluh některých států eurozóny. Zadlužení zasažených států, především Řecka, je důsledkem jejich nezodpovědného provádění fiskální politiky. Ovšem na chyby zemí jako je Řecko doplácují i země řádně hospodařící a to kvůli značným rozdílům ve výkonu a konkurenceschopnosti jednotlivých ekonomik členů eurozóny. Řecko již několikrát požádalo Evropskou unii a Mezinárodní měnový fond o finanční pomoc. Dluhová krize visí nad hlavou všech států Evropy a je nutné si uvědomit, že problém zadlužení se přelévá mezi jednotlivými zeměmi jako „voda mezi záplavovými komorami potápějícího se Titanicu“ a nezáleží na tom, zda další zasažený stát je členem eurozóny nebo pouze EU. Nynější problémy spojené s eurem se týkají nejen celé Evropy, ale dokonce ohrožují i země jako jsou Japonsko, Čína či USA (online, Deník, 2012).

Jak již bylo několikrát zmíněno v předešlém textu, dluhová krize působí i na podnikatelské subjekty. S příchodem dluhové krize začaly firmy pociťovat menší zájem zákazníků a tím pádem méně zakázek. S nedostatečnou poptávkou a snížením výroby se samozřejmě podnikatelským subjektům snižovaly i zisky. V některých případech se dokonce firmy začaly potýkat s platební neschopností a celé řadě z nich hrozil zánik. Dopady dluhové krize na podniky jsou různé podle odvětví, ve kterém firmy působí. V období krize z důvodu nedostatečných finančních prostředků podniky neprovádějí tolik investic. S problémy podniků vzniklých kvůli dluhové krizi je rovněž spojeno zvyšování nezaměstnanosti.

2.1.1 Příčiny vzniku dluhové krize

Dluhová krize je zapříčiněná zejména nedisciplinovaností některých evropských států. Kvalitu veřejných financí v jednotlivých zemích unie lze hodnotit podle velikosti podílu veřejného dluhu země k HDP a také podle velikosti podílu bilance rozpočtu k HDP. Bilance rozpočtu k HDP podává obraz o stavu veřejných financí v daném roce, naproti tomu veřejný dluh k HDP vyjadřuje celkovou sumu pohledávek všech subjektů vůči danému státu a považuje se za ukazatel velikosti celkového zadlužení země. Státy si musí uvědomit, že mezi zmíněnými ukazateli existuje velmi úzký vztah. Při dlouhodobém hospodaření se schodkem státního rozpočtu dochází k prohlubování veřejného dluhu. Problémy vznikající v souvislosti s rostoucím veřejným dluhem se pak projevují jako narůstající náklady na obsluhu dluhu, které navyšují výdajovou stránku státního rozpočtu a tak vyvíjejí tlak na neustálý růst deficitu státního rozpočtu. Z logiky věci vyplývá, že roste-li veřejný dluh určité země, tak s ním roste i riziko, že stát svým závazkům nebude schopen dostát. V důsledku této skutečnosti se navyšuje riziková prémie a s ní i úroková sazba, kterou musí stát platit za všechny další emitované dluhopisy. Často dochází k situaci, kdy investoři z důvodu značného rizika požadují příliš vysoký výnos a tím prakticky znemožňují zasažené zemi dluh splácet. V takovém případě musí zadlužený stát hledat pomoc někde jinde, například si půjčí od ostatních zemí (online, Černíková, Finance, 2011).

Skutečnost, že dluhy jednotlivých států dramaticky narůstají, zapříčinily i ohromné objemy protikrizových výdajů realizovaných v období, kdy kvůli sníženému základu pro výběr daní klesaly veřejné příjmy. Na nárůstu deficitů a vládních dluhů se podílejí i snahy o záchranu zadlužených bank, kdy v průběhu finanční krize mnoho zemí přebíralo jejich dluhy na sebe. Na vysokých dluzích mnoha zemí se v podstatné míře také projevují až příliš štědré sociální systémy a špatně nastavené důchodové systémy, které jsou moc křehké a nepočítají se stárnutím populace (Malý a Nemeč, 2011, s. 11).

Prvním státem zasaženým dluhovou krizí bylo Řecko⁴, od něj se nákaza rozšířila do celé eurozóny a ne jen tam. Bývalý prezident Evropské centrální banky Jean-Claude Trichet dokonce nazval eurozónu „epicentrem celosvětové dluhové krize“. Skutečnost, že se dluhová krize rozšiřuje právě z eurozóny, ukazuje na její systémové problémy a nedokonalosti. Tudíž můžeme samotný vznik měnové unie a zavedení společné měny považovat za jednu z příčin vzniku probíhající dluhové nemoci. Zjištění, že měnová integrace celou dluhovou krizi možná odstartovala, bude v textu ještě věnována pozornost. V této souvislosti bude porovnáváno hospodaření podnikatelských subjektů a zkoumáno, zda podniky eurozóny jsou v horší kondici než podniky zbytku EU.

2.1.2 Zadlužená Evropa

Problémy eurozóny spojené s dluhovou krizí lze registrovat už několik let. Situace v eurozóně se vyhroutil kvůli neschopnosti „jižních zemí“ v čele s Řeckem financovat jejich státní dluh. Celá Evropská unie obvinila tyto státy z lehkomyšlného zadlužování a z nedostatečné disciplíny. Řecko je už dlouhou dobu odsuzováno za jeho sklony k vládním dluhům. Kdo by ale čekal, že se situace kolem zadluženého „jihů“ vyhroutí až do dnešní podoby. Dnes ohromné vládní dluhy zemí jako je již zmiňované Řecko ale také Portugalsko, Itálie či Španělsko přímo ohrožují stabilitu jednotné měny euro. Řecko je dokonce z důvodu problematického umístění svých dluhopisů na trhu za nižší než prohibitivní sazby ohroženo státním bankrotem (Janáčková, 2010, s. 77).

Statistika zveřejněná Eurostatem⁵ v říjnu 2012 vypovídá o tom, že celkový vládní dluh eurozóny dosahuje na konci druhého čtvrtletí roku 2012 hodnoty 90 % HDP. Což je vysoko nad hranicí maastrichtských kritérií a dokazuje, v jak ohromné krizi se teď eurozóna nachází. V celé Evropské unii dosahuje potom vládní dluh téměř 85 %. I dluh EU jako celku je alarmující. Porovnat, na základě výše uvedených čísel, která oblast si vede hůř, se dá jen stěží, protože EU v sobě zahrnuje celou eurozónu plus další země. Tudíž se

---

⁴ Podrobněji se k problematice Řeckého zadlužení vrací podkapitola 2.2.1.

⁵ Eurostat je statistický úřad EU, který je přímo podřízený Evropské komisi. Jeho ekonomická data slouží jako oficiální podklad pro rozhodování ECB a dalších unijních institucí.

v obou oblastech členské státy podílejí na celkovém zadlužení různě velkým dílem (online, Eurostat, 2012).

Tabulka 3 zobrazuje vývoj vládního dluhu v eurozóně a EU v období od druhého čtvrtletí roku 2011 do druhého čtvrtletí roku 2012. Zajímavým řádkem tabulky je přehled o mezivládních půjčkách. Tento ukazatel se ve statistice objevuje z toho důvodu, že se vlády členských států EU již několikrát zapojili do finanční pomoci těm členským státům, které to kvůli krizi potřebovaly. S mezivládními půjčkami se ve statistice počítá také proto, aby bylo dosaženo kompletní představy o stavu vládního dluhu (online, Eurostat, 2012).

Tabulka 3 Porovnání vládního dluhu eurozóny a Evropské unie v letech 2011 a 2012

Eurozóna	Jednotka	Období		
		II. čtvrtletí 2011	I. čtvrtletí 2012	II. čtvrtletí 2012
Vládní dluh	milióny EUR	8 127 324,0	8 341 920,0	8 517 187,0
	% HDP	87,1	88,2	90,0
Z toho: Oběživa a depozita	milióny EUR	227 358,0	235 810,0	234 140,0
	% HDP	2,8	2,8	2,8
Cenné papíry jiné než akcie	milióny EUR	6 504 081,0	6 609 985,0	6 695 342,0
	% HDP	80,0	79,2	78,6
Půjčky	milióny EUR	1 395 885,0	1 496 126,0	1 587 705,0
	% HDP	17,2	17,9	18,6
Pozn.: Mezivládní půjčky související s finanční krizí	milióny EUR	50 000,0	10 026,0	155 866,0
	% HDP	0,5	1,2	1,6
Evropská unie				
Vládní dluh	milióny EUR	10 164 783,0	10 600 837,0	10 840 198,0
	% HDP	81,4	83,5	84,9
Z toho: Oběživa a depozita	milióny EUR	384 271,0	412 043,0	405 285,0
	% HDP	3,8	3,9	3,7
Cenné papíry jiné než akcie	milióny EUR	8 227 631,0	8 529 369,0	8 684 946,0
	% HDP	80,9	80,5	80,1
Půjčky	milióny EUR	1 552 880,0	1 659 426,0	1 749 977,0
	% HDP	15,3	15,7	16,1
Pozn.: Mezivládní půjčky související s finanční krizí	milióny EUR	50 000,0	112 476,0	158 005,0
	% HDP	0,4	0,9	1,2

Zdroj: Europa, Eurostat: Second quarter of 2012 compared with first quarter of 2012 Euro area government debt up to 90.0% of GDP EU27 debt up to 84.9% [online], 2012 [vid. 2012-10-30].

Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_STAT-12-150_en.htm

To, že se v dluzích utápí nejen eurozóna, ale celá Evropská unie dokazuje i zhoršení výhledu úvěrového hodnocení EU prováděného ratingovou agenturou Moody's Investors Service. Výhled ratingu EU je nyní považován za „negativní“. Negativní výhled ratingu EU neznamena nic jiného, než že členské státy EU, které jsou hlavními přispěvateli do rozpočtu EU (tj. Německo, Francie, Velká Británie, Nizozemsko), mají negativní výhledy ratingů také. Jelikož se tyto čtyři státy podílejí téměř 45 procenty na celkových rozpočtových příjmech EU, je možné předpokládat, že úvěrová spolehlivost EU se bude vyvíjet stejným směrem jako úvěrová spolehlivost těchto klíčových členských států (online, Novinky/Ekonomika a), 2012).

Tabulka 4 Vývoj vládních dluhů vybraných zemí eurozóny v letech 2008–2012

Členská země eurozóny	Jednotka	Období				
		r. 2008	r. 2009	r. 2010	r. 2011	II. čtvrtletí r. 2012
Řecko	mil. EUR	263 284,0	299 682,0	329 513,0	355 658,0	300 807,0
	% HDP	112,9	129,7	148,3	170,6	150,3
Itálie	mil. EUR	1 670 993,0	1 769 226,0	1 851 217,0	1 906 738,0	1 982 239,0
	% HDP	106,1	116,4	119,2	120,7	126,1
Portugalsko	mil. EUR	123 302,0	140 226,0	161 530,0	184 699,0	198 136,0
	% HDP	71,7	83,2	93,5	108,1	117,5
Francie	mil. EUR	1 318 601,0	1 493 441,0	1 595 034,0	1 716 966,0	1 832 599,0
	% HDP	68,2	79,2	82,3	86,0	91,0
Německo	mil. EUR	1 652 261,0	1 768 585,0	2 058 955,0	2 087 998,0	2 169 354,0
	% HDP	66,8	74,5	82,5	80,5	82,8
Slovensko	mil. EUR	18 624,0	22 331,0	26 998,0	29 911,0	35 307,0
	% HDP	27,9	35,6	41,0	43,3	50,1
Slovinsko	mil. EUR	8 180,0	12 449,0	13 737,0	16 954,0	17 334,0
	% HDP	22,0	35,0	38,6	46,9	48,1
Lucembursko	mil. EUR	5 395,0	5 527,0	7 673,0	7 804,0	9 148,0
	% HDP	14,4	15,3	19,2	18,3	20,9
Estonsko	mil. EUR	737,0	991,0	957,0	975,0	1 197,0
	% HDP	4,5	7,2	6,7	6,1	7,3

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: Selected Principal European Economic Indicators – General government gross debt [online], 2012 [vid. 2012-10-31]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-22102012-AP/EN/2-22102012-AP-EN.PDF

Vývoj vládních dluhů některých členských zemí (vybrány jsou nejvíce a nejméně zadlužené země) eurozóny od roku 2008 znázorňuje Tabulka 4. Ze zveřejňovaných

statistických údajů je zřejmé, že řada zemí eurozóny se potýká s vysokými dluhy již od roku 2008. Konvergenční kritérium veřejného dluhu přitom již v roce 2008 neplnila celá polovina zemí eurozóny. Tabulka uvedená výše zobrazuje vývoj veřejného dluhu jen zlomku členských zemí eurozóny. Přičemž státy zvýrazněné růžovou barvou jsou právě ty nejvíce zadlužené a naopak země v zelených políčkách mají nejnižší vládní dluhy ze všech členů eurozóny. Navíc je nutné uvést, že tyto čtyři zeleně označené země (Slovensko, Slovinsko, Lucembursko a Estonsko) jako jediné ze všech sedmnácti členů eurozóny i nadále plní dluhové kritérium stanovené Maastrichtskou smlouvou. V tabulce jsou navíc sledovány vládní dluhy Francie a Německa. Tyto dvě země jsou zmiňovány z toho důvodu, že jejich ekonomiky patří k nejsilnějším v Evropě a výrazně se podílejí na hledání řešení, jak eurozónu zachránit (Janáčková, 2010, s. 89).

První pozici ve velikosti poměru vládního dluhu k HDP ve druhém čtvrtletí 2012 opět zaznamenalo Řecko (150,3 %). V „závěsu“ za Řeckem se drží Itálie (126,1 %) a Portugalsko (117,5 %). Naopak nejnižší poměr vládního dluhu k HDP na konci druhého čtvrtletí roku 2012 byl zaznamenán v Estonsku (7,3 %), Lucembursku (20,9 %) a Slovinsku (48,1 %). Přehled o vývoji vládních dluhů všech členských států EU do roku 2011, je umístěn v *Příloze A* (online, Eurostat, 2012).

Z pohledu na velikosti deficitů veřejných rozpočtů ať už samotné eurozóny, EU nebo některých členských států platících eurem je zřejmé, že ani kritérium deficitu veřejných rozpočtů nejsou státy schopné dodržovat. Hodnoty deficitů rozpočtů uvedených v *Tabulce 5* jen potvrzují fakt, že Evropa se potýká s velkými problémy. Mezi sledovanými zeměmi se opět nacházejí ty, které se pyšní nejnižším deficitem (Německo) a na druhé straně státy s nejvyššími deficity (např. Řecko). Nejvyšší hodnoty schodků zaznamenaly všechny země v roce 2009, kdy dluhová krize propukla v plné své síle. Prováděním úsporných opatření se postupně daří všem zemím deficity snižovat, ale přesto se velká většina z nich ještě nedostala pod hodnotu 3 % HDP. Nejlépe se daří hospodařit Německu, které se nad hodnotu požadovanou maastrichtskými kritérii dostalo pouze v letech 2008 (-3,1 %) a 2009 (-4,1 %). Řecko, Itálie a Portugalsko jsou opět sledovány z toho důvodu, že jejich deficity patří k největším a jsou to pro věřitele nejvíce rizikové země. Záměrně je v tabulce zobrazen vývoj Slovenského deficitu, na kterém se dá demonstrovat, jak se jeho

schodek rozpočtů razantně zhoršil až po vstupu do eurozóny. Slovensko začalo euro používat v roce 2009. Před vstupem do EU se mu několik let po sobě dařilo držet deficit kolem hranice mezi -2 až -3 %, ale s přijetím eura se jeho schodek zvýšil skoro o 6 procentních bodů, což je ohromný propad. Podobný zvrat zaznamenalo více států. S tímto zjištěním se znovu nabízí tvrzení, že záporná salda veřejných rozpočtů a velké zadlužení má na svědomí především euro. Vývoj deficitů veřejných rozpočtů zbylých států EU jsou k dispozici v *Příloze B*.

Tabulka 5 Salda veřejných rozpočtů vybraných zemí eurozóny v letech 2008–2011

Oblast	Jednotka	Rok			
		2008	2009	2010	2011
Eurozóna	mil. EUR	-196 366,0	-566 498,0	-569 469,0	-390 708,0
	% HDP	-2,1	-6,3	-6,2	-4,1
EU	mil. EUR	-303 470,0	-806 992,0	-800 906,0	-560 834,0
	% HDP	-2,4	-6,9	-6,5	-4,4
Řecko	mil. EUR	-22 880,0	-36 125,0	-23 732,0	-19 686,0
	% HDP	-9,8	-15,6	-10,7	-9,4
Itálie	mil. EUR	-42 700,0	-82 752,0	-69 270,0	-61 758,0
	% HDP	-2,7	-5,4	-4,5	-3,9
Portugalsko	mil. EUR	-6 236,0	-17 103,0	-16 950,0	-7 525,0
	% HDP	-3,6	-10,2	-9,8	-4,4
Francie	mil. EUR	-64 299,0	-142 223,0	-136 966,0	-103 324,0
	% HDP	-3,3	-7,5	-7,1	-5,2
Německo	mil. EUR	-1 860,0	-73 180,0	-103 440,0	-20 230,0
	% HDP	-0,1	-3,1	-4,1	-0,8
Slovensko	mil. EUR	-1 397,0	-5 022,0	-5 047,0	-3 414,0
	% HDP	-2,1	-8,0	-7,7	-4,9

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: Selected Principal European Economic Indicators – Government deficit/surplus [online], 2012 [vid. 2012-10-31]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-22102012-AP/EN/2-22102012-AP-EN.PDF

Nemalé hodnoty zadlužení států poukazují na oblibu Evropanů žít na dluh. Dnešní neveselá situace dokazuje, že dřívější přelévání dluhů soukromého sektoru do těch vládních nepatřilo k nejšťastnějším řešením. Dluhová past, která visela nad hlavami

soukromé a bankovní sféry se nyní totiž přenesla na stát. Výsledné masivní deficity se pohybují vysoko nad rámcem maastrichtských konvergenčních kritérií. S přihlédnutím k dluhové krizi bylo opuštěno i od dalších stěžejních pravidel fungování eurozóny. Prvním takovým je pravidlo, kdy každá země sama ručí za své závazky a tudíž žádná jiná členská země nebude nucena platit za její dluhy. Toto kritérium bylo porušeno v okamžiku, kdy se vrcholní představitelé EU a eurozóny dohodli na záchranném balíčku pro Řecko. A kvůli rozhodnutí ignorovat další ze základních principů eurozóny ztrácí bohužel na důvěryhodnosti už i Evropská centrální banka, která se nechala přimět k nakupování vládních dluhopisů velice zadlužených zemí a tím jim pomáhat vzniklé dluhy financovat (Janáčková, 2010, s. 69).

Členové Evropské unie už delší dobu vedou debatu o tom, jak budoucnost eurozóny a Evropské unie jako takové zachránit. Je totiž zřejmé, že i země, které drží své deficity pod kontrolou, doplatí na ty více rozhazovačné. Členské státy jako Francie a Německo společně přemýšlejí nad způsobem jakým donutit ostatní země k fiskální disciplíně, protože vyloučení zadlužených členů kvůli neplnění pravidel není podle stávajících smluv možné a podle mnohých ekonomů by toto řešení nebylo ani účinné. Jako nejkrajnější situace, která by mohla nastat je uváděn bankrot Řecka, jeho vystoupení z měnové unie a návrat k vlastní měně, což by významně ohrozilo všechny věřitele Řecka, zejména zahraniční banky. Už teď je tedy jisté, že žádná cesta z této krize nebude bezbolestná (Janáčková, 2010, s. 77).

Bezbolestný průběh a zažehnávání dluhové krize nezažijí ani subjekty podnikatelské sféry. I na podniky totiž tvrdě dopadají problémy související s vysokým zadlužením států. Například avizovaný bankrot Řecka by mohl zapříčinit existenční problémy nejedné řecké firmě, ale i zahraničním podnikatelským subjektům s řeckými podniky obchodujícími. S pokračující dluhovou krizí a vysokým zadlužením nemohou řecké subjekty očekávat od zahraničních subjektů podporu a tudíž se zahraniční investice mířící do Řecka rapidně snižují. Dluhová krize vytváří při obchodování mezi podniky nejisté a rizikové klima.

2.1.3 Jak z toho ven

Evropská unie se samozřejmě snaží situaci vyřešit co nejrychleji a nejefektivněji a zabránit tak rozpadu měnové unie. To, že naléhavé problémy je EU schopná řešit bez prodlení již několikrát ukázala, naposledy okamžitým schválením pomoci pro Španělsko. Ale všechny členské země se musí také zamýšlet nad střednědobými a dlouhodobými možnostmi, aby se podobným situacím v budoucnu vyhnula. Evropská integrace v těchto dnech prochází pro ni rozhodujícím obdobím a tak by se na unijních summitech podle šéfa Evropské komise José Barrosa měly přijmout konkrétní závazky zaručující její další a lepší fungování.

Klíčovou roli při rozhodování představitelů EU o dalších potřebných krocích hrají Francie spolu s Německem. Není divu, že tyto dvě silné evropské země spolu hodně komunikují a to, co vymyslí, se snaží „vnutit“ celému zbytku Evropy. Vždyť právě Německo za záchranu eura zaplatí nejvíc a tak chce mít naprostou kontrolu nad tím co se v eurozóně děje a jakým směrem se zaváděná opatření ubírají. Samozřejmě ani spolupráce Francie a Německa není stoprocentní. Například, když Francie navrhovala řešit situaci přijetím společných dluhopisů pro celou eurozónu, tak u Německa pochopitelně nepochodila. Důvod je jasný, Německo jako nejsilnější člen eurozóny by tím pádem na sebe převzalo závazky a rizika, ale chyběly by mu prostředky ke kontrole a vynucování odpovědnosti od ostatních zemí. Je možné, že i z toho důvodu se už Německo nebrání zapojení MMF do pomoci zadluženým zemím jako je Itálie nebo Španělsko. Okrajově zde můžeme sledovat, jak původně rovná práva k rozhodování o EU šla v krizové situaci úplně bokem. V této souvislosti se naskytá otázka, jestli slibovaná rovnoprávnost nebyla celou dobu spíše formální záležitostí. Ukazuje se, že ne vše co evropská integrace slibovala, se daří plnit a je docela možné, že samotné smlouvy o EU jsou plně chyb (online, Novinky/Ekonomika, 2011).

Eurozóna je pod tlakem finančních představitelů ale i podnikatelských subjektů z celého světa, kteří na ni naléhají, aby zamezila šíření řeckých dluhových problémů do dalších zemí. Krize se totiž rozrůstá na globální úroveň. Pro samotnou Evropu může právě probíhající dluhová krize znamenat krizi existenční. EU je proto pevně rozhodnuta kvůli

stávajícímu dění přikročit i k náročnějším možnostem řešení, které by dříve vůbec nepřicházely v potaz. I kdyby to mělo znamenat změny základních smluv EU. K tomu by ale podle představitelů EU dojít nemělo. Krokem k úspěchu je tvorba a realizace plánu, na kterém se členské země shodují, který bude schopen vyvézt eurozónu z krize ven a zabráni šíření dluhové nákazy ještě dál.

Než bude přistoupeno k samotným opatřením, je nutno připomenout, některé situace, které bez včasného a správného zásahu mohou nastat.

Ve všech komunikačních médiích jsou na nás chrleny různé nežádoucí scénáře zapříčiněné dluhovou krizí. Nejčastěji se objevuje názor, že **Řecko bude muset opustit eurozónu**. Některé ze členských států tuto myšlenku bez rozmyslu podporují. Jenže upřímně řečeno na „vyšťipání“ Řecka z eurozóny je teď už dost pozdě. Evropa není na tak razantní krok připravena, vždyť cena za vystoupení Řecka z eurozóny by se vyšplhala minimálně na bilión eur (více než 25 biliónů korun). Doufejme, že všichni představitelé evropských států již pochopili, jaká katastrofa v podobě řetězové reakce by nastala, kdyby skutečně došlo k bankrotu Řecka nebo jeho vystoupení z eurozóny.

Ve velkém ohrožení insolvence by se okamžitě vyskytla ECB, jejíž objem finančních prostředků poskytnutý Řecku dvakrát přesahuje velikost jejího základního kapitálu. V případě bankrotu Řecka by se tak ECB potácela v obrovských problémech. V problémech by se rázem ocitly i jiné evropské banky, které drží dluhopisy zadlužených zemí ve svých účetnictvích jako dlouhodobou investici. Pokud by Řecko vystoupilo z eurozóny a začalo používat svoji měnu, musely by tyto banky veškeré jeho dluhopisy přecenit, což by sice Řecku mohlo pomoci jeho dluh snížit, ale bankám by to při jejich nynějších slabých rezervách působilo značné nepříjemnosti. Řecké opuštění eura by zřejmě v dobré víře snížení zadluženosti následovaly i další země a na zahraniční banky by se sesypala lavina problémů, protože na takto masové přeceňování dluhopisů by jim samozřejmě chyběl kapitál.

Upuštění od eura by jistě přineslo problémy i zahraničním firmám, které s Řeckem obchodují. Především by se jednalo o nepříjemnosti vzniklé při přeceňování pohledávek za

řeckými dlužníky, přečeňování nových objednávek či nějaké administrativní náklady účetnictví spojené se zavedením analytického účtu pro novou měnu Řecka. (online, Novinky/Ekonomika b), 2012).

Další chmurnou predikcí je samotný **rozpad eurozóny**. Tuhle možnost ale nechtějí představitelé a ortodoxní zastánci eura připustit. Za prvé je toto řešení velice nákladné, podle odhadů by rozpad eurozóny mohl přijít až na tři bilióny eur. Na druhou stranu, se má za to, že náklady potřebné na její sanaci při snaze udržet euro při životě jsou téměř stejné. Vedení EU ale nechce od měnové unie upustit a tak bude i dál shánět peněžní prostředky potřebné na podporu eurozóny i s vědomím, že potíže postihující evropskou měnu teď, nezmizí ani příští rok. Členové unijních organizací a i někteří představitelé členských států podporující udržení eura, jsou přesvědčeni, že za rok bude euro zase o něco stabilnější a celá situace kolem zadlužené eurozóny se bude postupně zlepšovat.

Aby se eurozóna vyhnula uvedeným černým scénářům, neustále diskutuje o různých způsobech řešení celé situace. Některými diskutovanými řešeními se bude zabývat následujících pár stránek práce.

Navrhované plány na záchranu eura a léčbu dluhové nemoci:

1. Záchranné balíčky a škrtnání dluhů

Jedním z prvních opatření, provedených za účelem záchrany Řecka ale i dalších zadlužených států, bylo vytvoření tzv. záchranného balíčku. V květnu roku 2010 poskytla Evropská unie společně s Mezinárodním měnovým fondem Řecku první úvěr. Řecko se tím zavázalo ke snížení vysokého rozpočtového deficitu a k přijetí celé řady reforem. Ale ani poskytnutý záchranný balíček problémy země nevyřešil a evropští politici se v říjnu 2011 po dlouhých jednáních dohodli na seškrtnutí Řeckého dluhu o polovinu. To, že EU není osud Řecka lhostejný, dokazuje druhý záchranný balíček, který dostalo Řecko letos. Řecko se musí pokusit zase nastartovat jejich ekonomiku tak, aby v nejbližší době dosáhla alespoň slabého růstu a přiměla tím věřitele poskytnout Řecku ještě další slibovanou pomoc (online, Finanční noviny, ekonomický server ČTK, 2012).

Mezi další země, které již požádaly o pomoc, patří například Irsko, Portugalsko a Španělsko. Španělsko se v současné době potýká s vysokou nezaměstnaností, má problém s bankami a jeho ekonomika se nachází v recesi, kvůli vysoké zranitelnosti Španělska spadl i jeho hlavní úvěrový rating. V červnu 2012 Španělsko dostalo příslibeno 100 miliard eur, které poputují do španělského bankovního sektoru. Jestli bude Španělsko potřebovat pomoci i se splácením svých dluhů zatím zůstává ve hvězdách (online, Hartman a), FXstreet, 2012).

2. Protikrizová opatření jednotlivých zúčastněných zemí

Na vzniklé problémy se zadlužováním evropských zemí, musí samozřejmě reagovat i státy jako takové. Opatření prováděná Evropskou unií stačit nebudou. Každá ze zemí se musí v první řadě soustředit na snižování vlastních rozpočtových deficitů a vládních dluhů, aby nedospěla do situace, kdy jí bude hrozit státní bankrot nebo příliš vysoká inflace. S růstem zadluženosti bude samozřejmě stoupat tlak na jednotlivé centrální banky, aby se uvolily k odepsání části dluhů inflační cestou. Podobným řešením je nakupování vládních dluhopisů centrálními bankami, které vede ke zvyšování peněžní zásoby a vyvolává inflační tlaky. Úkolem každé z vyspělých zemí je nyní přehodnocování vlastní fiskální politiky a důrazné šetření na výdajích. Vlády jednotlivých zemí často reagují na dluhovou krizi zvyšováním daní a to i přesto, že mnoho ekonomických směrů považuje zvyšování daní v době konce recese za nevhodný nástroj. Klíčovou pomůckou, kterou představitelé zasažených zemí používají, jsou samozřejmě rozpočtové škrty představující úspory na straně veřejných výdajů (Malý a Nemeč, 2011, s. 11).

Při problémech s vysokým zadlužením by se každá chytrá vláda měla především snažit o podporu podnikatelského prostředí, protože zvyšování ekonomické prosperity pomáhá snižovat dluhy. Ovšem s podporou podniků se státům opět zvyšují výdaje či snižují příjmy a tudíž prohlubují i deficity a stát se může ocitnout v začarovaném kruhu, proto je při sestavování návrhu rozpočtu nutné uvažovat racionálně a najít tu správnou rovnováhu mezi příjmy a výdaji.

Při přijímání úsporných opatření se naskytá otázka, zda se nebude Evropa muset rozloučit se sociálními systémy v podobě, v jaké je doposud znala. Je docela možné, že zbytečně štědré sociální systémy výkonnost evropských ekonomik snižují. A proto se v mnohých státech začíná škrtat právě tam. Členové vlády to s prosazováním reformem a škrtů vůbec nemají jednoduché a ve svých zemích se často setkávají s neporozuměním a nespokojeností obyvatelstva. Někde se situace vyhrotila dokonce natolik, že se v ulicích objevují demonstranti, kteří nejsou připraveni a ani ochotni jak se říká „utahovat si opasky“. Nic jiného než uskromnit se ale dnešní Evropě nezbývá.

3. Navyšování záchranných fondů

Na pomoc zemím, které se blíží bankrotu, nechali ministři financí EU vzniknout Evropský fond finanční stability (EFSF) o objemu 440 miliard eur. Fond začal fungovat 4. srpna 2010. Již o rok později ale bylo nutné navýšit garance EFSF za úvěry na 780 miliard eur. Jelikož se evropským zemím stále nedařilo vymanit se z dluhů, byla podepsána dohoda o vzniku Evropského stabilizačního mechanismu (ESM). ESM počítá se zárukami 700 miliard eur. Zadluženým státům ale může být poskytnut úvěr maximálně ve výši 500 miliard eur. Do záchranného fondu ESM přispívají pouze země platící eurem (online, Hartman, FXstreet, 2012).

Pro zajímavost je uváděno, že celých 27 % základního kapitálu ESM tvoří německý příspěvek. Přehled o velikosti příspěvků i ostatních zemí eurozóny do fondu poskytuje *Obrázek 2*. V budoucnu se na fondu ESM bude podílet také Česká republika, protože se zavázala ke vstupu do eurozóny a tudíž se jí budou týkat i povinnosti související s členstvím v ESM. Kontrolu nad oběma fondy, které zatím fungují paralelně, má Evropská centrální banka (online, Němec, Byznys.ihned, 2012).

Příspěvky zemí eurozóny do ESM

(příspěvek v mld. eur)

(v %)

Německo	190,0	27,1
Francie	142,7	20,4
Itálie	125,4	17,9
Španělsko	83,3	11,9
Nizozemsko	40,0	5,7
Belgie	24,3	3,5
Řecko	19,7	2,8
Rakousko	19,4	2,8
Portugalsko	17,6	2,5
Finsko	12,6	1,8
Irsko	11,2	1,6
Slovensko	5,8	0,8
Slovinsko	3,0	0,4
Lucembursko	1,8	0,3
Kypr	1,4	0,2
Estonsko	1,3	0,2
Malta	0,5	0,1

Zdroj: Reuters

Obrázek 2 Příspěvky členských zemí eurozóny do ESM

Zdroj: Byznys.ihned: Česko může zaplatit do záchranného fondu eurozóny až 350 miliard korun [online], 2012 [vid. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/zpravodajstvi-cesko/c1-57595390-ekonom-cesko-muze-zaplatit-do-zachranneho-fondu-eurozony-az-350-miliard-korun>

O navyšování fondů lze hovořit také v souvislosti s půjčkou do MMF. EU se rozhodla navýšit záchranný účet MMF o 200 miliard eur a to za účelem dostatečné kapacity MMF pro boj s krizí. O půjčku pro MMF byli požádáni všichni členové EU. Dvěstěmiliardovým balíkem chtěla EU přesvědčit země jako je Rusko, Japonsko i ropné velmoci, aby se k půjčce přidaly a uchránily finanční trhy před panikou. Nakonec se ale EU dohodla, že peníze poskytnou jen členové eurozóny a to ve výši 150 miliard eur. Ne všechny země půjčku do MMF podpořily, mezi odpůrci se opět objevila Velká Británie, která odmítla „sypat“ peníze do MMF jen z důvodu řešení současné krize eurozóny. Naopak hned od začátku se k půjčce do MMF stavěly kladně země jako Polsko či Švédsko. Co se České republiky týče, tak ta si ponechala čas na rozmyšlenou. I když podle českých politiků

půjčka nic moc neřeší, rozhodla se naše vláda nakonec poskytnout půjčku ve výši 1,5 miliardy eur jako znamení solidarity a ukázkou dobrého stavu české ekonomiky (online, ČT/Ekonomika, 2011).

Z „vynucování“ peněz od různých zemí EU můžeme odvodit jasný závěr, že EU opět hledala jen krátkodobé řešení. Copak se zadluženost dá řešit dalšími půjčkami? Tímto způsobem se rozhodně Evropa jen tak z dluhů nedostane, přece nelze do nekonečna „vytloukat klín klínem“ a čekat, že jednoho dne prostě všechny problémy zmizí. Naopak kumulace všech neduhů v kombinaci s pouhým kupováním času a oddalováním skutečných řešení je cestou do záhuby.

4. Rekapitalizace evropských bank

Dalším již schváleným krokem, který má pomoci zlepšit situaci kolem dluhové krize, je povinnost velkých evropských bank posílit svůj kapitál na úroveň devítiprocentní kapitálové přiměřenosti. S tímto řešením přišla Evropská unie a počítá, že tato akce „spolkně“ nejméně 106 miliard eur přičemž alespoň 30 miliard skončí v řeckých bankách. V první řadě se banky musí pokusit sehnat peněžní prostředky na trzích nebo od soukromých investorů. Pomoc od národních vlád by přišla v úvahu až pokud by se bankám nepodařilo získat potřebné množství peněz jinde. S dalšími jednáními evropských lídrů přislíbili, že za určitých podmínek bude možné rekapitalizovat banky i přímo pomocí záchranného fondu eurozóny, aniž by země dál zvyšovaly vlastní rozpočtový deficit. Možná rekapitalizace zasažených bank ze zdrojů evropského záchranného fondu je ale podmíněna vznikem jednotného bankovního dohledu. Po takovém řešení se ozývalo volání zejména ze zemí, jako je Itálie, Španělsko či Francie. Naopak státy „německého bloku“ tzn. Německo, Nizozemsko, Finsko se tomuto postupu brání, seč mohou, protože v praxi by to znamenalo, že právě oni budou těmi kdo španělské a další banky budou rekapitalizovat. Jestli se rekapitalizace evropských bank pomocí evropského záchranného fondu bude realizovat v plném rozsahu, ještě není jasné. Konečnému rozhodnutí bude určitě předcházet ještě spousta jednání eurozóny (online, Mf/E15 a), 2012).

5. Institucionální změny

V rámci protikrizových opatření se už delší dobu projednávají různé změny upevňující regulaci v celé EU. Od prosince 2011 například platí zpřísnění rozpočtových pravidel. Mezi další zmiňovaná opatření patří předkládání rozpočtů jednotlivých zemí do Bruselu, zpřísnění sankcí za nadměrné schodky rozpočtů a zavádění nových sankcí jako třeba vyloučení neposlušných zemí z rozhodovacích procesů v EU. V březnu 2012 byl téměř všemi zeměmi EU (kromě VB a ČR) podepsán nový pakt rozpočtové kázně, podle kterého musí země eurozóny vměstnat do svého práva pravidlo o vyrovnaných či přebytkových rozpočtech.

Ve fázích přípravy jsou nové centrální instituce. Mluví se například o Výboru pro systémová rizika, o Evropském systému finančního dohledu či o novém nezávislém orgánu mající na starost dohled nad fiskální politikou členských zemí a udělování pokut. Změnám se nevyhnou ani banky, které budou podléhat přísnější regulaci a chystá se i bankovní daň, která má sloužit jako pojistka pro budoucí krize. Mezi protlačované návrhy patří i vytvoření ministerstva financí EU nebo Evropské ekonomické vlády, která by měla mít na starost řízení fiskální politiky zemí eurozóny a starala by se o celkovou koordinaci hospodářské politiky všech členů (Janáčková, 2011, s. 88).

Nejvíce skloňovaným řešením v poslední době zůstává vytvoření tzv. **bankovní unie**⁶, která by měla fungovat od příštího roku. Podstatou bankovní unie je společné pojištění vkladů všech zemí EU, společná regulace bank, společné krytí ztrát evropských bank a kvůli financování krizí v bankovním sektoru bude muset mít každá členská země záchranný bankovní fond. Zásadním krokem při vytváření bankovní unie je v první řadě uvést do provozu jednotný mechanismus dohledu. Jednotný bankovní dohled si komise představuje tak, že klíčové úkoly a dohled nad bankami členských států eurozóny ke svým povinnostem přibere ECB společně s vnitřními orgány dohledu. Jak již bylo uvedeno výše,

---

⁶ Plán o vzniku bankovní unie přednesený Evropskou komisí v Bruselu v září 2012 k nalezení na http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/committees/reform/20120912-com-2012-510_en.pdf.

vznik jednotného bankovního dohledu je rovněž podmínkou pro možnost rekapitalizace evropských bank s možností čerpání zdrojů z ESM (online, Europa/European commission, 2012).

Tento návrh podporují i ECB a MMF jejichž cílem je udržet euro nadále při životě. Smyslem bankovní unie by mělo být i to, že do záchrany bank nebudou tolik zapojovány peníze daňových poplatníků, v důsledku toho, že se na ztrátách budou více podílet akcionáři a věřitelé bank. Státy, které se s bankovní unií příliš neztotožňují, si i nadále kladou otázku, odkud přesně by peněžní prostředky sloužící k záchraně bank pocházely. Dalším faktorem, který pesimistickým státům EU v jejich rozhodování zrovna nepomáhá, je skutečnost, že bankovní unie současnou situaci zřejmě nevyřeší a jedná se spíše o prevenci vzniku podobné krize v budoucnu (online, Novinky/Ekonomika c), 2012).

Vstup do bankovní unie zásadně odmítá Velká Británie, ale například i naše vláda. Na tom, že bankovní unie by Českou republiku poškodila, se shoduje jak guvernér ČNB Miroslav Singer, tak premiér Petr Nečas. Hrozbou pro české banky je zejména zmiňované přesouvání peněžních prostředků na pomoc jejich zahraničních matek. Dalším obrovským rizikem by pro nás byl fakt, že Evropská komise bere v úvahu možnost vzniku bankovní unie bez účasti všech členských zemí EU. Česká vláda se bojí toho, že vznik bankovní unie by mohl mít za následek konec jednotného vnitřního evropského finančního trhu nebo, že EU získá pravomoci k přepisování národních rozpočtů zemí eurozóny. K některým návrhům týkajících se bankovní unie není ochotné přistoupit ani Německo, které odmítá platit dluhy ostatních. Navíc podle kancléřky Angely Merkelové musí v první řadě vzniknout silná politická unie (online, Mf/E15 b), 2012).

Některé státy eurozóny v čele s Německem si přejí co největší integraci eurozóny a snaží se prosadit fungování **fiskální unie**. Tato možnost by znamenala přesunutí části fiskální politiky na úroveň celé eurozóny. Vzniklá unie by zároveň měla kontrolu nad členskými zeměmi, jejichž fiskální politiky zůstanou na národní úrovni. Pod dohled unie by spadaly rozpočty všech členských států včetně toho našeho. V konečné fázi by mohl vzniknout společný rozpočet pro celou eurozónu. Proti sloučení fiskálních politik vystupuje mnoho evropských politiků včetně našeho prezidenta Václava Klause. Z Německa také proudí

zprávy o návrzích na další zpřísnování rozpočtových pravidel, které by měly platit pouze pro země používající euro. Členové, kteří by nově nastavený Pakt stability nedodržovali, by museli vystoupit z měnové unie, což by byla cesta k rozdělení eurozóny. Proti tomuto nápadu už se vyjádřilo množství politiků v negativním slova smyslu. Ovšem podle jiných by to mohla být poslední šance jak zabránit úplnému rozpadu eurozóny (online, iDnes/Ekonomika, 2012).

Dlouholetý zastánce úzké evropské integrace německý ministr financí Wolfgang Schäuble dokonce navrhuje vytvoření **funkce měnového komisaře**. Funkcí takového komisaře by mimo jiné byl dohled nad rozpočty členů eurozóny, jejichž návrhy by mohl i odmítat. Schäuble se nebrání ani myšlence změnit systém hlasování Evropského parlamentu, tak, aby o nově vznikajících opatřeních hlasovali pouze členové eurozóny. Dalším krokem, který hodlá Německo dovést do zdárného konce je prosazení politického sjednocení EU a to i bez souhlasu některých zemí. To, že na země, které s politickou unií nechtějí mít nic společného, nebude brán v budoucnu ohled, znamená vznik tzv. **Evropy dvou rychlostí** (online, Novinky/Ekonomika d), 2012).

6. V hlavní roli ECB

Prezident ECB Mario Draghi již několikrát slíbil, že pro záchranu eura udělá vše, co bude v jeho silách. Jako důkaz může sloužit i rozhodnutí o spuštění nového programu nákupu státních dluhopisů zemí s vysokými náklady na úvěry tzv. **Outright Monetary Transaction** (OMT). Povinností ECB bude zveřejňování zpráv o nakupovaném objemu dluhopisů. Pokud některá ze zemí, jejíž dluhopisy ECB nakoupila, zkrachuje, bude banka čelit stejným ztrátám jako soukromí věřitelé. Země mající zájem aby jejich dluhopisy ECB nakoupila, budou nejprve žádat o pomoc EFSF nebo ESM a zaváží se k plnění přísných rozpočtových pravidel. Potom, pokud nebudou země plnit stanovené podmínky, bude moci ECB nakupování dluhopisů ukončit. S nakupování dluhopisů zadlužených zemí souhlasí i MMF, který ECB přislíbil spolupráci. Státy, kterým se toto řešení nelíbí, uklidňuje Draghi tím, že nákupy dluhopisů prostřednictvím ECB jsou v zájmu celé eurozóny a navíc pomohou uklidnit finanční trhy a investory a bezpochyby nepřivodí větší inflaci. V rámci nového programu ještě žádné dluhopisy zadlužených evropských zemí ECB nakupovány

nebyly. Nejžhavějším kandidátem na tento způsob pomoci je Španělsko, jehož vláda se v současné době dohaduje o tom, zda ESM oficiálně požádá o pomoc (online, ČT/Ekonomika, 2012).

Posledním řešením pro záchranu eurozóny by mohlo být **tištění peněz** Evropskou centrální bankou. Praxe by vypadala tak, že ECB za vlastní natištěné peníze nakoupí další evropské dluhopisy. Toto řešení by ale znovu znamenalo jen dočasné řešení s možnými nekontrolovatelnými následky. Mnoho odborníků doporučuje se tištění peněz vyhnout, a to z důvodu dalšího prohlubování celé dluhové krize. S tímto nápadem přišli evropští představitelé po vzoru americké centrální banky, která tak učinila již dvakrát za poslední tři roky.

ECB by měla mít pod taktovkou i zavedení **eurobondů**. Eurobondy jsou vládní dluhopisy emitované společně všemi zeměmi eurozóny. I tato varianta záchrany eurozóny má své příznivce (Francie) a odpůrce (Německo) (Cline, 2012, s. 218).

Společné evropské dluhopisy jsou navrhovány ve třech variantách:

1. Eurobondy nahradí vládní dluhopisy.
2. Eurobondy nahradí jen část vládních dluhopisů.
3. Eurobondy, u kterých by každý stát ručil jen do výše svých půjček (online, Horáček, iDnes/Ekonomika, 2011).

2.2 Stav veřejných financí států eurozóny

Podkapitola věnovaná státům eurozóny (Řecko, Německo) se zaměří na vývoj jejich veřejných financí, na hlavní problémy související s dluhovou krizí, na pozici jakou v eurozóně zauímají, na nepříjemnosti, které domácím firmám dluhová krize přinesla a na vyhodnocení některých makroekonomických ukazatelů. Jsou zkoumány dva extrémy. Prvním bude Řecko, které balancuje nad propastí představující bankrot země a které je v současné době nejméně věrohodným státem pro věřitele. Druhou představenou zemí

užívající euro bude Německo. Německo jako nejsilnější evropská ekonomika se sice již také nakazilo dluhovou nemocí, ale stále je díky vžitě disciplíně Němců považováno za jakéhosi tahouna celé eurozóny a mnoho důležitých rozhodnutí je závislých právě na německých představitelích.

2.2.1 Řecko

Řecko je v právě probíhající situaci chápáno za nejvíce problémovou zemi celé eurozóny a je považováno za zárodek vzniku dluhové krize. Řecko je svým rozhazovačným stylem hospodaření známé a je dlouhodobě odsuzováno za jeho sklon k vládním dluhům. Příčin vysokého zadlužení Řeků je hned několik. Dobře se vede tamní korupci či šedé ekonomice. Vždy zde bylo zaměstnáváno ohromné množství vládních úředníků, kteří byli placeni mnohonásobně lépe než zaměstnanci v soukromém sektoru. Řekové mají velice štedré sociální systémy a navíc nejsou zvyklí moc pracovat, což dokazuje fakt, že průměrný Řek jde do důchodu o deset let dříve než třeba Němec (Janáčková, 2011, s. 74).

Velké zadlužení Řecka lze sledovat již od druhé poloviny 90. let 20. století, kdy snahy o vysokou životní úroveň navyšovaly veřejné výdaje. Hlavní položkou vysokých vládních dluhů byly předražené státní zakázky. Řecku se dlouho nedařilo splnit konvergenční kritéria nutná pro přijetí eura a tak si pomohli upravenými statistikami o velikosti rozpočtového deficitu a optickým snižováním zadlužení státu. Díky těmto praktikám začalo Řecko v roce 2001 používat euro jako svoji měnu. Přijetí eura znamenalo pro Řeky cestu k levnějším půjčkám a k provádění velkého množství investic. V prvních letech svého působení v eurozóně se řecká ekonomika řadila k nejrychleji rostoucím (roční přírůstek HDP okolo 4 %). V roce 2004 poprvé Evropská komise spolu s Eurostatem napadly řeckou fiskální politiku. V dalších letech se Řecko potýkalo s ohromnými rozdíly mezi příjmy a výdaji, což v roce 2009 vyústilo v plné propuknutí dluhové krize v Řecku (online, Novinky/Zahraniční, 2009).

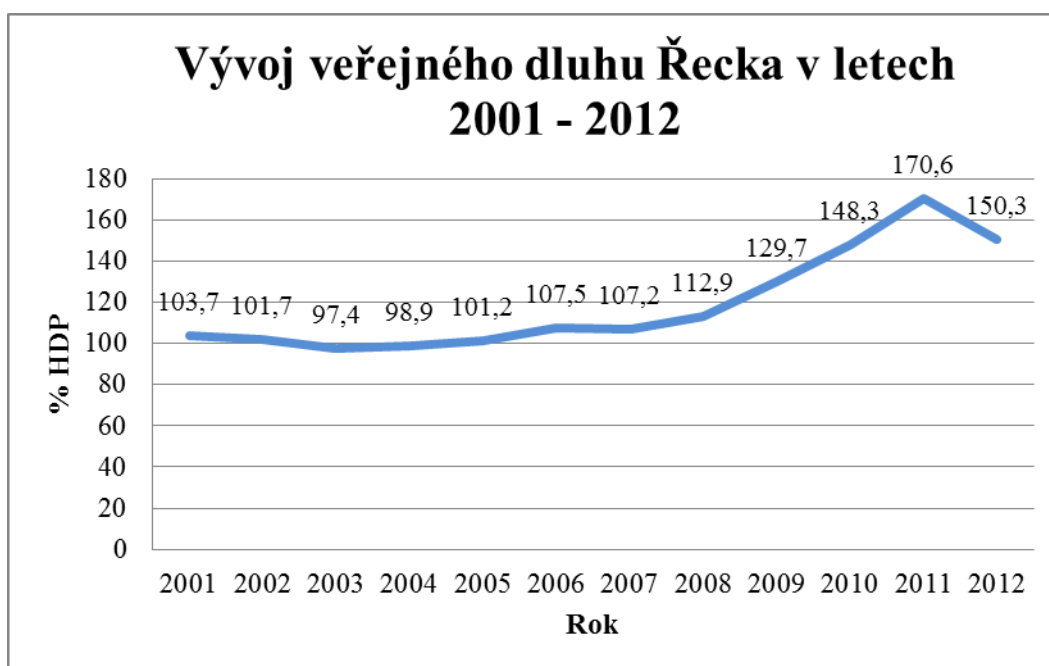
Řecko nezvládlo způsob svého fungování ukorigovat a v roce 2010 bylo svými dluhy dohnáno k žádosti EU a MMF o finanční pomoc. Přijetí první pomoci ve výši 110 miliard

eur bylo důsledkem především nedůvěry investorů a růstu úroků z nových dluhopisů do neúnosné výše. Výměnou za poskytnutí finanční pomoci se Atény zavázaly přijímat úsporná opatření, ale ani ta řecké problémy nevyřešila. Řecká dluhová krize pokračovala i v příštím roce a tudíž v říjnu 2011 padlo Evropskou radou rozhodnutí odepsat část hodnoty řeckých dluhopisů (v celkové hodnotě 266 miliard eur), jež vlastnily soukromé subjekty. V roce 2012 byl Řecku poskytnut druhý záchranný balík ve výši 130 miliard eur (online, Hartman b), FXstreet, 2012).

Reformy prováděné za účelem snížení veřejného dluhu a předejití dalšímu zadlužení působí v Řecku politický chaos. Mnoho Řeků s reformami, které znamenají zvyšování daní a snižování důchodů a mezd, nesouhlasí. Svůj negativní postoj vyjádřili nejen mnoha stávkami ale i ve volbách, kde politici prosazující úsporná opatření utrpěli pořádný zásah nedůvěry. Nakonec se ale k moci přece jenom strany, které budou podporovat úsporný plán navržený Evropskou komisí, MMF a ECB, dostaly. Zákonomárci již rozhodli o několika úsporných balíčcích a také o privatizaci některých státních podniků (online, Houska, Český rozhlas, 2012).

To, že se Řecko opravdu snaží ze zadlužení se dostat, potvrzuje i skutečnost, že se mu za deset měsíců podařilo snížit deficit rozpočtu z více jak 19 miliard eur na 12,3 miliardy eur i když původní odhad byl 13,6 miliardy eur. I přes další stávky již řecký parlament schválil úsporný rozpočet na rok 2013, který počítá s pokračováním v utahování řeckých opasků. Schválením tohoto rozpočtu si Řecko zajistilo uvolnění další slíbené půjčky ve výši 31,5 miliardy eur. Výměnou za všechny poskytnuté půjčky musí Řecko do roku 2020 splnit sjednané podmínky, například snížit řecké zadlužení na 113 % HDP. Už dnes ale spousta představitelů EU pochybuje o tom, že se tento cíl podaří Řecku splnit (Cline, 2012, s. 199).

1. Veřejné finance Řecka v grafech

Obrázek 3 Vývoj veřejného dluhu Řecka v letech 2001–2012

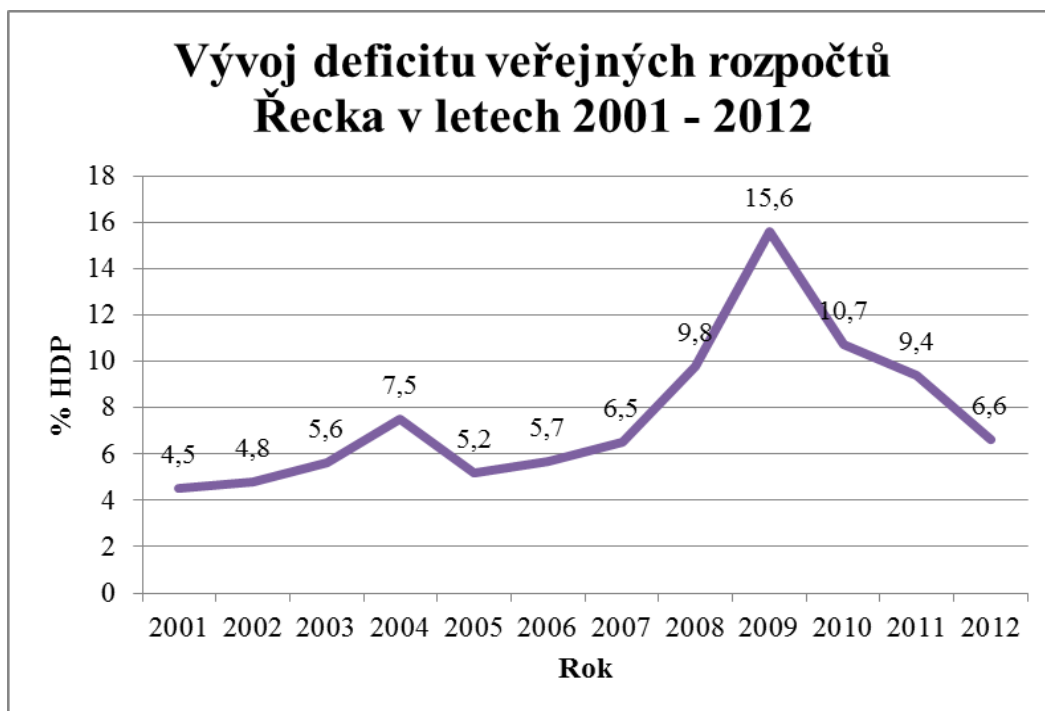
Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: General government gross debt [online], 2012 [vid. 2012-11-14]. Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=0&language=en&pcode=tipsgo10>

Jak se Řecko v průběhu let čím dál více zadlužovalo, můžeme sledovat na *Obrázku 3*. Graf zobrazuje výši veřejných dluhů vyjádřených v % HDP v jednotlivých letech od roku 2001. Z křivky je zřejmé, že aby si Řekové žili na vysoké noze, půjčují si už spoustu let. Zlom v nárůstu zadlužení nastává v již uváděném roce 2009, kdy veřejný dluh Řecka narostl za rok téměř o 17 procentních bodů. Nejvyššího zadlužení dosáhlo Řecko v roce 2011 a to 170,6 %. S pomocí od Evropské komise a MMF a především s přijímáním zmiňovaných reforem se v roce 2012 podařilo vládní dluh stlačit na 150,3 % a další snižování řeckého zadlužení se očekává v následujících letech.

Vývoj prohlubování deficitu řeckých rozpočtů v letech je vykreslen na *Obrázku 4*. Skokový nárůst deficitu veřejných rozpočtů je z grafu patrný na první pohled. Jelikož jsou

státní dluhy a salda veřejných rozpočtů na sebe přímo napojeny, tak v roce 2009 kromě nárůstu zadlužení země narostl i deficit rozpočtu země. Jeho hodnota se v roce 2009 vyšplhala na neuvěřitelných 15,6 % HDP. V dalších letech už se ale Řecku dařilo s takto obrovským deficitem zatočit a jeho hodnoty se i nadále snižují. Konkrétně v příštím roce se očekává pokles deficitu rozpočtů z 6,6 % na 5,2 %.

Obrázek 4 Vývoj deficitu veřejných rozpočtů Řecka v letech 2001–2012

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: Government deficit/surplus [online], 2012 [vid. 2012-11-14]. Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=en&pcode=teina200&tableSelection=2>

Jestli se řecké vládě podaří splnit všechny podmínky záchranného balíčku je otázkou. Jejich úkolem bude do roku 2014 snížit kumulativně deficit veřejných rozpočtů o 17 % HDP, přičemž 10 % HDP zaplatí jen na úrocích. Citelnějšího růstu by mohlo Řecko dosáhnout teprve v letech 2013 nebo 2014. Pro Řecko to bude, zdá se, téměř nespílitelný úkol. Ze strany eurozóny se zřejmě jedná pouze o získávání času na ustálení vládních rozpočtů, posílení konkurenceschopnosti podniků či zlepšení regulace finančních trhů.

Větší změny v růstu ekonomiky se od Řecka očekávají do roku 2020. Jedno je tedy skoro jisté, řecko se restrukturalizaci svých dluhů nevyhne (Janáčková, 2011, s. 91).

2. Problémy řeckých podniků

Řecká dluhová krize netlačí jenom na vládu, ale své dosavadní chování musí měnit také občané a podniky. V Řecku teď panuje nejistota a tak všechny subjekty raději jen šetří a vyčkávají, co nastane. Každou chvílí se objevují nové a nové zprávy obsahující další opatření a různé scénáře. Lidé i investoři jsou zmatení a nově přicházejícím informacím přestávají důvěřovat. V praxi to potom vypadá tak, že i přesto, že ulice jsou plné dramatických výprodejů, lidé a firmy své peníze drží pod dohledem a do utrácení se nepouštějí. Zájem nakupovat a investovat se vytrácí i kvůli neochotě bank půjčovat. Řecké podniky ve velkém přicházejí o své zakázky, což se odráží v jejich klesajících hospodářských výsledcích. Tato situace řecké ekonomice samozřejmě neprospívá, spíše naopak. Bez výtěžků nepřicházejí do státní kasy daně, které tvoří významnou část příjmové stránky rozpočtu a ze kterých stát platí své dluhy (online, Chlupatý, Lidé a země, 2011).

Přestože průmyslová výroba v Řecku tvoří pouze přibližně 14 % HDP nelze si nevšimnout, že v posledních letech klesá. Stejnou tendenci má i konkurenceschopnost řeckých výrobků na domácích i zahraničních trzích. Hluboká recese potkala i řecké stavební firmy a to z důvodu nedostatku finančních prostředků jak na veřejné projekty, tak na soukromou výstavbu. Pokles stavební výroby je z části zapříčiněn i nedostatečnými prostředky na stavební úvěry. Velké a silné stavební firmy s dostatečným vlastním kapitálem se o své zakázky bát nemusí, a to díky rozsáhlým veřejným projektům infrastruktury. Mohutné škrty veřejných výdajů se více dotknou menších stavebních firem, na které dluhová krize silně doléhá v podobě snížení bytové výstavby a výrazného omezení investiční činnosti podniků. Nejdůležitější zdroj tvorby HDP v Řecku představují služby a cestovní ruch. Bohužel po Řecku i tyto dvě oblasti jsou zasaženy dluhovou krizí. Od začátku krize počet zahraničních turistů výrazně poklesl. Kvůli sociálnímu napětí v zemi bylo Řecko v zahraničí poznamenáno negativní mediální reklamou. Od roku 2011 se ale zahraniční

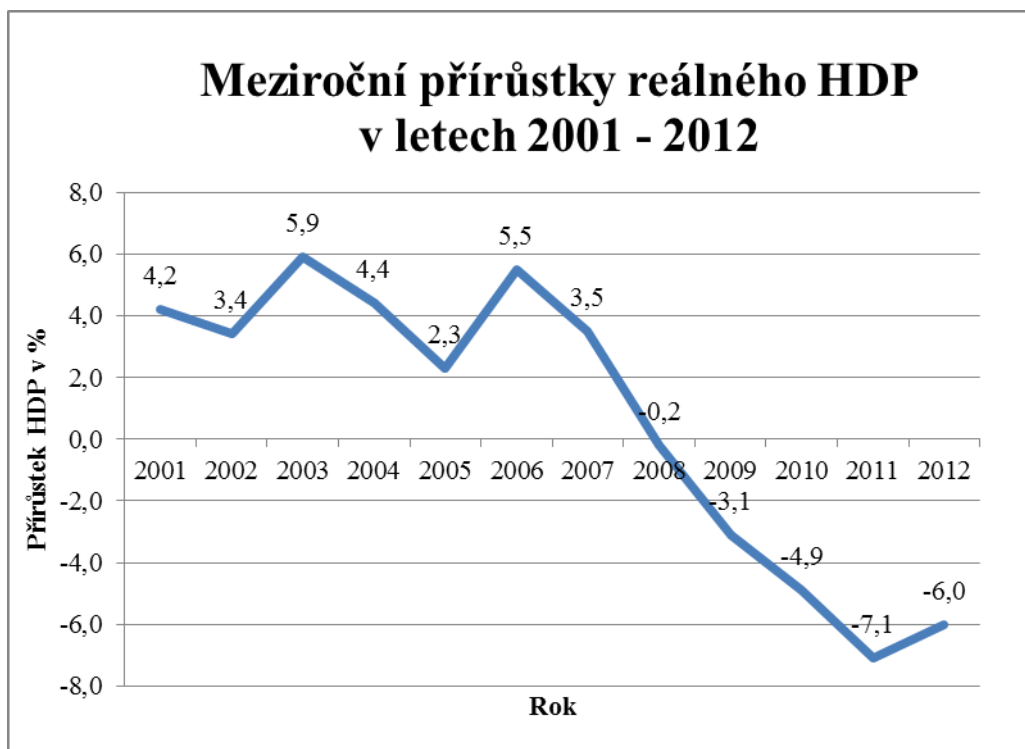
návštěvníci do oblíbené turistické destinace opět začínají vracet (online, MZV ČR, Řecko, 2012).

Dluhová krize dokonce dohnala některé restaurace a další podniky k požadování plateb v jiných měnách než je euro. Cílem je chránit se před případnými ztrátami způsobenými vystoupením Řecka z eurozóny. Jak se říká, zoufalé situace vyžadují zoufalé činy. Jedná se sice o ojedinělý případ, ve kterém figurují zejména zahraniční vlastníci některých řeckých restaurací, ale zároveň tato situace poskytuje důkaz o tom, že se Řecko skutečně nachází v existenční krizi (online, Novinky/Ekonomika e), 2012).

3. Makroekonomické ukazatele

Fakt, že se řecká ekonomika zmítá v problémech, je možné sledovat i na makroekonomických ukazatelích. Pro představu a pro pozdější porovnání s dalšími zeměmi jsou níže umístěny grafy zobrazující vývoj HDP, inflace a nezaměstnanosti od roku 2001 do současnosti.

Na *Obrázku 5* je zakreslena křivka reálného HDP Řecka od roku 2001 do roku 2012. Lze si všimnout, že v prvních letech po vstupu do eurozóny se řecké ekonomice dařilo poměrně dobře, protože jeho roční přírůstky HDP se pohybovaly kolem 4 %. Nejlépe se řecké ekonomice vedlo v roce 2003, kdy dosáhla téměř šestiprocentního růstu HDP. Náhlý zvrát lze zaznamenat v roce 2008, kdy se růst HDP změnil v pokles, a řecké hospodářství se dostalo do recese. Největšího poklesu HDP se Řecko dočkalo v roce 2011, kdy jeho hodnota odpovídala -7,1 %. Záporných hodnot růstu HDP dosahuje Řecko dodnes. Poslední Eurostatem zveřejněnou hodnotou je letošních -6 %. Jak se zdá, Řecku se letos podařilo odrazit se ode dna. Řecko i celá Evropa mohou jen doufat, že loňská hodnota přesahující -7 % už se nikdy opakovat nebude. V příštím roce očekává Řecko pokles HDP o 4,2 %.

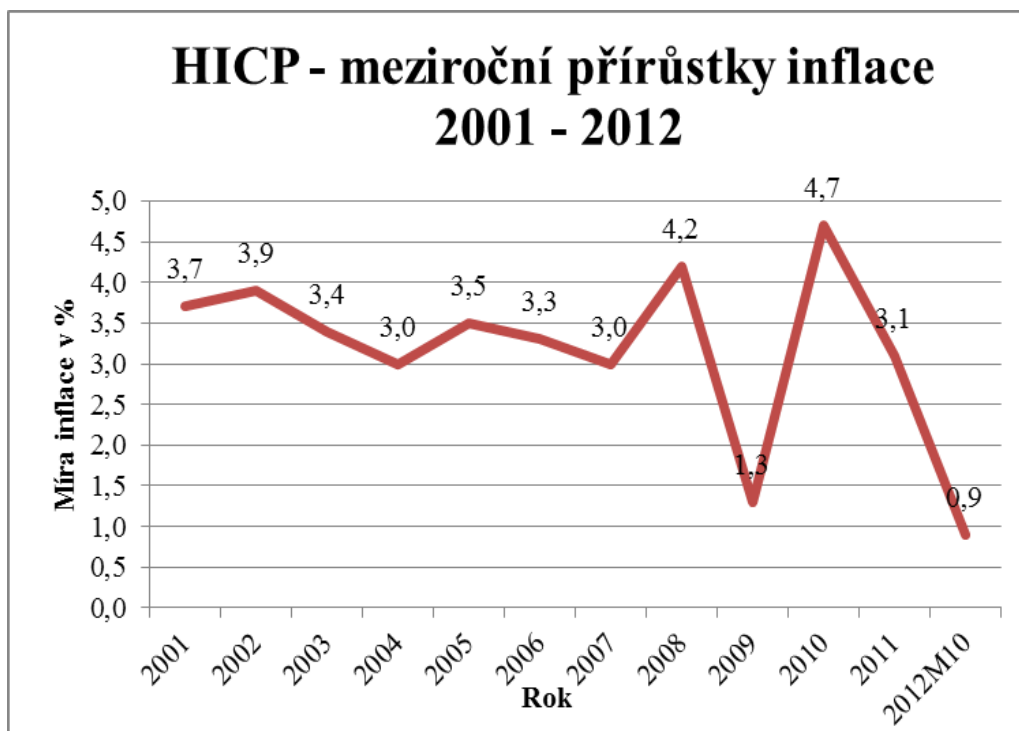

Obrázek 5 Přírůstky reálného HDP v Řecku 2001–2012

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: Real GDP growth rate – volume [online], 2012 [vid. 2012-11-15] Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00115>

Obrázek 6 obsahuje graf zobrazující meziroční přírůstky inflace v období od vstupu Řecka do eurozóny po letošní rok. V prvních letech členství v měnové unii se inflace Řecka vyšplhala do nadprůměrných hodnot a to především kvůli společné měnové politice. Nárůst míry inflace byl v Řecku zřejmě způsoben snahou vyrovnat ceny s ostatními ekonomikami v eurozóně či růstem spotřebitelské poptávky a jistě by se našly i další důvody. Až do roku 2008 se růst cenové hladiny pohyboval mezi 3 a 4 procenty. Od roku 2009 se míra inflace měnila jak na houpačce a poslední dobou vytrvale klesá. Za poklesem indexu spotřebitelských cen v několika předešlých letech stojí rozsáhlá úsporná opatření prováděná vládou. Nejvyšší míra inflace Řecka po jeho vstupu do eurozóny byla naměřena v roce 2010 a to ve velikosti 4,7 %. Od té doby se míra inflace jenom snižuje. V roce 2011 to bylo 3,1 % a v říjnu letošního roku pouze 0,9 %.

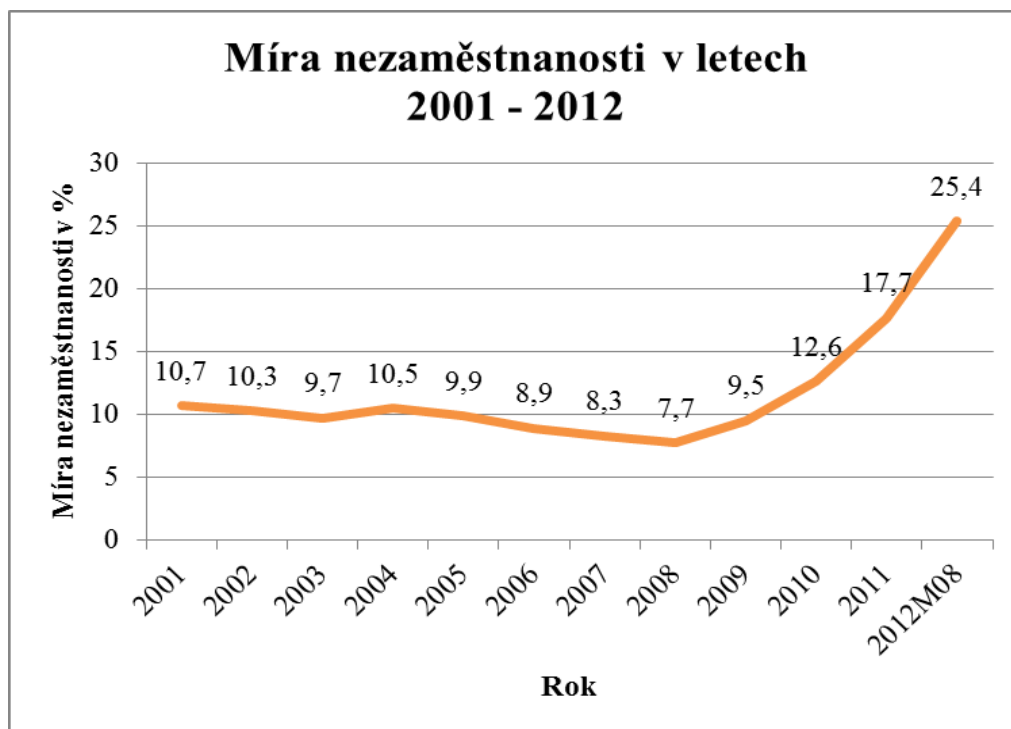
Obrázek 6 Meziroční přírůstky inflace v Řecku, 2001–2012

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: HICP - inflation rate [online], 2012

[vid. 2012-11-15] Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tec00118&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>

I poslední graf na *Obrázku 7* znázorňující míru nezaměstnanosti dokazuje, jak mohutný propad zaznamenala řecká ekonomika po roce 2008. Není těžké si všimnout, že v důsledku dluhové krize a prováděných úsporných opatření řecký trh práce trpí. Nezaměstnanost v Řecku roste již několik měsíců po sobě, což je hodně znepokojivé. Na vyobrazené křivce si lze pozorovat, že za posledních pět let se nezaměstnanost v Řecku více jak ztrojnásobila. V srpnu tohoto roku dokonce dosáhla nového rekordu a to 25,4 %. Naopak nejnižší míra nezaměstnanosti za posledních 12 let byla naměřena v roce 2008 ve výši 7,7 %. Podle statistik prováděných Eurostatem jsou nejvíce zasaženou skupinou mladí lidé ve věku mezi 15 a 24 lety.

Obrázek 7 Míra nezaměstnanosti v Řecku v letech 2001–2012

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: Unemployment rate - annual data [online], 2012 [vid. 2012-11-15] Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=en&pcode=tipsun20&tableSelection=1>

2.2.2 Německo

Problém dluhové krize zasáhl i státy, které se zdají být na takové situace připravené. Důkazem toho je Německo, které je v eurozóně považováno za zemi s nejlépe hospodařící ekonomikou. I když se krize, dalo by se říci, do vzorně vedené fiskální politiky Německa zakousla také, Německo stále zůstává hlavním tahounem celé eurozóny. Německá kancléřka Angela Merkelová se snaží eurozónu v zájmu svém i ostatních zemí od rozpadu zachránit⁷. Vzhledem k tomu, že Německo zastává v eurozóně ústřední pozici, krize ostatních více zadlužených států se ho velice dotýká. Vždyť peníze z německé kasy jsou napumpovány do mnoha problémových zemí. Jen v případě bankrotu Řecka by podle

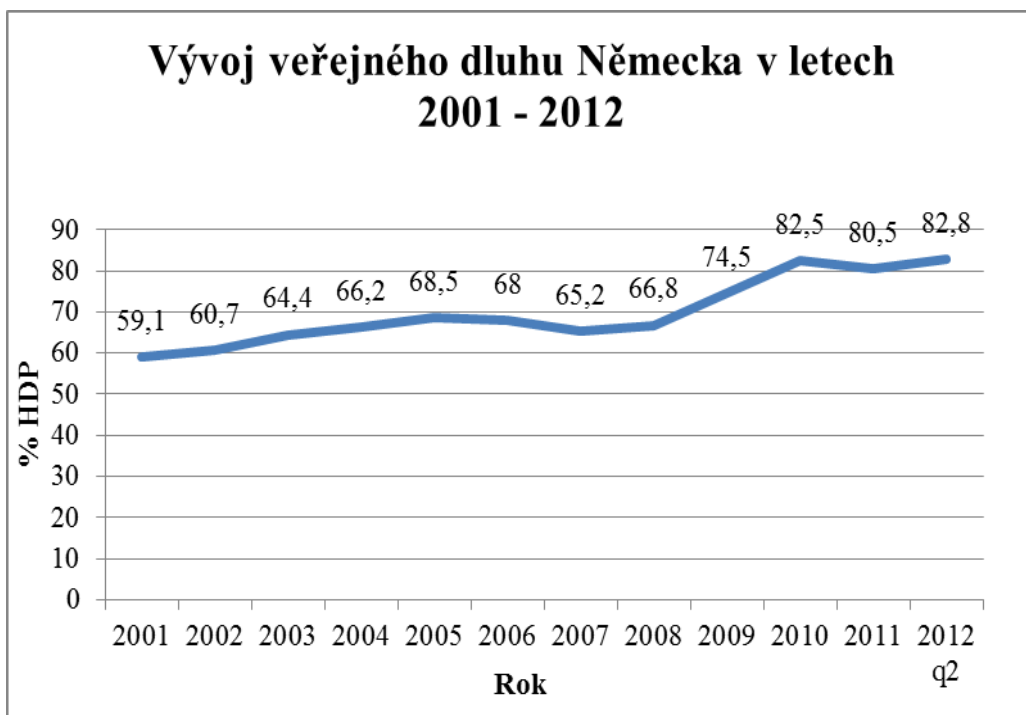
⁷ Více o navrhovaných řešeních přicházejících z Německa lze číst v podkapitole 2.1.3.

výpočtů analytika německé banky Dekabank Carstena Lüdemanna přišlo Německo celkem o 83 miliard eur. Do celkové částky je zahrnuta půjčka Aténám ve výši 37 miliard eur, případné krytí části ztrát ECB ve výši 13 miliard eur a příspěvek 3 miliardy eur MMF, který Řecku také půjčil. S poslední třicetimiliardovou sumou by se mohlo Německo rozloučit v důsledku pohledávky za řeckou národní bankou v platebním systému evropských centrálních bank Target 2. Smutnou skutečností je, že uváděná čísla jsou jen výsledkem odepsání dluhů. Jaké škody by přinesly problémy vzniklé v souvislosti s vystoupením Řecka z eurozóny, už v propočtech uvedeno není. Jisté je, že by Německo i zbytek eurozóny postihl další hospodářský pokles (online, Kopřiva, IHNED, 2012).

Skutečnost, že i Německo se nachází v nelehké situaci, potvrzuje zhoršení výhledu ratingu mezinárodní ratingovou agenturou Moody's a ztrátou nejprestižnějšího ratingu Aaa. Snížení výhledu pro rating Německa odráží ztrátu přívlastku německého dluhu „superbezpečný“. Nakonec se s postupující dluhovou krizí ani Německo nevyhnulo překročení hranice pro výši veřejného dluhu či deficitu veřejných rozpočtů stanovené smlouvami EU. O tom jak se vyvíjely křivky zadlužení a salda rozpočtu informují grafy přiložené níže (online, Strouhal, IHNED, 2012).

1. Veřejné finance Německa v grafech

Na *Obrázku 8* je sledován vývoj německého veřejného dluhu od roku 2001. Poslední zjištěnou hodnotou uvedenou Eurostatem je stav ve druhém čtvrtletí roku 2012. Jediným rokem, kdy Německo splňovalo kritérium 60 % je rok 2001, kdy se velikost německého veřejného dluhu rovnala 59,1 % HDP. V příštích několika letech se Německé zadlužení pohybovalo blízko stanovené hranice, ale nikdy už se nedostalo pod ni. Výraznější nárůst německého dluhu se vyskytl v roce 2009 se začátkem dluhové krize, kdy se jeho hodnota vyšplhala na 74,5 %. Další zvyšování zadlužení na sebe ale nechalo dlouho čekat a hodnota veřejného dluhu se v Německu v dalších letech přehoupla přes osmdesátiprocentní hranici. V porovnání s křivkou Řeckého dluhu na *Obrázku 4* si můžeme všimnout, že výše veřejného zadlužení Německa je v některých letech až dvojnásobně nižší než zadlužení Řecka. I když Německo již neplní konvergenční kritérium veřejného dluhu, stále se oproti Řecku jedná pro věřitele o věrohodnou zemi.

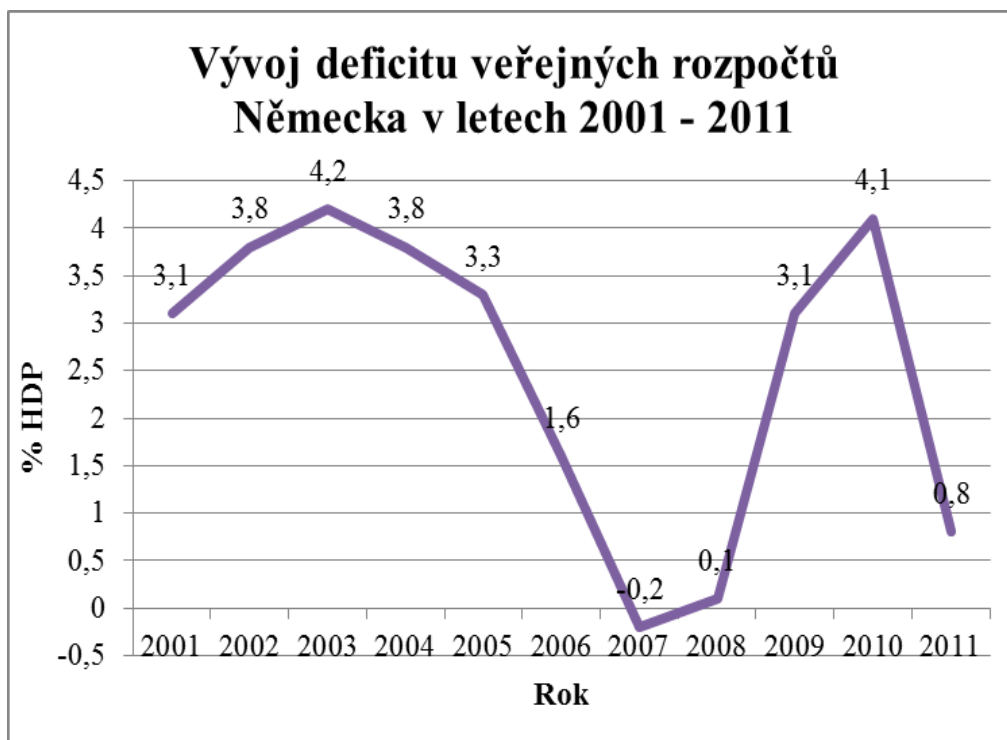

Obrázek 8 Vývoj veřejného dluhu Německa v letech 2001–2012

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: General government gross debt [online], 2012 [vid. 2012-11-16]. Dostupné z:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=0&language=en&pcode=tip_sgo10

Z vývoje deficitu veřejného rozpočtu Německa na *Obrázku 9* je patrné, že Německo si své rozpočty hlídá a snaží se je dodržovat. Za celých 11 let se německý deficit téměř nevzdálil od kritéria deficitu veřejných rozpočtů stanoveného Maastrichtskou smlouvou a v roce 2007 Německo dokonce zaznamenalo přebytek rozpočtu ve výši 0,2 % HDP. V roce 2010 se schodek rozpočtu sice vyhoupl nad 4 % HDP, ale za rok se německým představitelům podařilo dosáhnout deficitu jen ve výši 0,8 % HDP. Jakého schodku bude dosaženo v roce 2012, se ještě neví, k dispozici jsou jen různé odhady. Tak například podle německého programu stability má deficit veřejného rozpočtu v roce 2012 být na úrovni 1 % HDP.

Obrázek 9 Vývoj deficitu veřejných rozpočtů Německa v letech 2001–2011

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: Government deficit/surplus [online], 2012 [vid. 2012-11-16]. Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=en&pcode=teina200&tableSelection=2>

2. Problémy německých podniků

S tvrzením, že ani Německo se nevyhnulo dluhové krizi, souhlasí hlavně německé podniky, které dopady dluhové nemoci a poklesu německého hospodářství také pocítují na vlastní kůži v podobě snížení počtu zakázek. Kvůli problémům s podnikatelskou důvěrou přichází Německo o velké peníze, z čehož plyne mnohem pomalejší růst ekonomiky, než je ten očekávaný. Problémy německého průmyslu jsou zapříčiněny především vysokou zadlužeností jihoevropských zemí, které představují asi pětinu německého vývozu. Kvůli vysokým dluhům některé země ruší své objednávky, čímž samozřejmě německé firmy přicházejí o velké peníze a nedaří se jim dosahovat plánovaných odbytů a zisků. Ani německé podniky se nevyhnuly nutnosti propouštět zaměstnance a negativní působení dluhové krize na firmy se celkově projevuje ve zhoršování jejich obchodních vyhlídek.

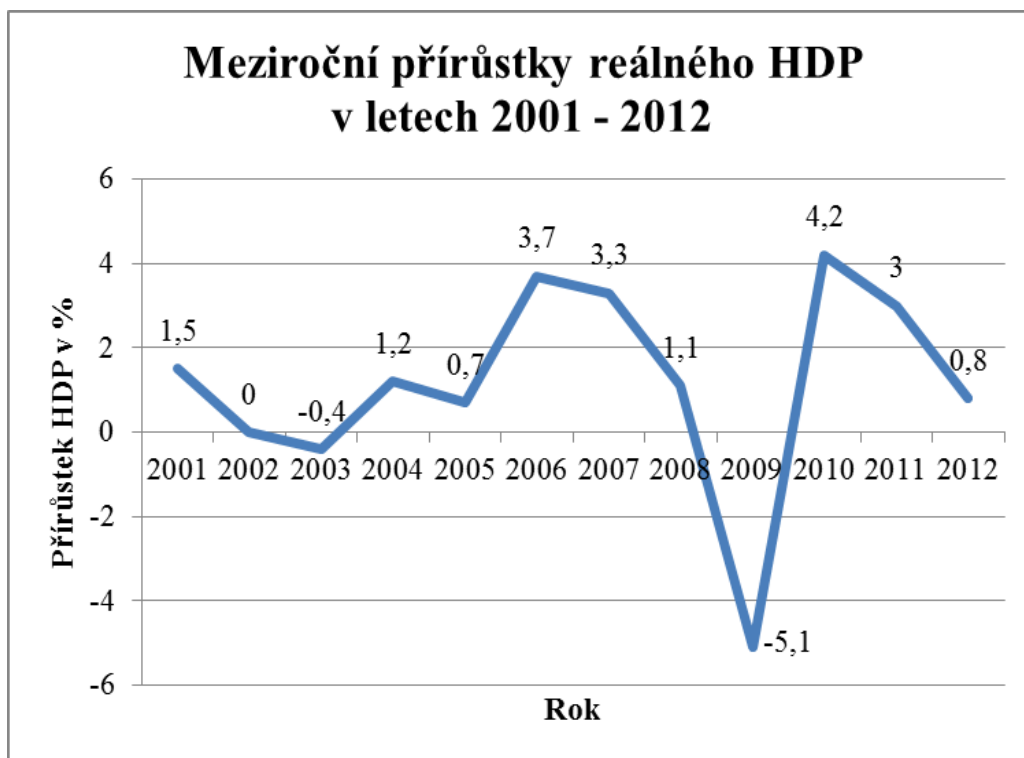
Stejně jako v Řecku tak i v Německu poklesl v době krize podíl průmyslu na tvorbě HDP, ale již od roku 2010 se německé hospodářství rychle zotavuje. V tomto roce se blížil podíl průmyslu Německa na tvorbě HDP k 24 %. Ne všechny podniky v Německu jsou krizí zasaženy. V porovnání s některými jinými zeměmi mohou ty německé patřit k těm klidnějším. To že se německým firmám nevede zas až tak špatně je dobrá zpráva pro celou EU. Na německé ekonomice, která je největší v Evropě, je totiž závislá celá řada firem včetně těch českých (online, Lavička, IHNED, 2012).

3. Makroekonomické ukazatele

Na závěr povídání o dluhové krizi v Německu je třeba vyhodnotit několik makroekonomických ukazatelů, stejně jako v případě Řecka. Prvním ukazatelem jsou roční přírůstky HDP vyjádřené v procentech v období od roku 2001 do roku 2012.

Na *Obrázku 10* si lze všimnout, že přírůstky HDP Německa rostou a klesají jako na horské dráze. Do roku 2008 se nejednalo o kdoví jak velké výkyvy, ale po roce 2008 se růst německé ekonomiky zastavil a v roce 2009 dosahoval přírůstek HDP záporných hodnot, konkrétně -5,1 %. V roce 2010 přišlo pro německé hospodářství zase šťastnější období, kdy meziroční růst HDP dosáhl hodnoty 4,2 %. Od té doby růst HDP dosahuje kladných hodnot, což znamená, že německá ekonomika se nenachází v recesi. Ekonomický růst Německa se s postupující dluhovou krizí ale stále zmenšuje, v letošním roce dosáhl pouze 0,8 %.

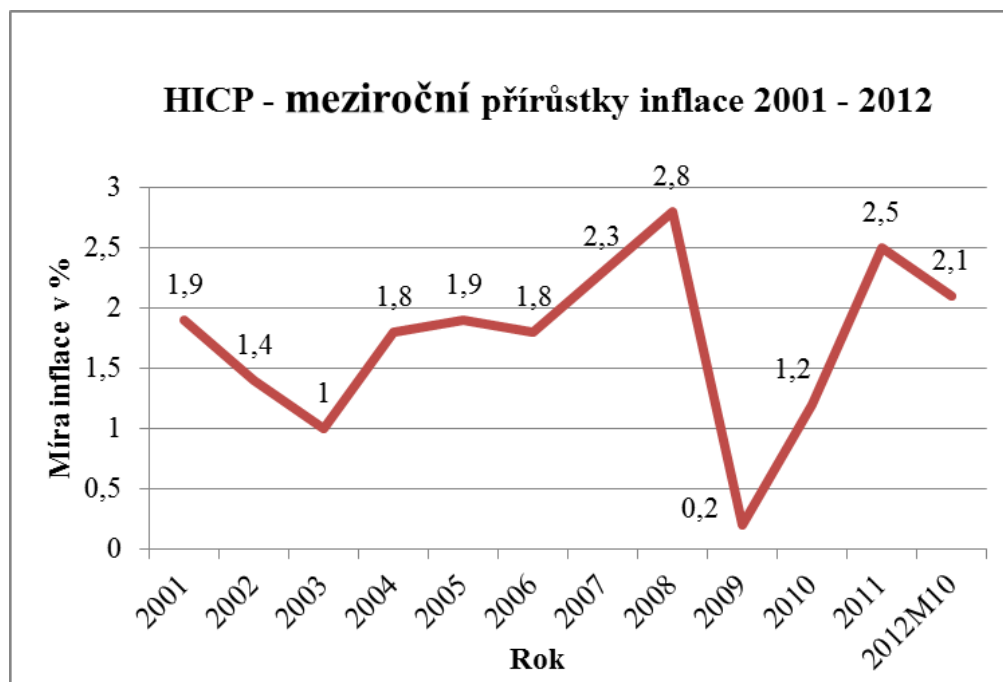

Obrázek 10 Meziroční přírůstky reálného HDP Německa v letech 2001–2012

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: Real GDP growth rate – volume [online], 2012 [vid. 2012-11-16] Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00115>

Křivka meziročních přírůstků inflace na *Obrázku 11* znázorňuje, k jakému propadu míry inflace došlo se začátkem dluhové krize. V roce 2009 klesla inflace na 0,2 %, i když se řadu let před vznikem rozpočtové krize držela v rozpětí dvou až tří procent. Mezi lety 2008 a 2009 klesla míra inflace o více než 2,5 procentního bodu. Od roku 2010 míra inflace opět vzrostla. Poslední naměřená hodnota pochází z října tohoto roku a její výše je 2,1 %. Stejně jako v Německu roste inflace i v celé EU, příčinou jsou například vyšší ceny pohonných hmot a topných olejů.

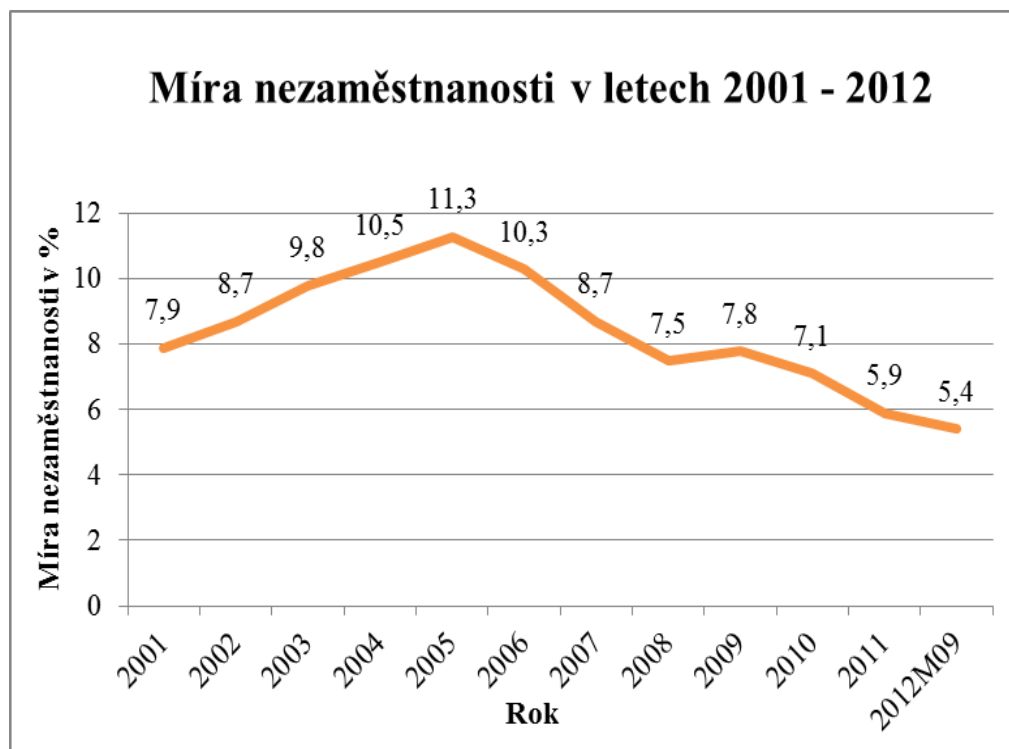

Obrázek 11 Meziroční přírůstky inflace v Německu v letech 2001–2012

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: HICP - inflation rate [online], 2012 [vid. 2012-11-15] Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tec00118&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>

Obrázek 12 představuje míru nezaměstnanosti v Německu mezi lety 2001 a 2012. Nejvyšší míry nezaměstnanosti ve sledovaném období bylo dosaženo v roce 2005, kdy se její hodnota vyšplhala na 11,3 %. Důvodem byl pokles hospodářského růstu. Hodnoty naměřené v roce 2005 byly zároveň nejvyššími hodnotami míry nezaměstnanosti v historii poválečného Německa. I když od roku 2006 německou ekonomiku čekalo oživení, míra nezaměstnanosti výrazněji klesla až v roce 2007 na hodnotu 8,7 %. Od té doby si míra nezaměstnanosti Německa udržuje klesající tendenci a to i přes propuknutí dluhové krize. Skutečnost, že se německému trhu práce daří, kontrastuje se situací v eurozóně, kde nezaměstnanost dosahuje v poslední době nejvyšších hodnot od zavedení eura. V současné době si míra nezaměstnanosti v Německu pohybuje okolo 5,4 %.

Obrázek 12 Míra nezaměstnanosti v Německu v letech 2001–2012

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: Unemployment rate - annual data [online], 2012 [vid. 2012-11-15]. Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=en&pcode=tipsun20&tableSelection=1>

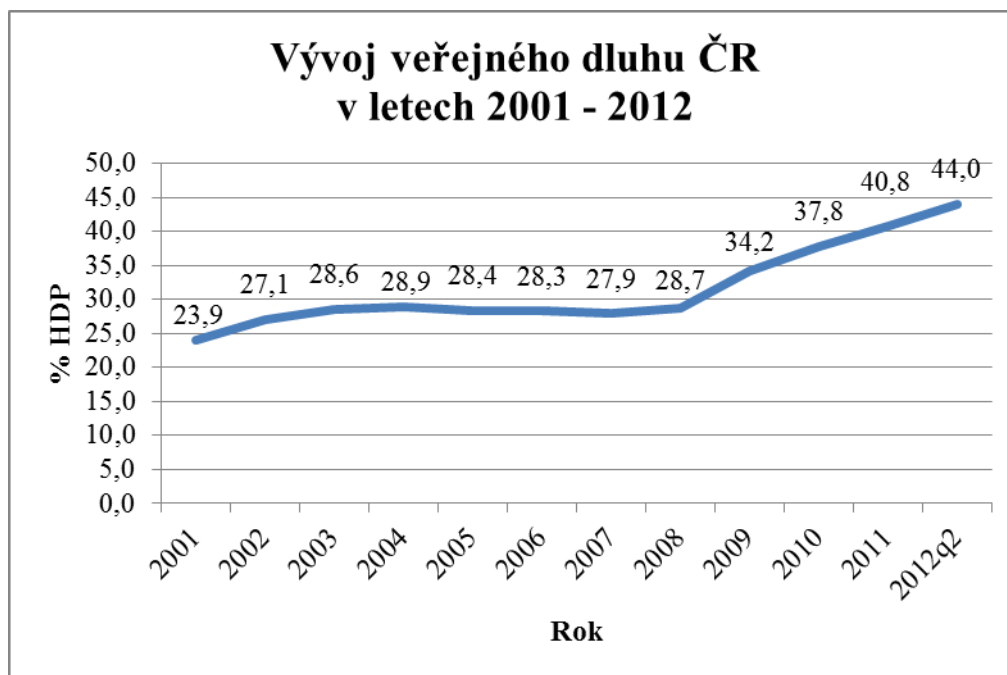
2.3 Vývoj veřejných financí České republiky

Tato kapitola je zaměřena na veřejné finance ČR, jak se vyvíjely od roku 2001 a jak jejich vývoj ovlivnila právě probíhající dluhová krize. Jako ukazatele vývoje veřejných financí jsou brány v úvahu vývoj vládního dluhu a vývoj deficitu veřejných rozpočtů. Dalšími měřítky pro vyvození závěru o hospodaření ČR v posledních letech jsou přírůstky HDP, míra inflace a míra nezaměstnanosti. V závěru kapitola také zabrousí do problematiky podnikatelských subjektů v ČR a dopady dluhové krize na jejich fungování.

I když dluhová krize negativně působí i na naši ekonomiku, není na tom Česká republika ještě tak špatně, jako některé jiné státy EU, především ty, které platí eurem. Česká

zadluženost dosahuje nyní asi 40 % HDP, zatímco průměr eurozóny je 90 %. I když v posledních letech oproti těm předchozím český dluh roste, provádí česká vláda opatření nutná ke snižování deficitu rozpočtu, což vede i ke snižování veřejného dluhu. Testy prováděné Českou národní bankou dokázaly, že české banky si stojí velice dobře. Scénář, že výkonnost našeho hospodářství bude ještě nějakou chvíli v důsledku dluhové krize klesat, je sice velmi reálný, ale nás Čechy nemusí trápit obavy, že Českou republiku v nejbližší době potká ekonomický propad podobný tomu v Řecku (online, Bittner a Lobotka, Česká spořitelna, 2012).

Veřejné finance České republiky se až do roku 2003 potýkaly s velkou nerovnováhou. Mezi lety 2004 až 2008 se, jak je možné vidět na *Obrázku 13*, velikost veřejného dluhu ustálila kolem hodnoty 30 % HDP. S příchodem dluhové krize se český dluh v roce 2009 zvýšil na 34,2 % HDP, ale stále se držel pod hranici 60 % stanovenou maastrichtskými kritérii pro vstup do eurozóny. ČR patří k jedněm z mála států, které toto dluhové kritérium splňují dodnes, i když veřejné zadlužení nepřestává růst. V roce 2010 dosáhl vládní dluh hodnoty 37,8 %. V roce 2011 se poprvé přehoupl přes čtyřicetiprocentní hranici a při posledním měření ve druhém čtvrtletí letošního roku bylo dosaženo 44,0 % HDP. Ze sledovaného grafu je zřejmé, že zadlužení České republiky nedosahuje tak obřích hodnot jako zadlužení některých států eurozóny. Pokud porovnáme se zkoumaným zadlužením Řecka, je český veřejný dluh třikrát až čtyřikrát menší. Co se týče německého dluhu, tak i v tomto případě dosahuje Česká republika nižších hodnot a to nejméně o 50 %. Zadlužení ČR by se mělo vyšplhat do své maximální výše v příštím roce, ale v letech následujících se zase pozvolna snižovat. Česká vláda tudíž očekává, že dluhové kritérium potřebné pro zavedení eura budeme plnit i nadále. Stejně jako ostatní země zasažené dluhovou krizí se ani Česká republika neobejde bez provádění různých nepopulárních úsporných opatření, které by měly zabránit dalšímu prohlubování dluhů a deficitu rozpočtu.

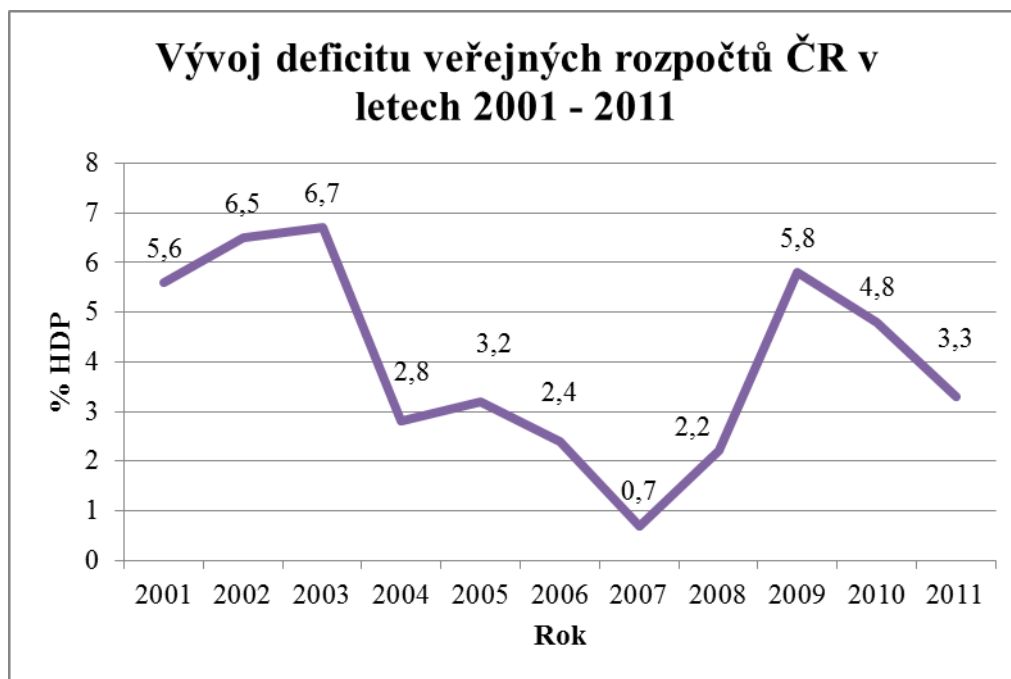

Obrázek 13 Vývoj veřejného dluhu v ČR v letech 2001–2012

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: General government gross debt [online], 2012 [vid. 2012-11-28]. Dostupné z:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=0&language=en&pcode=tip_sgo10

Graf na *Obrázku 14* ilustruje vývoj deficitu veřejných rozpočtů ČR mezi lety 2001 a 2011. Na obrázku si lze vypořádat, že do roku 2003 rozpočtové deficity i několikanásobně překračovaly hranici 3 % HDP stanovenou Maastrichtskou smlouvou. Po našem vstupu do EU se podařilo české vládě deficit snížit. V roce 2004 klesl schodek rozpočtu z 6,7 % HDP na 2,8 % HDP. Deficit veřejného rozpočtu na pomezí 3 % HDP se ČR dařilo udržovat až do roku 2008, kdy jeho hodnota dosáhla úrovně 2,2 %. V dalších letech se již kritérium Česku plnit nepovedlo a schodky rozpočtu rostly. V roce 2009 se deficit vládního rozpočtu rovnal 5,8 %, v roce 2010 4,8 % a v roce 2011 3,3 %. Aby Česká republika dosáhla snížení deficitů alespoň na úroveň 3 % HDP, byla schvalována a realizována celá řada reforem, které mají pomoci deficit veřejných rozpočtů snížit. Ovšem s dluhovou krizí za zády se takovéto cíle plní velice těžko.

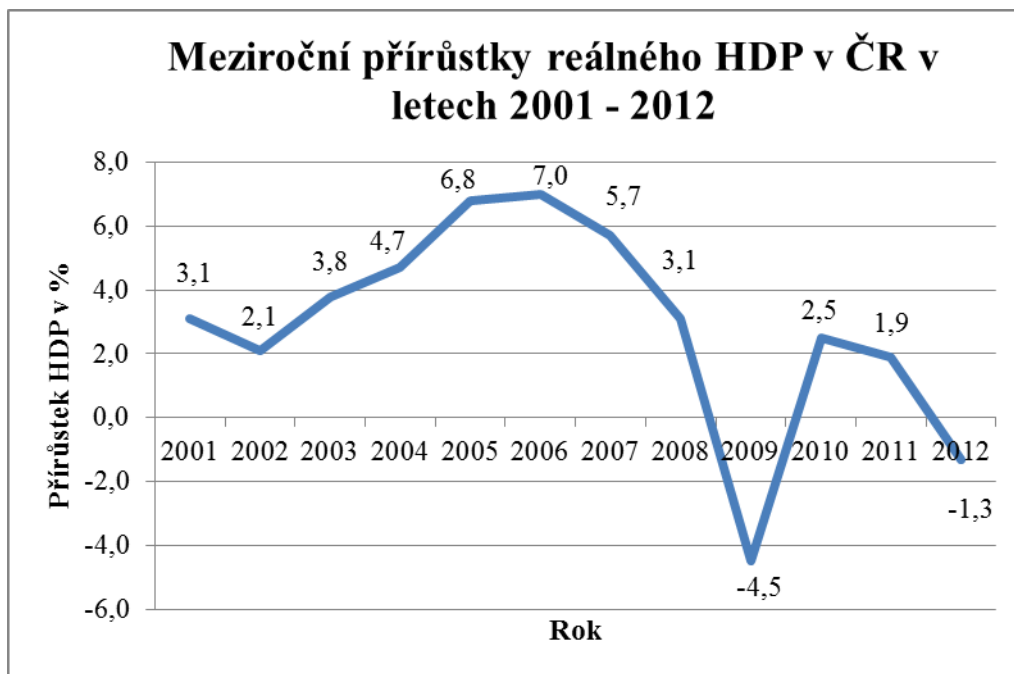
Obrázek 14 Vývoj deficitu veřejných rozpočtů v ČR v letech 2001–2011

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: Government deficit/surplus [online], 2012 [vid. 2012-11-28]. Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=en&pcode=teina200&tableSelection=2>

Jak se dařilo českému hospodářství před dluhovou krizí a během ní, poskytnou obraz i následující grafy. První z nich na *Obrázku 15* informuje o vývoji růstu HDP od roku 2001 do roku 2012. Na obrázku je vidět, že se od roku 2002 přírůstky HDP každý rok zvyšovaly. V roce 2006 dosáhl meziroční růst HDP svého maxima ve sledovaném období, kdy se jeho hodnota dostala na 7 %. Od tohoto roku zažívala česká ekonomika pokles meziročního růstu. V roce 2007 poklesl růst HDP na 5,7 % a v roce 2008 o další dva procentní body. V roce 2008 dosahoval růst HDP stále ještě kladných hodnot, ale s příchodem dluhové krize v roce 2009 se české hospodářství dostalo do recese, protože růst HDP se rovnal -4,5 %. V roce 2010 a 2011 se česká ekonomika zase dočkala drobného oživení, nejprve o 2,5 % a v dalším roce 1,9 %. V letošním roce se naše země nachází opět v recesi při meziročním přírůstku HDP -1,3 %. Příčinou dalšího klesání přírůstků HDP je dluhová krize, jež ovlivňuje slábnutí domácí poptávky, snižuje investice a i spotřební

výdaje domácností. Tato skutečnost negativně ovlivňuje i podniky, které se potýkají s nedostatkem zakázek.

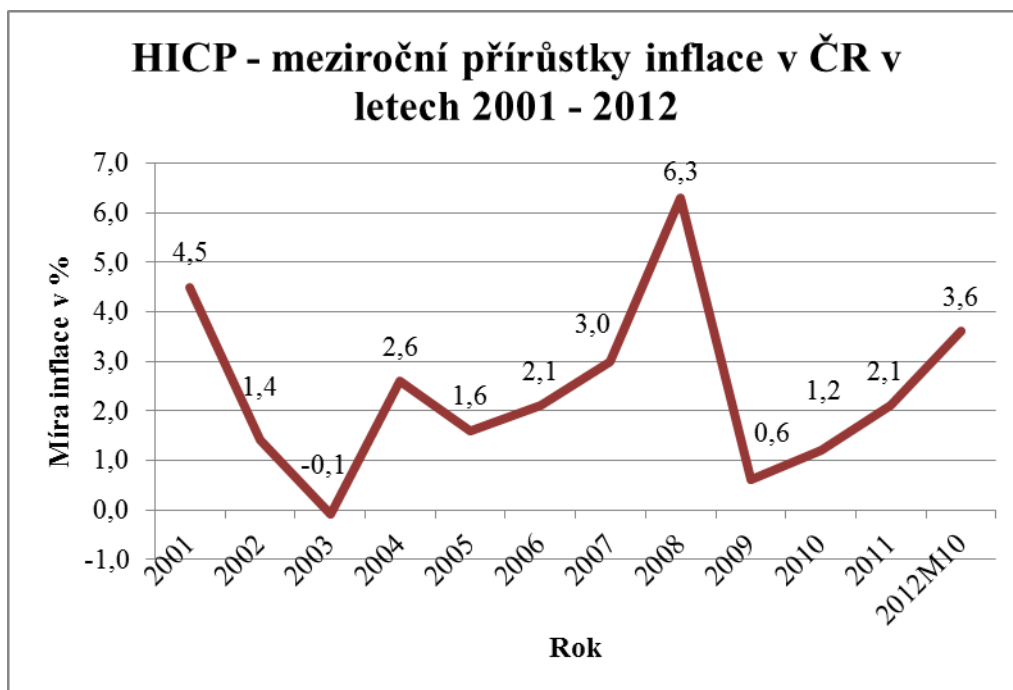

Obrázek 15 Meziroční přírůstky reálného HDP v ČR v letech 2001–2012

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: Real GDP growth rate – volume [online], 2012 [vid. 2012-11-28] Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00115>

Křivka míry inflace České republiky v letech 2001 až 2012 (na Obrázku 16) je dosti proměnlivá. V roce 2003 byla v ČR dokonce naměřena záporná hodnota inflace (deflace) -0,1 %. V letech 2004 až 2007 se míra inflace ČR pohybovala v rozmezí 2 a 3 %, což je vzhledem k úrovni cíle ČNB (2 %) téměř ideální vývoj inflace. V roce 2008 ale přišel velký nárůst na 6,3 %, představujících nejvyšší průměrnou roční míru inflace za posledních deset let. Tento skokový nárůst byl zapříčiněn vyššími cenami potravin, zvýšenou sazbou DPH u některého zboží a služeb, vyšší spotřební daní tabákových výrobků, růstem cen energií, regulovaného nájemného či zavedením regulačních poplatků ve zdravotnictví (online, ČSÚ, 2012).

Obrázek 16 Meziroční přírůstky inflace v ČR v letech 2001–2012

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: HICP - inflation rate [online], 2012

[vid. 2012-11-15] Dostupné z:

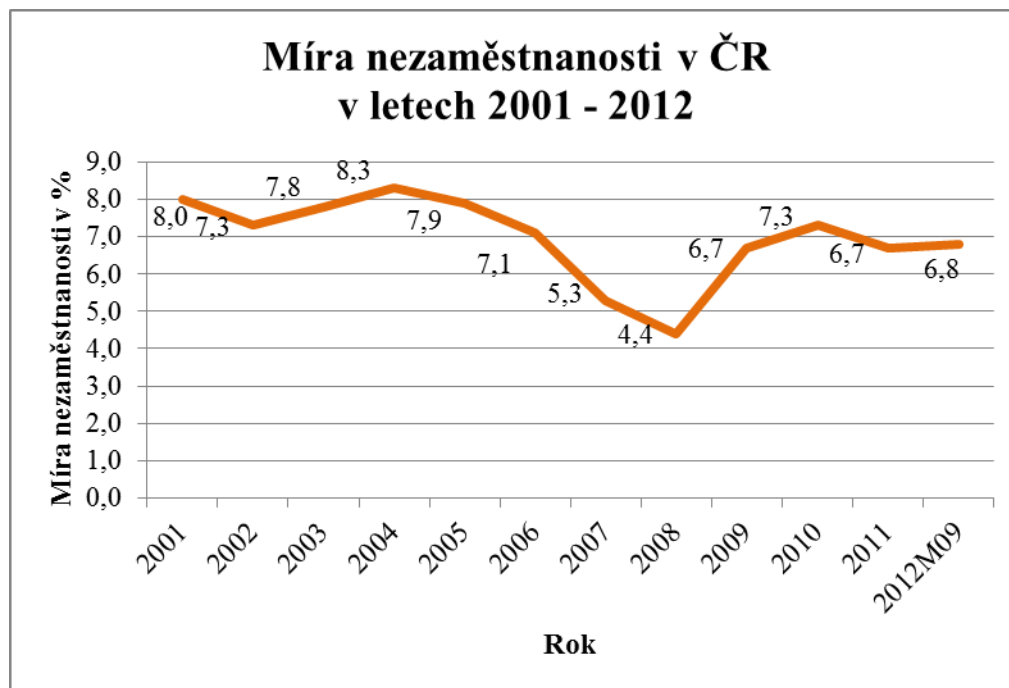
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tec00118&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>

V roce 2009 se inflace dostala na jednu ze svých nejnižších hodnot za posledních 10 let. Rovná se pouze 0,6 %. Nízká míra inflace v ČR se objevila s příchodem dluhové krize. Pokles byl zapříčiněn například poklesem cen potravin nebo pohonných hmot. Od roku 2010 průměrná míra inflace opět roste a v předchozích dvou letech znovu plnila cíl ČNB. V říjnu letošního roku odpovídala míra inflace 3,6 %.

Posledním sledovaným ukazatelem je nezaměstnanost. Křivka míry nezaměstnanosti (*Obrázek 17*) oproti předchozím dvěma makroekonomickým ukazatelům neoplývá takovými výkyvy. Mezi lety 2001 a 2006 se nezaměstnanost v České republice pohybovala v rozmezí 7 % až 8 %. V letech 2007 a 2008 dokonce klesala. V roce 2007 se snížila na 5,3 % a o rok později byla její hodnota 4,4 %. S příchodem dluhové krize začala míra nezaměstnanosti v ČR opět stoupat a v tomto roce dosáhla hodnoty 6,7 %. V roce 2010 nezaměstnanost v ČR překročila sedmiprocentní hranici. V loňském roce přišlo slabé

zlepšení bilance nezaměstnanosti, protože její míra se rovnala 6,7 %. Poslední měření ze září tohoto roku přineslo hodnotu 6,8 %.

Obrázek 17 Míra nezaměstnanosti v ČR v letech 2001–2012

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: Unemployment rate - annual data [online], 2012 [vid. 2012-11-15] Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=en&pcode=tipsun20&tableSelection=1>

2.3.1 Vliv dluhové krize na hospodaření českých podniků

Stejně jako jsou dluhovou krizí zasaženy podnikatelské subjekty eurozóny i celé Evropské unie, pociťují na svém hospodaření změny i české firmy. V krizi podnikům ubývají odběratelé a tím se jim snižují výdělky, což může vézt až k ohrožení likvidity a věrohodnosti podniku. Podniky musí přistoupit k propouštění zaměstnanců a hledání nových možností financování.

Se zásahem dluhové krize se potýkají nejen firmy, které obchodují jenom na domácí půdě, ale především podniky vyvázející do jiných evropských států. Česká ekonomika je totiž hodně orientovaná na vývoz, který dosahuje téměř 80 % HDP. Tudíž podniky exportující do zahraničí jsou výrazně ohroženy snižující se poptávkou v Evropě. Čeští vývozci se mohou ale uklidňovat tím, že jejich hlavním trhem je většinou Německo, což představuje v dnešní složité situaci určitou výhodu, protože největší ekonomika Evropy si v době krize vede výrazně lépe než ostatní státy. Přesto by českému hospodářství prospělo, kdyby se čeští exportéři orientovali i na jiné státy než jen na ty evropské (online, Bittner a Lobotka, Česká spořitelna, 2012).

Kromě nedostatečné pohledávky (domácí i zahraniční) se firmy potýkají i s jinými problémy. Vzhledem k nejisté budoucnosti zapříčiněné dluhovou krizí se bojí pouštět se do dlouhodobých investic a ve většině případů jim na to chybí i peněžní prostředky. Kvůli dluhové krizi mají podnikatelské subjekty také problémy se získáváním úvěrů. České podniky si často zajišťují potřebné peníze emisí dluhopisů na evropských kapitálových trzích. V současné situaci, kdy je celá Evropa zkoušená rozpočtovou krizí, představuje větší jistotu financování pomocí prodeje dluhopisů ve Spojených státech. Kromě úspěšného vyhýbání se dluhové krizi hraje americkému kapitálovému trhu do karet také jeho velikost a větší likvidita (Muzikář, časopis Ekonom, č. 23, 2012).

Jak dluhová krize ovlivnila český průmysl, který představuje asi 30 % našeho HDP? Na vývoji domácího průmyslu se výrazně promítly problémy související se zastavením či zpomalením růstu ekonomik eurozóny a Německa. V roce 2010 český průmysl poměrně dobře profitoval a to díky silnému oživení německé ekonomiky. Ovšem v roce 2011 a 2012 došlo ke zpomalení průmyslové výroby. Oproti roku 2010, kdy průmyslová produkce rostla o 10,3 %, to v roce 2011 bylo 6,8 % a v roce 2012 dokonce pouze 2,3 %. V období každé krize se některým odvětvím daří lépe a některým hůře. V letošním roce například mírný růst produkce vykazuje český automobilový průmysl. Tržby našich automobilek a jejich dodavatelů vzrostly v loňském roce o necelých 13 %. Automobilový průmysl zaznamenal v době dluhové krize oproti jiným odvětvím v ČR nejmenší pokles a následně růst také díky tomu, že se jeho export soustředí kromě trhu EU také na mimoevropské země. V posledním roce se nejhůře dařilo výrobcům počítačů, elektronických a optických

zařízení, protože jejich produkce poklesla o 10 % dalším neúspěšným odvětvím je výroba oděvů, která zaznamenala propad o 7,3 % (online, Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2012).

2.4 Euro neplní svůj cíl

Hlavním cílem projektu společné měny eura bylo zásadně urychlit ekonomický růst EU a pomocí toho zajistit globální konkurenceschopnost celé Evropy. Místo síly a stability čelí dnes eurozóna kolapsu, jehož důsledky mohou být katastrofální a to nejen pro EU. Nynější vývoj eurozóny je v tak žalostném stavu, že by se stěží prokázalo, zda euro přineslo zúčastněným zemím, jejich obyvatelstvu a podnikatelským subjektům rychlejší růst a výraznější hospodářskou prosperitu. Shora nadiktovaná harmonizace nedokázala nahradit přirozené fungování a kooperaci ekonomik eurozóny. Nebylo dosaženo ani potřebné konvergence růstu ekonomik či inflace. Podle guvernéra ČNB Miroslava Singera to vypadá, že nynější fungování eurozóny je ve velké míře závislé na nestandardních politikách ECB, na půjčkách a fiskálních transferech. Jednou větou zhodnotil Singer situaci v eurozóně takto: *„Víra, že členství v eurozóně povede k větší disciplíně hospodářských politik, se ukázala být iluzí.“* (online, Novinky/Ekonomika f), 2012).

Pozice eura je navíc značně oslabena tím, že neustálé narůstání dluhů všech zemí unie ubírá jednotné evropské měně na důvěryhodnosti. Přejít na společnou měnu sebral evropským ekonomikám možnost ovlivňovat vývoj kurzu. Kdyby země platily domácími měnami a nepřecházely na euro, tak by jejich narůstající deficity obchodu a vládní dluhy tlačily na kurz měny, což by se dalo považovat za varovný signál. Použití deprecie nebo devalvace by jim pak pomohlo oživit jejich konkurenceschopnost, snáze se vyrovnat se zadlužením a obnovit zdravý vývoj ekonomiky. Kvůli zavedení eura tento korekční kurzový mechanismus nefunguje. Státy eurozóny nemohou cíleně ovlivňovat kurz eura tak, aby pomohly svému hospodářství, ale jsou závislé na rozhodnutích nadnárodních evropských institucí (Janáčková, 2010, s. 80).

Na závěry zpochybňující úspěšnost eura je ale stále ještě brzy. Budeme si muset vyčkat na to, jak obratně si eurozóna poradí s touto vážnou zkouškou a jakým způsobem se jí podaří zajistit její lepší fungování do budoucna. Jediný jistý závěr, který lze v tomto okamžiku konstatovat je takový, že nedokonalé zavedení měnové unie a její systémové chyby mají na vzniku dluhové krize značný podíl. Například rozhodnutí, že měnová unie bude zakotvena na principu měnové oblasti s centralizovanou peněžní politikou a že fiskální odpovědnost bude ponechána na úrovni členských států, bylo prvním hřebíčkem do rakve. Nic se nemá dělat jen napůl a tak ani tato vize doufající v bezproblémové fungování eurozóny nepřinesla své ovoce (online, Dlouhý, IHNEP, 2012).

Evropské státy začínají pochybovat o výhodě vstupu do Evropské unie a především do eurozóny. Také Česká republika by měla přijmout euro jako svoji měnu během několika následujících let, kdy přesně ještě není jisté. Ke vstupu do měnové unie se ČR zavázala se vstupem do EU. Ozývají se názory, že by se Češi měli euru velkým obloukem vyhnout a ponechat si měnu jenom na úrovni našeho státu. V tomto ohledu je lepší se přiklonit k názoru věčného evropského skeptika Václava Klause, který vždy euro odmítal. Český prezident již léta tvrdí, že v případě eurozóny nejde o optimální měnovou unii. Eurozóně vyčítá, že pod jednou měnou, jedním směnným kurzem a jednou úrokovou sazbou slučuje ekonomicky absolutně nesourodé země. S diskutovanými kombinacemi všech možných řešení přichází do hry i zformování tzv. politické unie, což by podle Klause znamenalo konec demokracie na úrovni národních států. Takže s přijetím eura bychom se možná upsali i ke společné evropské politice a nám Čechům by jistě další a mnohem důraznější diktování od evropské vlády nebylo příjemné (online, Vrba, MF/E15, 2012).

Obsah této práce razí cestu tvrzení, že euro je spíše problém než výhoda, ale z řad politiků EU se ozývají jiné názory. Jedná se ale o vyjádření upřímná a nezaujatá? Vždyť právě všichni dnešní zástupci EU před lety dali vzniknout tomuto problému, zvanému jednotná měna. Dnes, místo toho, aby se racionálně a profesionálně zamysleli nad současnou situací a snažili se jí podle svého nejlepšího svědomí řešit, jen mlží, získávají čas a doufají v nějaký zázrak. Na evropských summitech je samozřejmě projednáváno mnoho způsobů řešení, ale žádné z nich zatím nepřineslo jasnou odpověď na otázku, zda se eurozónu skutečně podaří zachránit (online, Koza, Motejlek, 2011).

Naproti tomu někteří evropští skeptici mají jasno v tom, že se Evropa musí eura zbavit za každou cenu. I když vytvářet společnou měnu nebyl zřejmě od začátku dobrý nápad, teď už je pozdě podnikat kroky, které měly být udělány již před lety při samotném pomýšlení na jednotné platidlo. V této době by pád eura stál celou Evropu, ale i jiné země světa spoustu peněz a všechny letité snahy evropských politiků o hladké fungování měnové unie by přišly v hniveč. V tomto okamžiku nastává situace, která si žádá kvalitní plán na záchranu eura, ale především prozkoumání celého projektu společné měny, nalezení osudových chyb a zamezení podobným problémům v budoucnu. Pokud se představitelům eurozóny ani na podruhé nepodaří vyvinout bezpečný a fungující koncept měny EUR, mohlo by to skutečně znamenat její úplný konec. Ale nyní by mělo euro dostat ještě druhou šanci.

2.4.1 Rozdíly v hospodářském vývoji eurozóny a EU

Z grafů vyjadřujících hospodářský vývoj Řecka, Německa a ČR uvedených v předešlých dvou podkapitolách je zřetelné, že Česká republika jako zástupce zemí, které ještě nepřijaly euro, se v období dluhové krize nedostala do tak výrazných problémů jako dvě zbývající země.

Čísla a obrázky poskytující obraz o stavu zadlužení a deficitu veřejných rozpočtů dokazují, že země eurozóny jsou zadluženy výrazněji než s nimi srovnávaná Česká republika. Například v roce 2009 se dluh Řecka rovnal 129,7 % HDP, dluh Německa 74,5 % HDP a zadlužení ČR bylo oproti těmto zemím pouze 34,2 % HDP. V dalších letech zadlužení všech sledovaných států narůstalo, ale rozdíly mezi nimi se nezmenšovaly. V roce 2012 dosahuje dluh Řecka 150,3 % HDP což je skoro dvakrát tolik než dluh Německa. Česká republika i nadále splňuje konvergenční kritérium pro vstup do eurozóny, protože naše zadlužení se pohybuje v letošním roce okolo 44 % HDP.

Při sledování deficitů veřejných rozpočtů se potvrzují stejná zjištění jako u předešlého ukazatele. Deficit Řecka je stále několika násobně vyšší než deficity dalších studovaných

zemí. I když se velikost veřejných deficitů Německa v letech 2009 a 2010 dostaly přes 3 % HDP, v dalších letech se mu již podařilo velikost svého deficitu srazit na lichotivější úroveň. Deficity České republiky se také od roku 2009 pohybují nad hranicí stanovenou Maastrichtskou smlouvou a v některých letech Česká republika vykazovala ještě větší deficit než Německo.

Z ukazatele o vývoji HDP v jednotlivých zemích vychází pro Řecko nelichotivá zpráva, že se její ekonomika nachází již několik let za sebou v recesi, jelikož přírůstky HDP dosahují záporných hodnot. Před začátkem dluhové krize dosahoval růst HDP v ČR i vyšších hodnot než v Německu. V roce 2010 se ale podařilo Německu oživit své hospodářství a začalo vykazovat lepší výsledky růstu HDP, než byly ty české.

Inflace sledovaných zemí se ve všech případech měnila jako na houpačce. Vývoj inflace v ČR a Německu se od začátku krize pohyboval v podobném rozpětí a to přibližně mezi 2 % a 3 %. Za to Řecká inflace se dosahovala hodnot od 0,9 % až po 5 %. Kolísavá inflace posledních pěti let dokazuje, jak hodně dluhová krize Evropu zasáhla. Toto kolísání inflace mělo vliv na prudké výkyvy nabídky a poptávky v ekonomice, což ztěžovalo situaci podnikatelským subjektům, které kvůli tomu omezily své investice.

Ani míra nezaměstnanosti nepřináší jiná zjištění než, že země eurozóny jsou dluhovou krizí bržděny více než zbytek Evropy. Řecká nezaměstnanost od roku 2009 stále roste a v letošním roce dokonce dosahovala rekordních hodnot, kdy v září byla naměřena hodnota 25,4 %. Míra nezaměstnanosti v ČR se po celou dobu krize pohybuje někde okolo 7 %. Německá nezaměstnanost se v prvních dvou letech krize přiblížila k hranici 8 %, ale od roku 2011 se snižuje. Opět lze sledovat, jak německá ekonomika dokázala v posledních dvou letech s dluhovou krizí úspěšně bojovat.

Posledním ukazatelem použitým při porovnávání vývoje zemí eurozóny a EU je růst průmyslové výroby. Pomocí vývoje průmyslových podniků zemí eurozóny a EU a přírůstku jejich produkce bude zjišťováno, které oblasti se v tomto aspektu daří lépe.

V *Tabulce 6* si lze všimnout, že průmyslová výroba zemí používajících euro za poslední rok rostla pomaleji než v zemích EU mimo eurozónu. To znamená, že podniky, které nepoužívají jednotnou evropskou měnu, jako měnu vlastní, jsou na tom se svým podnikáním lépe. Zajímavými hodnotami jsou hned ty v prvním sloupci tabulky, ze kterých lze jednoznačně konstatovat, že v prosinci 2011 byl pokles průmyslové výroby eurozóny dvakrát tak veliký než pokles průmyslové výroby EU. Na přírůstcích uvedených zemí (jsou zvoleny pouze státy, se kterými je pracováno v předešlé části textu) je znatelné, že průmyslová výroba v ČR v prosinci 2011 vzrostla oproti předchozímu roku o 4,9 %, zatímco obě studované země eurozóny zažily pokles průmyslové výroby. Německo o 0,4 % a Řecko dokonce o 12,3 %. Další hodnoty letošního roku uvedené v tabulce ukazují, že i přesto, že se řeckým podnikům podařilo během roku jejich průmyslovou výrobu povzbudit, se jejich přírůstky letos v září dostaly opět do záporných hodnot (-7,2 %). Vývoj německého průmyslu se až do června letošního roku pohyboval pod hodnotami českých průmyslových podniků, ale od června si role vyměnily.

Tabulka 6 Meziroční růst průmyslové výroby v EU a eurozóně v roce 2012 v %

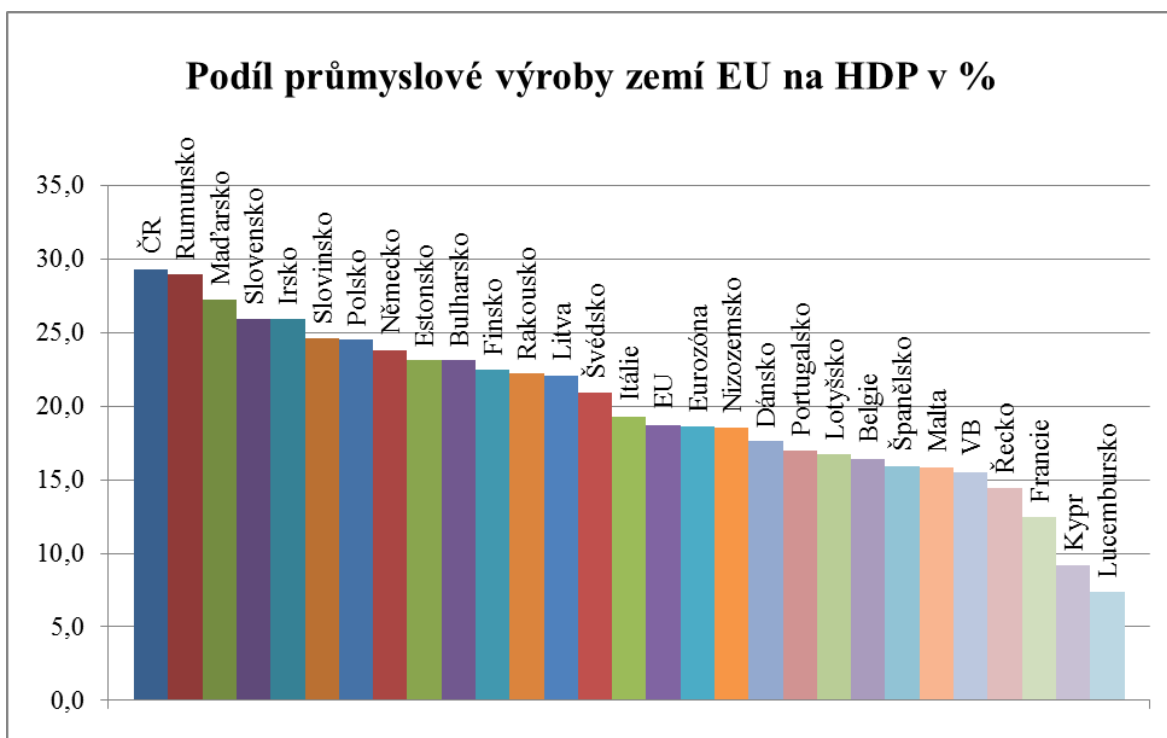
Oblast	Období									
	XII. 11	I. 12	II. 12	III. 12	IV. 12	V. 12	VI. 12	VII. 12	VIII. 12	IX. 12
Eurozóna	-1,8	-1,8	-1,8	-1,7	-2,6	-2,6	-2,0	-2,7	-1,3	-2,8
EU	-0,9	-1,5	-1,6	-1,5	-2,1	-2,1	-1,8	-1,8	-0,8	-2,7
Německo	-0,4	0,8	0,6	1,1	-0,9	-0,3	0,2	-1,5	-1,5	-1,2
Řecko	-12,3	-7,4	-9,2	-8,6	-2,9	-3,4	-0,6	-5,0	2,8	-7,2
ČR	4,6	0,9	1,0	2,6	1,5	-0,7	-0,3	1,6	-2,0	-2,1

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: Industrial production - total industry [online], 2012 [vid. 2012-12-12]. Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=teis080&language=en>

Při porovnávání přírůstků průmyslové výroby jednotlivých zemí EU je potřeba brát v úvahu rozdíly ve struktuře tvorby HDP členských států. Ne všechny země jsou na průmysl orientované stejně.

Z Obrázku 18 je zřejmé, že Česká republika se řadí mezi nejvíce průmyslové země EU. Dalšími takovými zeměmi je Rumunsko, Maďarsko, Slovensko a nelze zapomenout na Německo. Na druhou stranu sledované Řecko je zástupcem nejméně průmyslových zemí EU. Méně zaměřené na průmysl než Řecko jsou už jenom Francie, Kypr a Lucembursko.

Obrázek 18 Podíl průmyslové výroby zemí EU na HDP v %

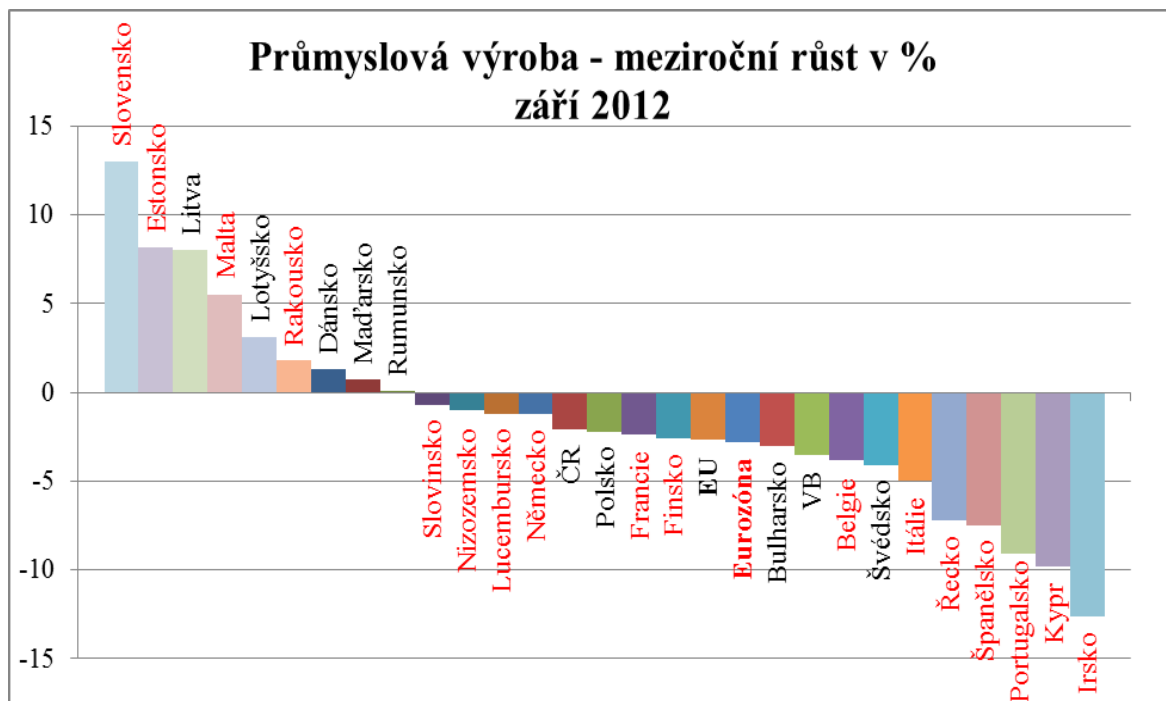
Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: Gross value added - Industry, including Energy [online], 2012 [vid. 2012-12-12]. Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec0004&plugin=1>

Již zmiňovanou skutečnost, že přírůstky průmyslové výroby zemí eurozóny jsou menší než přírůstky zbylých zemí EU, ilustruje i graf na Obrázku 19. Červeně označené státy na obrázku jsou členskými státy eurozóny. Z grafu je patrné, že vzhledem k tomu, že dluhová krize už zasáhla všechny země EU, průmyslové podniky zemí eurozóny (jako původce vzniku dluhové krize) jsou ovlivněny více. Především velké množství červeně psaných názvů zemí v pravém rohu spodní části grafu mluví za vše. V úvahu se ale kromě dluhové

krize musí brát i skutečnost, že každá ze zemí je na průmyslovou výrobu orientovaná v jiném rozsahu, jak je uvedeno výše.

Obrázek 19 Meziroční růst průmyslové výroby EU a eurozóny v září 2012 v %

Zdroj: vlastní, data z: European Commission/Eurostat: Industrial production - total industry

[online], 2012 [vid. 2012-12-12]. Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=teis080&language=en>

Ze zkoumaných ukazatelů vyplývá, že eurozóně se skutečně v posledních pěti letech dařilo v jejím hospodaření hůře než zbylým státům EU. Její problémy související s dluhovou krizí se postupně přelily i do ostatních zemí EU a zhoršily tak i hospodářský vývoj celé Evropské unie. Na základě uvedených skutečností lze tvrdit, že problémy způsobené dluhovou krizí mají negativní vliv nejen na samotné státy, ale i na jejich obyvatelstvo a v obtížnější situaci se nacházejí i podnikatelské subjekty, které s příchodem dluhové krize začaly pociťovat úpadek svého podnikání a zhoršení svých hospodářských výsledků.

Poslední charakteristika také poukazuje na skutečnost, že ne všechny státy EU se dají bez problémů porovnávat a to z důvodu rozdílnosti ekonomik. Z tohoto důvodu bude v další kapitole země eurozóny společně s Německem reprezentovat Slovensko. Toto rozhodnutí zaručí vyšší vypovídací schopnost zkoumání.

3 Dopady dluhové krize na podnikatelské subjekty

Poslední kapitola této diplomové práce je zaměřena na problémy podnikatelských subjektů vzniklých v souvislosti s dluhovou krizí. Kapitola analyzuje, jak dluhová krize na firmy působí, jak přitížila jejich existenci a jak opatření, ke kterým musejí podniky přistoupit, zase zpětně rozpočtovou krizi prohlubují. Na závěr je provedeno šetření dokazující, že podniky zemí eurozóny jsou krizí zasaženy více než firmy sídlící v zemích, které i nadále platí vlastní národní měnou.

Situace kolem podnikatelských subjektů v období dluhové krize je sledována prostřednictvím příjmové stránky státního rozpočtu. Zkoumání je provedeno zprvu na českých podnicích a ty jsou na závěr porovnány s podniky dvou členských států eurozóny – Slovenska a Německa.

Důraz je kladen na to, kolik příjmů firmy do státního rozpočtu přinášejí a jak tento objem v letech klesá. Na straně příjmů se sledují příjmy daňové, protože právě ty tvoří největší část celkových příjmů státního rozpočtu. Jelikož je hlavním cílem přehled o vývoji podnikatelských subjektů, je sledována pouze daň z příjmů právnických osob, aby se skutečně jednalo pouze o příjmy plynoucí z podnikatelské činnosti. I přes to, že v důsledku vysoké daňové konkurence, ale i snahy o podporu podnikatelských aktivit, význam DPPO v ČR, ale i celé EU klesá, poslouží tento příjem státního rozpočtu jako vhodný ukazatel pro získání obrazu o hospodaření podniků v průběhu dluhové krize.

3.1 Příjmy státního rozpočtu z daní z příjmů právnických osob v ČR

V *Tabulce 7* jsou uvedena data o příjmech a výdajích státního rozpočtu v letech 2008 až 2012. Čísla reprezentující roky 2008–2011 představují skutečné plnění rozpočtu, zatímco

data z roku 2012 jsou převzata ze schváleného rozpočtu⁸, protože skutečné plnění rozpočtu za celý rok 2012 není v tuto chvíli ještě k dispozici.

Tabulka 7 Příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR v letech 2008–2012 v miliardách Kč

	Období				
	2008	2009	2010	2011	2012* ⁹
Celkové příjmy	1 063,94	974,61	1 000,38	1 012,76	1 084,70
Daňové příjmy	544,39	485,36	508,02	523,43	561,52
DPH	177,82	176,72	187,82	191,89	221,60
Spotřební daně	125,54	123,84	130,86	139,21	142,30
DPPO	127,17	83,34	86,30	82,30	85,60
DPFO	94,96	85,65	87,49	90,61	92,00
Ostatní daňové příjmy	18,91	15,82	15,55	19,41	20,02
Pojistné na SZ	385,50	347,86	355,84	366,82	384,01
Nedaňové a ost. příjmy	134,05	141,39	136,52	122,51	139,16
Celkové výdaje	1 083,94	1 167,01	1 156,79	1 155,53	1 189,70
Běžné výdaje	978,91	1 033,84	1 457,48	1 480,72	1 584,38
Kapitálové výdaje	105,03	133,16	130,22	118,87	96,90
Saldo SR	-20,00	-192,39	-156,42	-142,77	-105,00

Zdroj: vlastní, data z: Ministerstvo financí ČR: Veřejné finance: Plnění státního rozpočtu [online], 2012 [vid. 2012-11-21]. Dostupné z:

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ctvrt_poklpln.html

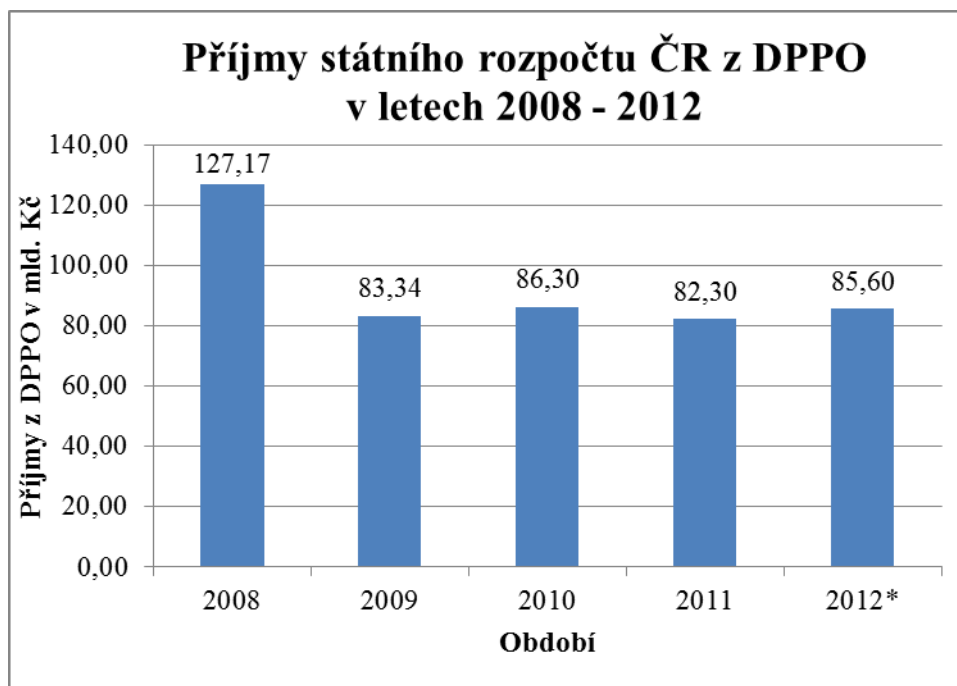
Z tabulky je možné vysledovat, jak se dluhová krize probíhající v Evropě promítla do vývoje našeho deficitu. Pozornost bude nyní věnována příjmům získaným od podnikatelských subjektů v podobě daně z příjmů právnických osob, které jsou v tabulce vyznačeny tučně, stejně jako celkové příjmy, celkové výdaje a saldo SR. Data z tabulky

⁸ Úhrnná bilance příjmů a výdajů státního rozpočtu a celkový přehled příjmů a výdajů státního rozpočtu podle kapitol je obsažena v *Příloze C*.

⁹ Označení roku 2012 hvězdičkou (2012*) znamená, že se jedná o schválený rozpočet na rok 2012, není ještě známo skutečné plnění.

představující příjmy z DPPO v jednotlivých letech jsou pro přehlednost a lepší orientaci použita v grafu na *Obrázku 20*.

Na *Obrázku 20* je na první pohled vidět propad ve velikosti příjmů mezi lety 2008 a 2009, kdy se naplno projevila dluhová krize. Příjem ve výši 127,17 miliard korun představující téměř 12 % celkových příjmů státního rozpočtu v roce 2008 je důsledkem zvýšené výkonnosti české ekonomiky dosažené v minulých letech a to především v oblastech energetiky, spojů, bankovníctví a strojírenství. Propad inkasa z daně z příjmů právnických osob v dalším roce o více než 40 miliard korun je částečně ovlivněn snížením daňové sazby z 24 % na 21 % v roce 2008. Ale jsou tu i jiné faktory. Za takto razantní propad, kdy příjmy z DPPO tvořily pouhých 8,55 % celkových příjmů, je zodpovědná právě probíhající krize. Dluhová krize zapříčinila pokles HDP a základů daně z příjmů právnických osob, což se pak negativně promítlo do celkových příjmů státního rozpočtu. V dalších letech se tento příjem udržoval na podobné úrovni, což znamená kolem 8 % celkových příjmů státního rozpočtu. V roce 2010 se nepříznivý vývoj zapříčiněný dluhovou krizí zpomalil a to především díky částečnému oživení české ekonomiky, ale i ekonomik některých států EU včetně Německa. V roce 2010 se daňová sazba snížila na současných 19 %. V roce 2011 příjmy z DPPO opět o něco poklesly, konkrétně o 4 miliardy korun a dostaly se na nejnižší hodnotu ve sledovaném období a to na 82,3 miliard korun. Další snížení příjmů od firem v podobě daní z příjmů bylo zapříčiněno žádostmi některých poplatníků o snížení výše záloh v důsledku očekávaného ekonomického vývoje. Na nižších příjmech státního rozpočtu z podnikatelské činnosti se projevilo i nárokování ztrát vzniklých v předchozích zdaňovacích obdobích. V roce 2012 se počítá, že do státní pokladny díky dani z příjmů právnických osob přibude 85,6 miliard korun. Jaká bude skutečná výše tohoto příjmu, se ještě neví. Stejně jako v předchozích letech lze očekávat i letos, že výše inkasa DPPO může být negativně ovlivněna uplatněním daňových ztrát, vzniklých v minulých zdaňovacích obdobích v důsledku dluhové krize, jako položek odčitatelných od základu daně (online, MFČR, 2012).

Obrázek 20 Příjmy státního rozpočtu ČR z DPPO v letech 2008–2012

Zdroj: vlastní, data z: Ministerstvo financí ČR: Veřejné finance: Plnění státního rozpočtu [online], 2012 [vid. 2012-11-21]. Dostupné z:

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ctvrt_poklpln.html

Skutečnost, že příjmy státního rozpočtu z podnikatelské činnosti v době dluhové krize značně poklesly, je ukázána na datech o příjmech státního rozpočtu získaných z webových stránek ministerstva financí ČR zpracovaných do tabulky a grafu. Z uvedených čísel, ale není zřejmé, jak taková situace okolo nižších odvodů daní z příjmů probíhá přímo ve firmě.

V důsledku dluhové krize a poklesu vývoje ekonomiky či hospodářské recese se firmy setkávají s výrazně nižším objemem zakázek ať už od domácích odběratelů či od těch zahraničních. Jak je známo, dluhová krize zasáhla celou Evropu, a tudíž se nejedná pouze o problém národní. Důvod snížení objednávek je jasný, prostě nejsou potřebné prostředky. Podnikům tedy vzniká více problémů najednou. Při rušení objednávek, přicházejí o peníze a plánované zisky. Nižší zisky potom samozřejmě znamenají nižší platbu daně z příjmů a pro stát nižší inkasa do státního rozpočtu.

Pokud odběratelé objednávky nezruší a dovolí svému dodavateli, aby celou objednávku vyrobil a zboží poslal, ale za dodávku nezaplatí, vznikají dodavatelům pohledávky, které se často mohou stát nevymahatelnými. Firmám v období krize okamžitě začnou peníze, se kterými počítaly, chybět a brzy se sami mohou stát insolventními a mohou být dohnány až k insolvenčnímu řízení zakončenému zánikem podniku. Při zrušení každého podnikatelského subjektu přichází státní pokladna o další peníze.

S krizí jsou také podniky nucené propouštět své zaměstnance či jim snižovat platy. To je nepříjemné jak pro samotné pracovníky, tak i pro stát. Při snižování stavů si samozřejmě firmy nemohou dovolit vyrábět takové množství výrobků jako doposud, což se promítá v jejich klesajících ziscích a znovu v nižším odvodu daně do státní kasy. Se snižováním počtu zaměstnanců se snižují nejen příjmy z DPPO ale i příjmy ze sociálního a zdravotního pojištění, které zaměstnavatelé za své zaměstnance platí a odvody daně ze mzdy pracovníků. Opět tak dochází k prohlubování deficitu státního rozpočtu.

Hospodářské výsledky podniků klesají i v důsledku snižování prodejních cen, kterým se firmy snaží přilákat nové zákazníky, což se také negativně odráží na příjmové stránce státního rozpočtu. Všechny výše uvedené důvody nižších odvodů daní a dalších plateb podniků do státního rozpočtu vytvářejí větší rozdíly mezi příjmovou a výdajovou stránkou veřejných rozpočtů a tím zadlužení státu ještě prohlubují, což samozřejmě nadále prohlubuje i dluhovou krizi.

Se zvyšováním veřejného dluhu dochází také k poklesu investic a to v důsledku zvyšování úrokové sazby. Podnikatelské subjekty se při investování rozhodují na základě porovnání úrokové sazby z vypůjčených peněz s výnosem, které by jim investice přinesly. Takže čím vyšší je úroková míra, tím vyšší úrok by firmy musely ze svých výnosů získaných investováním zaplatit a tím menší zisk jim zůstane. I zde tedy stát přichází o příjem od podnikatelských subjektů.

Problémy státního rozpočtu vznikají nejen na straně příjmů, ale rostou i kvůli výdajové stránce. Zatímco se celkové příjmy v posledních letech stále snižují, výdaje se naopak zvyšují, což ještě výrazněji prohlubuje deficit státního rozpočtu. Stejně jako platí tato

skutečnost obecně pro všechny příjmy a výdaje, tak platí i pro příjmy a výdaje vzniklé a určené pro podnikatelskou činnost. Jak bylo již uvedeno, příjmy plynoucí od podniků se s dluhovou krizí razantně snížily. Naproti tomu, aby stát podnikatelské sféře pomohl, snaží se výdaje na podporu průmyslu a podnikání navyšovat. Stát má navíc ze zákona povinnost platit tzv. mandatorní výdaje¹⁰, které tvoří asi 80 % všech výdajů. Není tedy divu, že při narůstajících rozdílech na straně příjmové a výdajové pokračuje prohlubování zadlužení zemí a dluhové krize celkově. Rozdíly v opačném růstu příjmů a výdajů státního rozpočtu lze pozorovat v *Tabulce 7*.

3.2 Dluhová krize a podniky eurozóny

Nakonec je věnována pozornost hledání důkazu, že podniky působící v zemích platících eurem jako svoji měnou byly dluhovou krizí zasaženy více než ty sídlící vně eurozóny. Dluhová krize zasáhla Evropu jako celek, ale jejím ohniskem byly státy eurozóny a tudíž se dá euro považovat za jednu z možných příčin vzniku problémů zadlužených zemí.

Na příjmové stránce státních rozpočtů České republiky, Slovenska a Německa je ilustrováno, že podnikatelské subjekty zemí eurozóny utrpěly v důsledku propuknutí dluhové krize více než podniky jiných států. Jsou porovnávány příjmy vybrané z daní z příjmů od podnikatelských subjektů v těchto zemích. Na Slovensko je zaměřena pozornost proto, že jeho ekonomika se podobá ekonomice české a lze tak srovnávat dvě podobně myslící a hospodařící země. Slovensko je také zvoleno proto, protože vstoupilo do eurozóny v roce 2009 a jelikož období, které je sledováno, začíná rokem 2008, jsou zde k dispozici údaje i z doby, kdy se na Slovensku platilo ještě korunou. Německé právnické osoby jsou do srovnávání zahrnuty z důvodu ukázky toho, že i tak silná ekonomika jako je Německo se může dluhovou nemocí nakazit a snížit tak prosperitu svých firem.

---

¹⁰ Zákonem stanovené výdaje ze státního rozpočtu, jejichž výši vláda nijak ovlivnit. Jedná se především o sociální transfery.

3.2.1 Příspěvky podniků do státního rozpočtu Slovenska

Tabulka 8 poskytuje obraz o příjmech a výdajích státního rozpočtu Slovenské republiky v letech 2008 až 2012. Z tabulky je zřejmý masivní propad deficitu státního rozpočtu mezi lety 2008 a 2009. Schodek rozpočtu se v roce 2009 oproti předešlému roku prohloubil o více než dva miliony eur. Jestli je ale na vině tohoto propadu vstup Slovenska do eurozóny nebo rozpoutání dluhové krize lze jen těžko zjistit. Navíc se v takto krátkém období změny přicházející s přijetím eura nemuseli ještě ani projevit.

Tabulka 8 Příjmy a výdaje státního rozpočtu Slovenska v letech 2008–2012 v tisících EUR

	Období				
	2008** ¹¹	2009	2010	2011	2012* ¹²
Celkové příjmy	10 303 188,40	10 540 796,00	10 900 863,00	12 002 326,00	13 624 719,00
Daň z příjmů PO	1 925 717,20	2 129 606,00	1 257 542,00	1 620 363,00	1 863 529,00
Celkové výdaje	10 942 272,30	13 332 047,00	15 337 011,00	15 278 042,00	17 299 979,00
Saldo SR	- 639 083,90	-2 791 251,00	-4 436 148,00	-3 275 716,00	-3 675 259,00

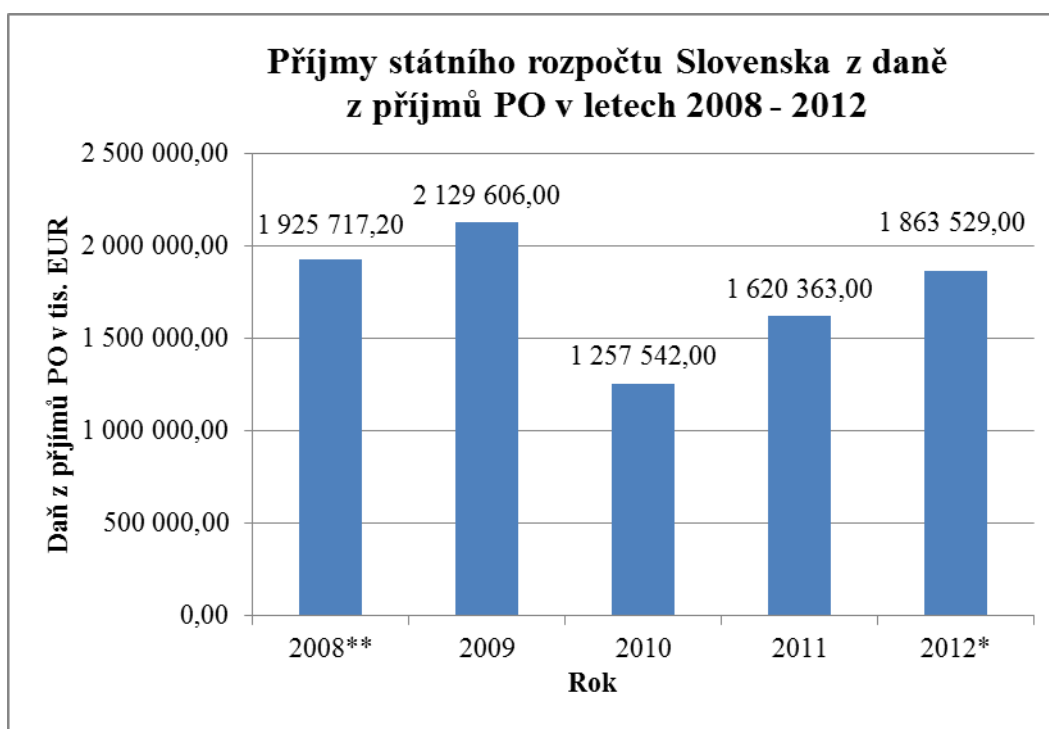
Zdroj: vlastní, data z: Ministerstvo financií SR: Priebežné plnenie štátneho rozpočtu [online] 2012, [vid. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3569>

Příjmy v podobě daní z příjmů z podnikatelské činnosti PO v roce 2009 podle údajů slovenského Ministerstva financií vzrostly o 10,59 % oproti roku předchozímu. Největší otřes svých veřejných financí zažilo Slovensko v roce 2010, kdy se u našich sousedů naplno projevila dluhová krize, ale i dopady související s novou měnou. V roce 2010 se

¹¹ Označení roku 2008 v podobě 2008** upozorňuje na to, že data jsou přepočítány podle kurzu 30,126 Sk za euro. Na internetových stránkách ministerstva financií SR jsou totiž údaje z roku 2008 uvedena ještě ve Slovenských korunách.

¹² Označení roku 2012 v podobě 2012* značí skutečnost, že údaje z roku 2012 pocházejí ze schváleného rozpočtu, skutečné hodnoty ještě nejsou k dispozici.

schodek rozpočtu SR prohloubil skoro o další 2 miliony eur a velmi razantně poklesly příjmy z daní od podniků. Příjmy z daně z příjmů právnických osob v roce 2009 na Slovensku dosahovaly do výše 2 129 606 tisíc eur, v roce 2010 klesly na 1 257 542 tisíc eur, což je pokles o téměř 41 %. Oproti tomu v tomtéž roce v ČR vzrostly tyto příjmy o necelá 4 %. Výhodu, kterou slovenské podniky získaly v roce 2009 možná díky jednodušší spolupráci s ostatními zahraničními firmami, které používají euro, v roce 2010 ztratila a co hůř, tento propad byl obrovský. V roce 2011 se sledované daňové příjmy od podniků zvýšily na 1 620 363 tisíc eur a v roce 2012 očekává slovenská vláda další patnáctiprocentní navýšení.

Obrázek 21 Příjmy státního rozpočtu SR z daní z příjmů PO v letech 2008–2012

Zdroj: vlastní, data z: Ministerstvo financií SR: Priebežné plnenie štátneho rozpočtu [online] 2012, [vid. 2012-11-25]. Dostupné z:

<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3569>

Výše popsané výrazné výkyvy v inkasech daně z příjmů právnických osob na Slovensku přehledněji ilustruje graf na *Obrázku 21*. Zde je propad mezi nejvyšší a nejnižší hodnotou příjmu z daní od podniků zřejmý na první pohled. Na obrázku můžeme také sledovat, jak

v posledních dvou letech inkasa z tohoto příjmu postupně zase stoupají. Jestli se ale výdělky slovenských podniků dostanou na hodnoty let dřívějších, zůstává otázkou.

3.2.2 Příspěvky podniků do státního rozpočtu Německa

Druhou sledovanou zemí eurozóny je Německo. Vytvořená a níže přiložená tabulka a graf poskytují důkaz o tom, že euro dovolilo i takto silnému a ukázkově hospodařícímu státu jako je Německo podlehnout dluhové nákaze. Německo bylo dluhovou krizí nejvíce zasaženo v roce 2009 a 2010 ale oproti jiným zemím eurozóny se mu poměrně rychle daří zase se postavit na nohy.

Tabulka 9 Příjmy a výdaje státního rozpočtu Německa v letech 2008–2012 v milionech EUR

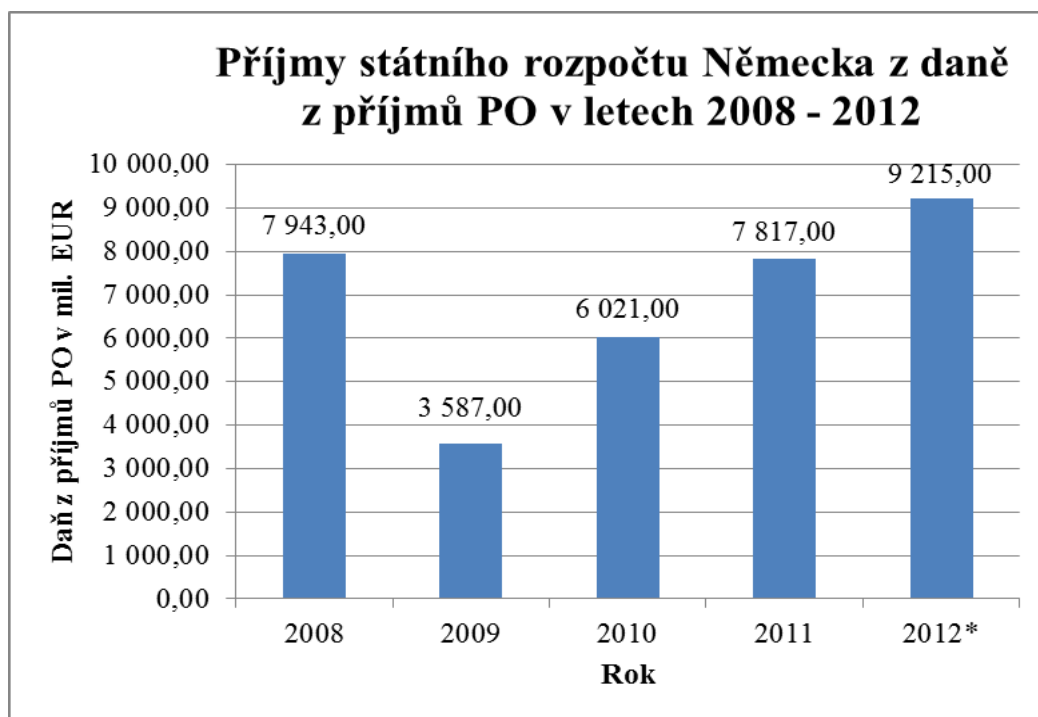
	Období				
	2008	2009	2010	2011	2012* ¹³
Celkové příjmy	270 476,00	257 742,00	259 293,00	278 520,00	283 137,00
Daň z příjmů PO	7 943,00	3 587,00	6 021,00	7 817,00	9 215,00
Celkové výdaje	282 308,00	292 253,00	303 658,00	296 228,00	311 600,00
Saldo SR	-11 832,00	-34 511,00	-44 365,00	-17 708,00	-28 463,00

Zdroj: vlastní, data z: Bundesministerium der Finanzen: Translated abstract of the Federal Ministry of Finance`s Monthly Report [online] 2012, [vid. 2012-11-25]. Dostupné z: http://www.bundesfinanzministerium.de/SiteGlobals/Forms/Suche/EN/Suche_Formular.html?searchArchive=0&cl2Categories_Themen=Monatsbericht&dateOfIssueBefore=dd.mm.yyyy&submit=Search&searchIssued=0&templateQueryString=federal+budget&dateOfIssueAfter=dd.mm.yyyy&pageNo=2

¹³ Označení roku 2012 v podobě 2012* značí skutečnost, že údaje z roku 2012 pocházejí ze schváleného rozpočtu, skutečné hodnoty ještě nejsou k dispozici.

Výši příjmů státního rozpočtu Německa z daní od podnikatelských subjektů včetně celkových příjmů, celkových výdajů a salda státního rozpočtu nabízí *Tabulka 9*. K největšímu propadu deficitu státního rozpočtu došlo v Německu v prvních dvou letech řádění dluhové krize, kdy se jeho hodnota pohybovala mezi 34 a 45 miliardami eur.

Sledované příjmy z daně z příjmů podnikatelských subjektů v Německu nejvíce poskočily směrem dolů v roce 2009. Tento razantní propad je lépe vidět na *Obrázku 22*.

Obrázek 22 Příjmy a výdaje státního rozpočtu Německa v letech 2008–2012

Zdroj: vlastní, data z: Bundesministerium der Finanzen: Translated abstract of the Federal Ministry of Finance`s Monthly Report [online] 2012, [vid. 2012-11-25]. Dostupné z: http://www.bundesfinanzministerium.de/SiteGlobals/Forms/Suche/EN/Suche_Formular.html?searchArchive=0&cl2Categories_Themen=Monatsbericht&dateOfIssueBefore=dd.mm.yyyy&submit=Search&searchIssued=0&templateQueryString=federal+budget&dateOfIssueAfter=dd.mm.yyyy&pageNo=2

Rozdíl mezi příjmy z daní od podniků v roce 2008 a 2009 je více než 4 miliardy eur což v přepočtu na procenta znamená meziroční pokles o 54,84 %. Jedná se o největší propad

těchto příjmů ve sledovaném období v Německu. Pro srovnání s Českou republikou může být uvedeno, že v letech 2008 až 2009 klesly příjmy z DPPO o necelých 35 %, což je rozdíl celých dvaceti procentních bodů. I když se v roce 2010 deficit státního rozpočtu Německa dál prohluboval a to z 34 511 mil. eur na 44 365 mil. eur, příjmy z daní od firem vzrostly z 3 587 mil. eur na 6 021 mil. eur. Křivka daňových příjmů od německých podnikatelských subjektů rostla rostoucím tempem i v roce 2011, kdy se hodnota porovnávaných příjmů vyšplhala na 7 817 mil. eur. V tomto roce v Německu zároveň znatelně poklesly celkové výdaje a podařilo se jim deficit státního rozpočtu snížit o více než 26 000 mil. eur. V roce 2012 se očekává další růst příjmů z daní z příjmů právnických osob, ovšem s plánovanými rostoucími příjmy, porostou i celkové výdaje a tudíž Německo v letošním roce znovu očekává prohloubení schodku jejich státního rozpočtu.

3.3 Srovnání vývoje příjmů státního rozpočtu Česka, Slovenska a Německa získaných z daní z příjmů právnických osob

V poslední kapitole celého textu je prováděno sledování toho, jak podniky ve vybraných zemích EU přispívají daněmi ze své činnosti do státní kasy. Jak již bylo zmíněno, jsou zkoumány dvě země platící eurem – Německo a Slovensko. Státy platící užívající vlastní národní měnu reprezentuje Česká republika. Při srovnávání je vycházeno z meziročního pohybu příjmů z daní od podnikatelských subjektů jednotlivých zemí, který je přepočítán na procenta. Informace o meziročních změnách v inkasech DPPO ve zvolených zemích EU poskytuje *Tabulka 10*.

Tučně zvýrazněné hodnoty v tabulce označují největší meziroční pokles inkasa daní z příjmů od podnikatelských subjektů do státního rozpočtu v jednotlivých zemích. V České republice a Německu došlo k největšímu poklesu v roce 2009 se začátkem dluhové krize. Na slovenském rozpočtu se dluhová krize projevila až v roce 2010. Na tento jev měl zřejmě vliv přechod Slovenska na jednotnou měnu euro. Jak z tabulky vyplývá, pokles příjmů z DPPO v roce 2010 byl na Slovensku o více než 6 procentních bodů větší než v předchozím roce v ČR. Příjmy od podnikatelských subjektů do státního rozpočtu v podobě daní se v roce 2009 oproti roku 2008 v ČR snížily o 34,47 %, což je o poznání

méně než v obou zkoumaných zemích eurozóny. Propad německých příjmů z daní z příjmů od právnických osob v roce 2009 ve srovnání s předchozím rokem byl 54,84 %, tedy více než o polovinu. Slovenská inkasa daňových příjmů od firem sice v roce 2009 meziročně vzrostly o deset a půl procenta, ale v roce 2010 přišel také téměř poloviční pokles. Změna slovenských příjmů z DPPO oproti roku 2009 byla -40,95 %.

Tabulka 10 Meziroční změny příjmů z DPPO a deficitu SR v letech 2009–2012 v ČR, SRN a SR v %

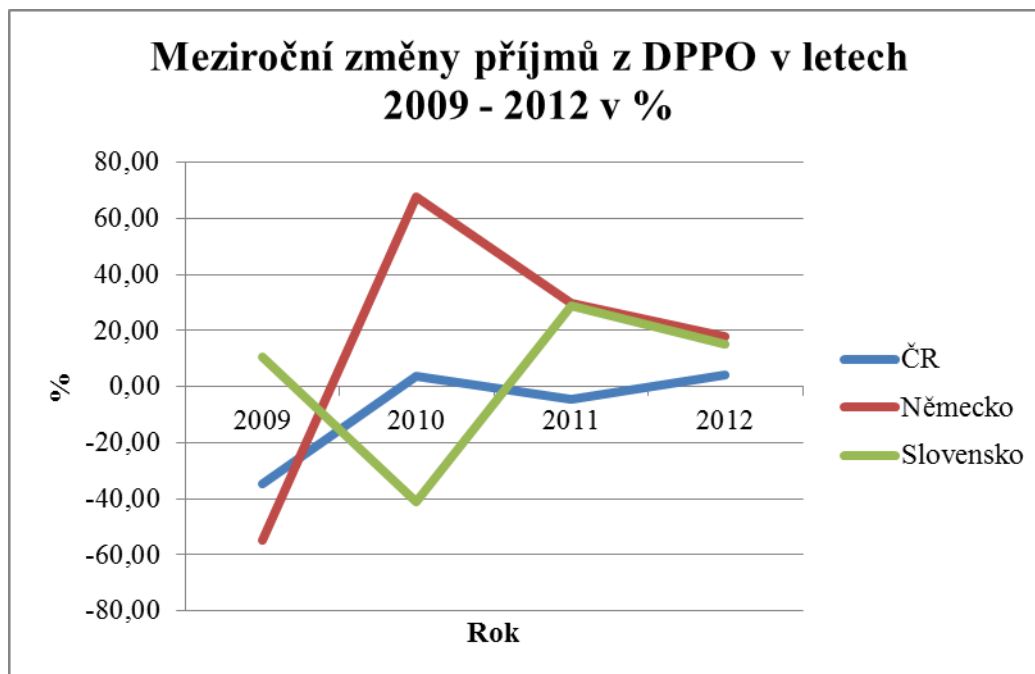
	Období			
	2009	2010	2011	2012
% změna DPPO oproti předchozímu roku				
Česká republika	-34,47	3,55	-4,60	4,01
Německo	-54,84	67,85	29,83	17,88
Slovensko	10,59	-40,95	28,85	15,01
% změna deficitu SR rozpočtu oproti předchozímu roku				
Česká republika	861,95	-18,70	8,73	-26,46
Německo	191,68	28,55	-60,09	60,74
Slovensko	336,76	58,93	-26,16	12,20

Zdroj: vlastní¹⁴

Vývoj příjmů z daní od právnických osob také ilustruje graf na *Obrázku 23*. Na různobarevných křivkách vyjadřujících zkoumané změny si můžeme povšimnout, k jak výrazným výkyvům v inkasech daní z příjmů podniků docházelo v zemích eurozóny a naproti tomu jak se tyto příjmy státního rozpočtu v České republice drží stále na podobné úrovni. Německo oproti roku 2008 zažilo v roce 2009 obrovský poloviční propad, ale v roce 2010 vzrostly příjmy z daní z příjmů právnických osob oproti předchozímu roku téměř o 68 %. V posledních letech tyto příjmy v Německu stále rostou, ale klesajícím tempem. Stejně jsou na tom i slovenské příjmy z daní od domácích firem. Po obrovském propadu v roce 2010 začaly v dalších letech z tohoto zdroje do státní poklady přitékat větší částky, ale i jejich tendence je klesající. Na rozdíl od obou zemí eurozóny nejsou přírůstky

¹⁴ Čísla v tabulce a grafu jsou vypočteny podle hodnot obsažených v tabulkách 3. kapitoly vytvořených na základě údajů poskytnutých jednotlivými ministerstvy financí zkoumaných zemí.

daní z příjmů právnických osob v posledních dvou letech v ČR tak vysoké, ale očekává se další růst, křivka příjmů z DPPO roste tedy rostoucím tempem.

Obrázek 23 Meziroční změny příjmů z DPPO SR v letech 2009–2012 v ČR, SRN a SR v %
Zdroj: vlastní¹⁴

Státy ve srovnávaných oblastech mají i rozdílný vývoj deficitu veřejných rozpočtů. Jako příklad lze uvést, že zatímco Česká republika očekává v letošním roce snížení schodku SR o 26,46 %. Obě země eurozóny počítají s dalším prohloubení deficitu, Slovensko o 12,20 % a Německo o 60,74 %.

To, že vstup do eurozóny žene hospodaření všech členů stejným směrem, je dokázáno nejen na poslední tabulce zobrazující vývoj státních rozpočtů, ale i na grafech ilustrujících vývoj veřejných financí a makroekonomických ukazatelů států eurozóny a EU v předešlé kapitole. Teď je navíc poskytnut důkaz i o tom, že členské státy eurozóny včetně jejich podniků snášejí dopady dluhové krize velmi podobně, ale jinak (hůře) než zbylé státy a podniky EU. Rozdíly nejsou zřejmě tak vehementní, jak se mohou někteří domnívat, ale s čistým svědomím lze konstatovat, že přechod na společnou měnu, v tomto případě euro,

skutečně negativně ovlivnil všechny členské země eurozóny a to ve větším rozsahu než ostatní státy EU. Stejně tak firmy obchodující v eurech se v době krize dostali do značně větších problémů než podniky států stojících vně eurozóny. Jelikož dluhová krize vznikla právě v oblasti eurozóny a odtud se šířila dál do států EU i do světa, tvrzení, že euro zasaženým státům v krizi vůbec nepřidalo, naopak jejich situaci jenom zhoršilo nebo dokonce zapříčinilo, není úplně od věci.

Závěr

Dluhová krize vzniklá v jižních státech eurozóny negativně ovlivnila hospodářské dění nejenom v celé EU, ale také za jejími hranicemi. Dopady dluhové krize pocítily jak státní pokladny jednotlivých zasažených zemí, tak peněženky obyvatel a v neposlední řadě také hospodářské výsledky podnikatelských subjektů.

Cílem diplomové práce bylo dokázat, že dluhová krize je větší zátěží pro země a podniky eurozóny než pro zbytek evropských zemí a podnikatelských subjektů. Při hledání důkazů podporujících toto tvrzení byly použity statistické údaje zveřejněné statistickým úřadem Eurostat a další informace z ministerstev financí sledovaných zemí. Na základě všech ukazatelů, které byly brány v potaz, tj. veřejné zadlužení zemí, velikost deficitu veřejných rozpočtů, růst HDP, míra inflace či míra nezaměstnanosti bylo zjištěno, že členské země eurozóny snášejí úder dluhové krize o poznání hůře než ostatní státy EU. U všech zohledňovaných indikátorů dosahovaly země eurozóny ve srovnání se zbylými státy Evropy vždy moc vysokých nebo moc nízkých hodnot. Státy eurozóny se tedy potýkají se znatelně vyšším zadlužením, vyššími deficity či výraznějším úpadkem jejich ekonomiky.

Stav veřejných financí některých členských států eurozóny a EU byl sledován ve druhé kapitole diplomové práce. Při porovnávání veřejných dluhů zemí v kapitole 2.1.2 bylo zjištěno, že zadlužení jižních zemí eurozóny skutečně dosahují oproti ostatním zemím EU mnohem vyšších hodnot. Dluh Řecka naměřený v roce 2012 přesahuje 150 % HDP, o moc lépe na tom není ani Itálie nebo Portugalsko. Vládní dluh eurozóny jako celku také výrazně přesahuje hranici stanovenou maastrichtskými kritérii. Z velikosti vládního dluhu Německa lze vyvodit, že dluhová krize opravdu zasáhla všechny země Evropy včetně těch silných. Veřejný dluh České republiky dosáhl v letošním roce hodnoty 44 % HDP což je téměř dvakrát méně než zjištěná hodnota v Německu. ČR, která zde reprezentuje země vně eurozóny tak stále patří mezi jeden z mála států, které i nadále splňují dluhové kritérium stanovené Maastrichtskou smlouvou.

Analýza velikosti deficitů veřejných rozpočtů přinesla stejný závěr, jakého bylo dosaženo v případě vládního dluhu. Největší schodky byly opět zjištěny u Řecka, Itálie a Portugalska. V tomto případě se stejně jako Řecku a Německu ani české vládě nedaří držet deficit veřejných rozpočtů pod hranici, kterou stanovuje rozpočtové konvergenční kritérium, ale i tak je schodek českého rozpočtu třikrát menší než ten řecký.

Důkaz o tom, že oblast eurozóny je krizí zasažena více, poskytují také grafy v kapitolách 2.2 a 2.3 podrobně zobrazující vývoj veřejných financí a makroekonomických ukazatelů Řecka, Německa a České republiky. Řecká ekonomika se nachází v recesi a potýká se s rekordní nezaměstnaností. Také německý růst HDP se s příchodem krize proměnil v pokles, i když ne na dlouho. Německu se daří se s krizí vypořádat výrazně lépe než Řecku. Stejně jako v Německu se i přírůstek HDP v ČR v roce 2009 kvůli krizi dostal do záporných hodnot, ale i české vládě se v dalších letech podařilo naši ekonomiku zase nastartovat.

Při sledování a porovnávání vlivu krize na podniky bylo opět dosaženo shodného výsledku – podniky členských států eurozóny se s dluhovou krizí nedokáží vypořádat tak dobře jako podnikatelské subjekty zemí nadále užívajících vlastní národní měnu. S příchodem krize začaly evropské podniky a především ty se sídlem v eurozóně na svém hospodaření pociťovat změny k horšímu. Jednalo se o klesající objem zakázek, s čímž souvisí nižší zisky, snižování počtu investic, propouštění zaměstnanců nebo dokonce platební neschopnost. Snižující se zisky a propouštění mají vliv na nižší odvody daní do státních rozpočtů, což prohlubuje deficity rozpočtů a dluhovou krizi. Zjišťování, ve které oblasti se daří podnikatelským subjektům, v důsledku dluhové krize hůře, bylo prováděno na základě vývoje průmyslové výroby a příspěvků podniků do státních rozpočtů v podobě daní z příjmů právnických osob.

Sledování vývoje průmyslové výroby v zemích eurozóny a zemích EU vně eurozóny v kapitole 2.4.1 ukázalo, že průmysl ve státech eurozóny roste pomaleji. Důkaz o tomto tvrzení poskytuje například růst průmyslové výroby v ČR v loňském roce o téměř 5 %, zatímco Německo i Řecko čelily jejímu poklesu. Země s výrazně rozdílnou

strukturou tvorby HDP se však špatně porovnávají, a proto v další části textu bylo místo Řecka sledováno Slovensko.

Pozorováním příjmové a výdajové stránky státních rozpočtů zemí eurozóny a EU ve třetí kapitole se podařilo potvrdit, že podniky zemí EU, které neplatí eurem jako svoji měnou, v době krize přispívají do státních rozpočtů svých zemí více než firmy se sídlem v eurozóně. Jinak řečeno podnikatelské subjekty eurozóny v době krize dosahují nižších hospodářských výsledků a některé z nich se dokonce potýkají s platební neschopností. Jak německé tak slovenské podniky krátce po nástupu krize odvedly do státní kasy na daních z příjmů právnických osob asi o 50 % méně než v předchozích letech. České podniky samozřejmě také zaznamenaly příchod krize, ale jejich inkasa se snížila asi „jen“ o 30 % oproti předešlému roku. V dalších letech se všem třem sledovaným zemím začaly zase příjmy od podniků v podobě daní zvyšovat, i když pouze v České republice mají tato inkasa stále rostoucí tendenci.

Jak z výše uvedeného vyplývá, provedená zkoumání potvrdila, že na zemích a podnicích oblasti eurozóny dluhová krize skutečně nadělala větší škody než v jiných oblastech Evropy. Díky dosaženým výsledkům lze rovněž konstatovat, že společná měna euro, která kdysi představovala jakousi jistotu a výhodu, se ukázala v těžké situaci být spíše nepřítelem. S příchodem dluhové krize také vyplulo na povrch zjištění, že eurozóna má existenční trhliny již v samotných základech. Euro, které mělo budit pocit určitého bezpečí a ekonomického růstu, se v současné době může spíše jevit jako hlavní činitel vzniku problému. Ať už je role eura na vzniku dluhové krize jakákoliv, je jisté, že v očích mnoha zemí EU se stalo nedůvěryhodným a zájem o vstup do eurozóny kvůli tomu klesá. S jak hlubokými šrámy se podaří eurozóně dluhovou krizi přečkat, se ovšem teprve ukáže.

Seznam literatury

Citace:

- **Monografie**

BALDWIN, R. a CH. WYPLOSZ. *Ekonomie Evropské integrace*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1807-1.

CLINE, William R. and Guntram B. WOLFF. *Resolving the European debt crisis: Special report 21*. 1st ed., Washington: Peterson institute for international economics, Versa Press, Inc., 2012. ISBN 978-0-88132-642-0.

DRDLA, M. a K. RAIS. *Evropská unie: Evropská integrace a bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 1999. ISBN 80-7226-211-4.

HAMERNÍKOVÁ, B., A. MAAYTOVÁ a KOL. *Veřejné finance*. 3.vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-301-0.

JANÁČKOVÁ, S. *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. ISBN 978-80-86547-95-4.

KUČEROVÁ, I. *Evropská unie: Hospodářské politiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1212-7.

LACINA, L. *Měnová integrace: Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5.

LACINA, L. a A. RUSEK a kolektiv. *Evropská unie: trendy, příležitosti, rizika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-077-2.

MALÝ, I. a J. NEMEC. *Možnosti zvyšování efektivnosti veřejného sektoru v podmínkách krize veřejných financí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5668-8.

URBAN Luděk. *Evropský měnový systém a přechod k Hospodářské a měnové unii: Přínosy a náklady měnové unie*. In: PAJAS, P. a T. ROSSITER, ed. *O Evropské unii*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2000. ISBN 80-86345-04-1.

- **Článek v časopisu**

MUZIKÁŘ, K. Peníze za oceánem jsou na dosah. *Ekonom*. Praha: Economia, 2012, roč. LVI, č. 23, s. 22. ISSN 1210-0714.

- **Elektronické dokumenty**

BITTNER P. a M. LOBOTKA. *Česká spořitelna: Poradte si s krizí* [online], 2012 [vid. 2012-11-29]. Dostupné z: <http://www.csas.cz/banka/nav/osobni-finance/poradte-si-s-krizi-d00017103#3>

Byznys.ihned: Česko může zaplatit do záchranného fondu eurozóny až 350 miliard korun [online], 2012 [vid. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/zpravodajstvi-cesko/c1-57595390-ekonom-cesko-muze-zaplatit-do-zachranneho-fondu-eurozony-az-350>

Czech Trade: Eurozóna a její rozšiřování [online], 2008 [vid. 2011-11-25]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/zavedeni-eura-v-cr/eurozona-a-jeji-rozsirovani/1001759/51183/>

ČERNÍKOVÁ, P. *Finance: Dluhové problémy eurozóny jsou výsledkem snadné rovnice* [online], 2011 [vid. 2012-10-30]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/322741-dluhove-problemy-eurozony-jsou-vysledkem-snadne-rovnice/>

ČSÚ: *Indexy spotřebitelských cen – inflace – prosinec 2008* [online], 2012 [vid. 2012-11-29]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cisc010909.doc>

Česká televize/Ekonomika: *Ministři financí se na půjčce pro MMF nedohodli* [online], 2011 [vid. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/157488-ministri-financi-eu-se-na-pujcce-pro-mmf-nedohodli/>

Česká televize/Ekonomika: *I přes rozdílnost názorů spustí ECB program nákupu dluhopisů* [online], 2012 [vid. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/194922-i-pres-rozdilnost-nazoru-spusti-ecb-program-nakupu-dluhopisu/>

Deník: *Studie: Dluhová krize odstartovala v eurozóně* [online], 2012 [vid. 2012-11-27]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/ekonomika/studie-dluhova-krize-odstartovala-v-eurozone-velke-zmeny-20121126.html>

DLOUHÝ, V. *IHNED: Tři evropské mantry* [online], 2012 [vid. 2012-11-17]. Dostupné z: <http://dialog.ihned.cz/machacek/c1-56049100-pripravuje-se-bankovni-a-fiskalni-unie-budeme-stat-stranou-a-je-to-dobre-nebo-spatne>

Europa, Eurostat: *Second quarter of 2012 compared with first quarter of 2012 Euro area government debt up to 90.0% of GDP EU27 debt up to 84.9%* [online], 2012 [vid. 2012-10-30]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_STAT-12-150_en.htm

Europa/European commission: *Communication from the commission to the European parliament and The council, A Roadmap towards a Banking Union* [online], 2012 [vid. 2012-11-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/committees/reform/20120912-com-2012-510_en.pdf

Evropská komise: *Euro: měna pro vaše podnikání. Příprava podniku na zavedení eura* [online], 2008 [vid. 2011-12-10]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication11780_cs.pdf

Evropská komise a): *Hospodářské a finanční věci, Euro* [online], 2011 [vid. 2011-11-24].

Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/index_cs.htm#top

Evropská komise b): *Hospodářské a finanční věci, Eurozóna* [online], 2011 [vid. 2011-11-

25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/euro_area/index_cs.htm

Finanční noviny, ekonomický server ČTK: Řecká vláda předloží příští týden parlamentu nové reformy [online], 2012 [vid. 2012-11-04]. Dostupné z:

<http://www.financninoviny.cz/zpravy/recka-vlada-predlozi-pristi-tyden-parlamentu-nove-reformy/858532>

HARTMAN, O. a). *FXstreet: Milníky dluhové krize v eurozóně* [online], 2012 [vid. 2012-

11-07]. Dostupné z: <http://www.fxstreet.cz/milniky-dluhove-krize-v-eurozone.html>

HARTMAN, O. b). *FXstreet: Krize eura: Charakteristika problémů zemí eurozóny*

[online], 2012 [vid. 2012-11-16]. Dostupné z: <http://www.fxstreet.cz/krize-eura-charakteristika-problemu-zemi-eurozony.html>

HORÁČEK, F. *iDnes/Ekonomika: Eurobondy mají oživit eurozónu. Hrozí ale ztrátou finanční suverenity* [online], 2011 [vid. 2012-11-08]. Dostupné z:

http://ekonomika.idnes.cz/eurobondy-maji-ozivit-eurozону-hrozi-ale-ztratou-financni-suverenity-13z-/eko_euro.aspx?c=A111125_152644_eko_euro_fih

HOUSKA, O. *Český rozhlas: Řecko musí schválit další škrty a reformy. Jinak mu hrozí odchod z eurozóny* [online], 2012 [vid. 2012-11-14]. Dostupné z:

http://www.rozhlas.cz/zpravy/ekonomikavevrobe/_zprava/recko-musi-schvalit-dalsi-skrty-a-reformy-jinak-mu-hrozi-odchod-z-eurozony--1132400

CHLUPATÝ, R. *Lidé a země: Řecká hra na kuře* [online], 2011 [vid. 2012-11-15].

Dostupné z: <http://www.lideazeme.cz/clanek/recka-hra-na-kure>

iDnes/Ekonomika: Německo chce zavést fiskální unii pro celou EU. Pod dohledem by byl i český rozpočet [online], 2012 [vid. 2012-11-06]. Dostupné z:

http://ekonomika.idnes.cz/nemecko-chce-zavest-fiskalni-unii-pro-celou-eu-pod-dohledem-by-by-l-i-cesky-rozpocet-gj9-/eko_euro.aspx?c=A111128_183424_eko_euro_vem

KOPŘIVA, M. *IHNED: Bankrot Řecka by stál Německo až 83 miliard eur. Pocítila by ho ale i česká ekonomika* [online], 2012 [vid. 2012-11-16]. Dostupné z:

<http://byznys.ihned.cz/c1-56719580-bankrot-recka-by-stal-nemecko-az-83-miliard-eur-pocitila-by-ho-ale-i-ceska-ekonomika>

KOZA, R. *Motejlek: Od krize státních dluhů ke krizi bankovní* [online], 2011 [vid. 2012-11-17]. Dostupné z: <http://www.motejlek.com/od-krize-statnich-dluhu-ke-krizi-bankovni>

LAVIČKA, V. *IHNED: Německé firmy ztrácejí miliardy, dostihla je dluhová krize* [online], 2012 [vid. 2012-11-16]. Dostupné z:

[http://hn.ihned.cz/index.php?p=500000_d&&article\[id\]=56944270](http://hn.ihned.cz/index.php?p=500000_d&&article[id]=56944270)

Mf/E15 a): Eurozóna se shodla na jednotném dohledu a rekapitalizaci bank [online], 2012 [vid. 2012-11-05]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/eurozona-se-shodla-na-jednotnem-dohledu-a-rekapitalizaci-bank-777325>

Mf/E15 b): ČNB: Bankovní unie by ohrozila finanční stabilitu Česka [online], 2012 [vid. 2012-11-06]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/cnb-bankovni-unie-by-ohrozila-financni-stabilitu-ceska-776881>

Ministerstvo financí ČR: *Veřejné finance: Plnění státního rozpočtu* [online], 2012 [vid. 2012-11-21]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ctvrt_poklpln.html

Ministerstvo průmyslu a obchodu: *Analýza vývoje ekonomiky ČR za 1. čtvrtletí 2012*

[online], 2012 [vid. 2012-11-29]. Dostupné z:

https://www.businessinfo.cz/app/content/files/dokumenty/mpo_analyza_vyvoj_ekonomiky_cr_1ctvrt2012.pdf

Ministerstvo zahraničních věcí ČR: *Řecko: Ekonomická charakteristika země* [online],

2012 [vid. 2012-12-11]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/recko/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html

Národní koordináční skupina pro zavedení eura v České republice: *Eurozóna* [online],

2009 [vid. 2011-11-18]. Dostupné z:

http://zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_eurozona.html

Novinky/Ekonomika: Je tady druhá kreditní krize, eurozóna už mluví o tisknutí peněz

[online], 2011 [vid. 2012-11-01]. Dostupné z: [http://www.novinky.cz/ekonomika/252194-](http://www.novinky.cz/ekonomika/252194-je-tady-druha-kreditni-krize-eurozona-uz-mluvi-o-tisknuti-penez.html)

[je-tady-druha-kreditni-krize-eurozona-uz-mluvi-o-tisknuti-penez.html](http://www.novinky.cz/ekonomika/252194-je-tady-druha-kreditni-krize-eurozona-uz-mluvi-o-tisknuti-penez.html)

Novinky/Ekonomika a): Moody's zhoršila výhled úvěrového hodnocení Evropské unie

[online], 2012 [vid. 2012-11-01]. Dostupné z: [http://www.novinky.cz/ekonomika/277770-](http://www.novinky.cz/ekonomika/277770-moody-s-zhorsila-vyhled-uveroveho-hodnoceni-evropske-unie.html)

[moody-s-zhorsila-vyhled-uveroveho-hodnoceni-evropske-unie.html](http://www.novinky.cz/ekonomika/277770-moody-s-zhorsila-vyhled-uveroveho-hodnoceni-evropske-unie.html)

Novinky/Ekonomika b): Cena za vystoupení Řecka z eurozóny by přesáhla bilión eur

[online], 2012 [vid. 2012-11-02]. Dostupné z: [http://www.novinky.cz/ekonomika/268794-](http://www.novinky.cz/ekonomika/268794-cena-za-vystoupeni-recka-eurozony-by-presahla-bilion-eur.html)

[cena-za-vystoupeni-recka-eurozony-by-presahla-bilion-eur.html](http://www.novinky.cz/ekonomika/268794-cena-za-vystoupeni-recka-eurozony-by-presahla-bilion-eur.html)

Novinky/Ekonomika c): Větší pravomoci regulátorům, ozývá se z Bruselu v souvislosti s

potížemi bank [online], 2012 [vid. 2012-11-05]. Dostupné z:

<http://novinky.cz/ekonomika/269720-vetsi-pravomoci-regulatorum-ozyva-se-z-bruselu-v-souvislosti-s-potizemi-bank.html>

Novinky/Ekonomika d): Německý ministr financí chce zavést funkci měnového komisaře [online], 2012 [vid. 2012-11-06]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/281720-nemecky-ministr-financi-chce-zavest-funkci-menoveho-komisare.html>

Novinky/Ekonomika e): Řecká absurdita: Restaurace přestávají brát euro [online], 2012 [vid. 2012-11-15]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/268971-recka-absurdita-restaurace-prestavaji-brat-euro.html>

Novinky/Ekonomika f): Hrozba kolapsu roste, euro neplní svůj cíl, varoval guvernér ČNB [online], 2012 [vid. 2012-10-31]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/277953-hrozba-kolapsu-roste-euro-neplni-svuj-cil-varoval-guverner-cnb.html>

Novinky/Zahraniční: Řecko opět zmanipulovalo ekonomické statistiky [online], 2009 [vid. 2012-11-14]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/182084-recko-opet-zmanipulovalo-ekonomicke-statistiky.html>

STROUHAL, J. *IHNED: Ekonomové: Německý dluh už není "superbezpečný". Ztráta ratingu je na místě* [online], 2012 [vid. 2012-11-16]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-56707190-ekonomove-nemecky-dluh-uz-neni-superbezpecny-ztrata-ratingu-je-na-miste>

Vláda České republiky: Rozšiřování eurozóny [online], 2011 [vid. 2011-11-25]. Dostupné z: http://zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_rozsir_eurozony.html

VRBA, O. *MF/E15: Klaus představil osm rad jak napravit Evropu* [online], 2012 [vid. 2012-11-18]. Dostupné z: http://zpravy.e15.cz/zahranicani/ekonomika/klaus-predstavil-osm-rad-jak-napravit-evropu-768746?fb_comment_id=fbcomment_10151758241780437_32868154_10151761585980437#f39d4639a8

Zavedení eura v ČR: Národní plán podnikatelům a podnikům [online], 2012 [vid. 2012-12-10]. Dostupné z:

http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_podnikatel_podnik.html

Seznam příloh

Příloha A	Veřejné dluhy zemí EU v % HDP	1 strana.....	111
Příloha B	Deficity veřejných rozpočtů zemí EU v % HDP	1 strana.....	112
Příloha C	Příjmy a výdaje státního rozpočtu	3 strany	113

Příloha A

General government gross debt, % of GDP

GEO	TIME			
	2008	2009	2010	2011
EU	70,2	80,0	85,4	87,3
Euro area	70,3	80,1	85,5	87,5
Belgium	62,2	74,6	80,0	82,5
Bulgaria	89,2	95,7	95,5	97,8
Czech Republic	13,7	14,6	16,2	16,3
Denmark	28,7	34,2	37,8	40,8
Germany	33,4	40,6	42,9	46,6
Estonia	66,8	74,5	82,5	80,5
Ireland	4,5	7,2	6,7	6,1
Greece	44,5	64,9	92,2	106,4
Spain	112,9	129,7	148,3	170,6
France	40,2	53,9	61,5	69,3
Italy	68,2	79,2	82,3	86,0
Cyprus	106,1	116,4	119,2	120,7
Latvia	48,9	58,5	61,3	71,1
Lithuania	19,8	36,7	44,5	42,2
Luxembourg	15,5	29,3	37,9	38,5
Hungary	14,4	15,3	19,2	18,3
Malta	73,0	79,8	81,8	81,4
Netherlands	62,0	67,6	68,3	70,9
Austria	58,5	60,8	63,1	65,5
Poland	63,8	69,2	72,0	72,4
Portugal	47,1	50,9	54,8	56,4
Romania	71,7	83,2	93,5	108,1
Slovenia	13,4	23,6	30,5	33,4
Slovinsko	22,0	35,0	38,6	46,9
Slovakia	27,9	35,6	41,0	43,3
Finland	33,9	43,5	48,6	49,0
Sweden	38,8	42,6	39,5	38,4
United Kingdom	52,3	67,8	79,4	85,0

Source of Data: Eurostat

Last update: 10.12.2012

Date of extraction: 20 Dec 2012 19:42:16 MET

Hyperlink to the table: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=en&pcode=teina225>

General Disclaimer of the EC: http://europa.eu/geninfo/legal_notices_en.htm

Příloha B

General government deficit (-) and surplus (+), % of GDP

GEO	TIME			
	2008	2009	2010	2011
EU	-2,1	-6,3	-6,2	-4,1
Euro area	-2,1	-6,4	-6,2	-4,2
Belgium	-2,4	-6,9	-6,5	-4,4
Bulgaria	-1,0	-5,5	-3,8	-3,7
Czech Republic	1,7	-4,3	-3,1	-2,0
Denmark	-2,2	-5,8	-4,8	-3,3
Germany	3,2	-2,7	-2,5	-1,8
Estonia	-0,1	-3,1	-4,1	-0,8
Ireland	-2,9	-2,0	0,2	1,1
Greece	-7,4	-13,9	-30,9	-13,4
Spain	-9,8	-15,6	-10,7	-9,4
France	-4,5	-11,2	-9,7	-9,4
Italy	-3,3	-7,5	-7,1	-5,2
Cyprus	-2,7	-5,4	-4,5	-3,9
Latvia	0,9	-6,1	-5,3	-6,3
Lithuania	-4,2	-9,8	-8,1	-3,4
Luxembourg	-3,3	-9,4	-7,2	-5,5
Hungary	3,2	-0,8	-0,8	-0,3
Malta	-3,7	-4,6	-4,4	4,3
Netherlands	-4,6	-3,9	-3,6	-2,7
Austria	0,5	-5,6	-5,1	-4,5
Poland	-0,9	-4,1	-4,5	-2,5
Portugal	-3,7	-7,4	-7,9	-5,0
Romania	-3,6	-10,2	-9,8	-4,4
Slovenia	-5,7	-9,0	-6,8	-5,5
Slovinsko	-1,9	-6,0	-5,7	-6,4
Slovakia	-2,1	-8,0	-7,7	-4,9
Finland	4,4	-2,5	-2,5	-0,6
Sweden	2,2	-0,7	0,3	0,4
United Kingdom	-5,1	-11,5	-10,2	-7,8

Source of Data: Eurostat

Last update: 10.12.2012

Date of extraction: 20 Dec 2012 19:41:38 MET

Hyperlink to the table: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=en&pcode=teina200>

General Disclaimer of the EC: http://europa.eu/geninfo/legal_notices_en.htm

**ÚHRNNÁ BILANCE PŘÍJMŮ A VÝDAJŮ
STÁTNÍHO ROZPOČTU**

Ukazatel	v tisících Kč
Příjmy státního rozpočtu celkem *)	1 084 700 778
Výdaje státního rozpočtu celkem *)	1 189 700 778
z toho: finanční vztahy k rozpočtům	
- krajů	1 035 651
- obcí v úhrnech po jednotlivých krajích	9 010 404
- finanční vztah k rozpočtu hlavního města Prahy	968 383
Schodek	-105 000 000
Financování:	
Zvýšení stavu státních dluhopisů	101 329 627
Zvýšení stavu přijatých dlouhodobých úvěrů	5 896 309
Změna stavu na účtech státních finančních aktiv *)	-2 225 936

*) včetně jaderného účtu a zvláštního účtu rezervy pro důchodovou reformu

CELKOVÝ PŘEHLED PŘÍJMŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU PODLE KAPITOL

v tisících Kč						
Číslo kapitoly	Kapitola	daňové příjmy *)	pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	z toho povinné pojistné na důchodové pojištění	nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem	z toho z rozpočtu Evropské unie **)
301	Kancelář prezidenta republiky				60	
302	Poslanecká sněmovna Parlamentu				20 000	
303	Senát Parlamentu				4 000	
304	Úřad vlády České republiky				34 085	31 985
305	Bezpečnostní informační služba				138 000	
306	Ministerstvo zahraničních věcí	350 000			53 175	3 175
307	Ministerstvo obrany	10 587	2 954 945	2 626 618	240 935	39 422
308	Národní bezpečnostní úřad				300	
309	Kancelář veřejného ochránce práv				350	
312	Ministerstvo financí	1 497 194	522 779	464 692	2 350 676	134 450
313	Ministerstvo práce a sociálních věcí	631 000	374 115 000	332 546 667	6 475 278	5 640 278
314	Ministerstvo vnitra	193 000	5 698 067	5 064 969	1 024 829	326 829
315	Ministerstvo životního prostředí	900			7 012 877	6 682 807
317	Ministerstvo pro místní rozvoj	1 000			23 629 820	23 614 820
321	Grantová agentura České republiky				0	
322	Ministerstvo průmyslu a obchodu	28 000			7 220 147	6 732 647
327	Ministerstvo dopravy	80 000			9 586 346	9 502 186
328	Český telekomunikační úřad	50 000			1 007 994	47 927
329	Ministerstvo zemědělství	6 200			32 617 512	31 402 537
333	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	400			15 148 882	15 025 330
334	Ministerstvo kultury	10			1 154 827	1 032 071
335	Ministerstvo zdravotnictví	9 100			677 299	458 679
336	Ministerstvo spravedlnosti		723 407	643 028	1 571 085	62 772
343	Úřad pro ochranu osobních údajů				22 942	22 942
344	Úřad průmyslového vlastnictví	74 000			97 912	12 912
345	Český statistický úřad				92 974	89 914
346	Český úřad zeměměřický a katastrální	80 000			229 028	49 028
348	Český báňský úřad				2 841	241
349	Energetický regulační úřad	213 123			4 500	
353	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže	4 600			19 881	18 981
355	Ústav pro studium totalitních režimů				0	
358	Ústavní soud				0	
361	Akademie věd České republiky				656	356
372	Rada pro rozhlasové a televizní vysílání	2 700			2 500	
374	Správa státních hmotných rezerv				130 000	
375	Státní úřad pro jadernou bezpečnost	39 500			1 718	1 318
377	Technologická agentura České republiky				0	
381	Nejvyšší kontrolní úřad				466	
396	Státní dluh				6 544 056	
397	Operace státních finančních aktiv ***)	1 400 000			3 341 000	
398	Všeobecná pokladní správa	556 852 080			18 704 235	
	C E L K E M	561 523 394	384 014 198	341 345 974	139 163 186	100 933 607
PŘÍJMY CELKEM (daňové příjmy, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem)						1 084 700 778

*) bez příjmů z povinného pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti;
v kapitole 397 Operace státních finančních aktiv zahrnují příjmy na účtech státních finančních aktiv - odvody od původců radioaktivních odpadů na jaderný účet

**) zahrnuje jak prostředky poskytnuté z rozpočtu Evropské unie přímo, tak prostředky poskytnuté prostřednictvím Národního fondu

***) včetně jaderného účtu a zvláštního účtu rezervy pro důchodovou reformu

**CELKOVÝ PŘEHLED VÝDAJŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU
PODLE KAPITOL**

v tisících Kč

Číslo kapitoly	Kapitola	Výdaje celkem
301	Kancelář prezidenta republiky	334 238
302	Poslanecká sněmovna Parlamentu	1 102 500
303	Senát Parlamentu	525 530
304	Úřad vlády České republiky	685 451
305	Bezpečnostní informační služba	1 148 827
306	Ministerstvo zahraničních věcí	5 834 885
307	Ministerstvo obrany	43 474 131
308	Národní bezpečnostní úřad	238 339
309	Kancelář veřejného ochránce práv	93 750
312	Ministerstvo financí	15 074 204
313	Ministerstvo práce a sociálních věcí	504 917 239
314	Ministerstvo vnitra	52 656 658
315	Ministerstvo životního prostředí	10 174 414
317	Ministerstvo pro místní rozvoj	27 843 093
321	Grantová agentura České republiky	3 023 794
322	Ministerstvo průmyslu a obchodu	27 927 095
327	Ministerstvo dopravy	38 731 671
328	Český telekomunikační úřad	634 702
329	Ministerstvo zemědělství	48 573 340
333	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	137 851 240
334	Ministerstvo kultury	8 422 123
335	Ministerstvo zdravotnictví	6 668 127
336	Ministerstvo spravedlnosti	20 690 101
343	Úřad pro ochranu osobních údajů	146 219
344	Úřad průmyslového vlastnictví	169 753
345	Český statistický úřad	984 382
346	Český úřad zeměměřický a katastrální	2 768 237
348	Český báňský úřad	126 974
349	Energetický regulační úřad	191 905
353	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže	146 516
355	Ústav pro studium totalitních režimů	153 679
358	Ústavní soud	154 459
361	Akademie věd České republiky	4 668 406
372	Rada pro rozhlasové a televizní vysílání	53 430
374	Správa státních hmotných rezerv	2 086 248
375	Státní úřad pro jadernou bezpečnost	359 092
377	Technologická agentura České republiky	2 170 206
381	Nejvyšší kontrolní úřad	512 331
396	Státní dluh	79 406 488
397	Operace státních finančních aktiv *)	2 515 064
398	Všeobecná pokladní správa	136 461 937
	CELKEM	1 189 700 778

*) včetně jaderného účtu a zvláštního účtu rezervy pro důchodovou reformu